

Löysin luterilaisuuden

GENE EDWARD
VEITH JR.

Suomen Luther-säätiö

LÖYSIN LUTERILAISUUDEN

Suomen Luther-säätiö
Hengen viisaus

1. Eero Parvio
Pitääkö minun tehdä parannus
2. Gene Edward Veith Jr.
Löysin luterilaisuuden

Löysin luterilaisuuden

GENE EDWARD VEITH JR.

SUOMEN LUTHER-SÄÄTIÖ

Tämän kirjan ovat lahjoittaneet:
LUTHERAN HERITAGE FOUNDATION

www.lhfmissions.org

SUOMEN LUTHER-SÄÄTIÖ

www.luthersaatio.com

Alkuperäisteos: The Spirituality of the Cross; the way of the first evangelicals. Concordia Publishing House, 1999.

Kääntäjä: Maria Vähäkangas

ISBN 952-5409-19-8

Myllypaino, Leväsjoki 2003

Sisällys

1. Johdanto	
Evangelisen uskon ensimmäiset edustajat	7
2. Vanhurskauttaminen	
Synnin ja vanhurskauden dynamiikka	16
3. Armonvälineet	
Jumalan läsnäolo	30
4. Ristin teologia	
Salattu Jumala	54
5. Kutsumus	
Uskonelämä arjessa	71
6. Kahden maan kansalaisena:	
Pyhä ja maallinen	92
7. Päätös	
Jumalan palveleminen	109

Lukijalle

Suomen Luther-säätiö, Finska Luther stiftelsen julkaisee uutta Hengen viisaukset –kirjasarjaa. Se on tarkoitettu kyseleville, etsiville, uskon ravintoa kaipaaville ja vaikkapa sananjulistajan käteen.

Hengen viisaukset lähtee aina Jumalan ilmoitussanasta, Pyhästä Raamatusta. Saman Hengen lahjoittama usko, ihmettelee, mietiskelee, ammentaa, ymmärtää, rukoilee ja kiittää tämän ehtymättömän lähteen äärellä.

Jokainen meistä tarvitsee Hengen ravintoa ja myös opastusta, ettemme ajautuisi harhateille. Tässä Hengen viisaukset on tuike tarpeellista. Nykyisen henkisen ja hengellisen sekasorron aikana meidän on rukoiltava Hengen itsensä viisautta, jonka Jumala Kristuksessa tuo varmasti ulottuville.

Rakas lukija, ota se vastaan, iloitse ja elä!

1. Johdanto

Evangelisen¹ uskon ensimmäiset edustajat

Monet etsivät jonkinlaista hengellistä elämää, vaikka eivät aina edes tiedä, mitä se tarkoittaa. Kaipaamme palavasti tuonpuoleisen kohtaamista, ja kuitenkin tömähämme aina takaisin maan pinnalle. Erilaiset mystiikan kaupittelijat antavat valtavia lupauksia valaistumisesta ja henkistymisestä, mutta vielä kukaan ei ole päässyt elämään onnellisena elämänsä loppuun asti. Arki alkaa. Työ, perheristiriidat, käytännön velvollisuudet, ahdistukset ja epäonnistumiset tahtovat aina nujertaa henkistyneen mielialan.

¹ Kirjoittaja käyttää sanaa *evangelical*, joka on suomennettu sanoilla evankelinen tai evankelikaalinen. Sanan merkitys on 1. evankeliumiin perustuva, evankeliumin mukainen 2. protestanttinen 3. evankeli kaa-liset kristityt: raamatullisuutta, herätyskristillisyyttä ja evankelioi-mista korostavat ryhmät.

Kirkkoja voisi luulla hengellisen elämän haltijoiksi, mutta nekään eivät aina vaikuta erityisen hengellisiltä. Nekin tuntuvat arkisilta. Tuo kirkonpenkissä istuva ja lounastapaamisia järjestävä saarnamiesten joukko voi vaikuttaa kovin tavanomaiselta. Tuntuu siltä, että hengellisyyden pitäisi olla vähän dramaattisempaa.

Se on ainakin ollut oma kokemukseni. Elämässäni on ollut aikoja, jolloin olen kannattanut liberaaliteologiaa, hyväksynyt kaiken edistyksellisyyden ja taistellut yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta. Olen myös ollut hurmahekkinen ja ihmeiden perässä juokseva fundamentalisti. Liberalismi osoittautui sisällyksettömäksi ja fundamentalismi pinnalliseksi. Olen istunut lootusasennossa, kunnes löysin buddhalaisuuden syvimmän sisällön, tyhjyyden. Sekä mystiikka että aktivismi olivat katkeria pettymyksiä.

Tarvitsin hengellisen viitekehyksen, joka olisi tarpeeksi avara kattaakseen koko inhimillisen elämän kirjon, tarvitsin realistista hengellisyyttä. Tarvitsin hengellisyyttä, joka ei olisi pelkkä aineellisen maailman tai arkielämän kieltämistä, vaan joka mullistaisi ne.

Löysin sen kristinuskosta. Se on uskonto, jonka keskipiste ei ole pelkästään Jumala, vaan lihaksi tullut Jumala, ristiinnaulittu Jumala. Kristinuskosta on olemassa erilaisia muunnelmia, yhden historiallisen uskon sisälle mahtuu erilaisia hengellisiä traditioita, mutta niiden kaikkien keskipisteessä on lihaksi tulemisen, sovituksen ja lunastuksen salaisuus.

C. S. Lewis, jolla on ollut suuri vaikutus omaan uskooni, kirjoitti ”pelkistetyistä kristinuskosta” keskittyen asioihin, jotka ovat yhteisiä kaikille kristillisille opeille. Tämä pienin yhteinen nimittäjä oli hänelle kuin eteinen, jonka kautta astutaan sisään uskon taloon. Hän jatkoi kuitenkin, että elääkseen kristittyinä ihmiset ei voi jäädä eteiseen, vaan hänen täytyy astua sisään johonkin monista huoneista. ”Takkatulet ja tuolit ja ateriat löy-

tyvät huoneista, ei eteisestä”. Toisin sanoen kristittyjen on liittyvä johonkin kirkkoon.

Tässä vaiheessa moni turhautuu. Omassa tapauksessani en kokenut yhdenkään kotini läheisyydessä olevista seurakunnista vastaavan täysin sitä kristillisyyttä, josta olin lukenut. Osittain se johtui vain omasta kypsymättömyydestäni. Monet kristityt pettyvät seurakuntiin, koska he elättelevät epärealistisia ihanteita ja heillä on puutteellinen arkielämän teologia. Lewis sanoo toisaalla, että kristityt usein kuvittelevat seurakunnan paikaksi, jossa kuljetaan toogissa ja sandaaleissa sen sijaan, että näkisivät sen koostuvan itsensä kaltaisista tavallisista ihmisistä. Toisaalta on myös totta, että kristinuskon talon ”huoneista” usein puuttuvat niin takkatulet, tuolit kuin ateriatkin.

Jokainen kristinuskon muoto edustaa jotain hengellistä traditiota, painotusta tai erityistä opinsuuntaa. Olisi naiivia kieltää, että jokaisessa on myös omat ongelmansa ja vääristymänsä. Tähän oikean kristillisyyden etsintä usein kariutuu.

Toinen hiukan surkuhupaisa ongelma on se, että monia näistä arvokkaistakin traditioista on nykyisin vaikea löytää. Erilaiset kristilliset traditiot — kuten Tuomas Akvinolaisen, Calvinin tai Wesley'n — jotka poikkeavat paljonkin toisistaan, mutta jotka ovat kaikki omalla tavallaan piristäviä ja tarpeellisia, ovat sulautuneet yhdeksi populaariksi yleiskristillisyydeksi. Voidaan sanoa, että monet Lewisin huoneista osoittautuvat toistensa kopioiksi, kaikissa tarjotaan samaa styroksiin pakattua pikaruokaa, soitetaan samaa hissimusiikkia ja kaikki on sisustettu samoilla muovikuukilla ja kokolattiamatoilla. Uusi pop-kristillisuus vaikuttaa mauttomalta ja tasapaksulta, se tarjoaa tosin mukavia tunteita, mutta sisältö jää ohueksi. Samalla kristinuskon historiallisten traditioiden rikkaudet ja viisaudet ovat kaikkea muuta kuin unohtuneet.

Tämä kirja käsittelee erästä kristillistä traditiota, jonka puitteissa sain itse vihdoinkin löytää jumalasuhteen, jota olin hartaasti etsinyt. Tämä kirja on johdatus luterilaiseen kristilliseen tradi-

tion. Luterilaisessa uskossa Kristuksen risti on erityisen keskeisessä asemassa. Se tarjoaa viitekehykset, jossa voi rehellisellä ja kokonaisvaltaisella tavalla kohdata koko hengellisen elämän kirjon, ja jonka vaikutukset ulottuvat syvällisesti elämään, tavalliseen arkipäivään.

Alkuperäiset evankeliset

”Luterilaista” uskonelämää voidaan mieluummin kutsua ”evankeliseksi” uskonelämäksi. Sana evankelinen tulee yksinkertaisesti kreikan sanasta evankeliumi, joka tarkoittaa hyvää sanomaa. ”Evankeliseksi” voidaan kutsua ihmistä, jonka uskon keskipisteenä on Jeesuksen Kristuksen evankeliumi eli hyvä sanoma siitä, että Kristus on kuolemansa ja ylösnousemisensa kautta hankkinut syntisille ihmisille anteeksiannon ja tarjoaa pelastuksen vapaana lahjana.

Nykyään ”evankelisiksi” (engl. evangelical) kutsutaan hyvin monenlaisia enemmän tai vähemmän konservatiivisia protestantteja. Kaikista eroistaan huolimatta baptistit, karismaattiset, reformoidut ja monet yhteiskristilliset järjestöt korostavatkin pelastusta Kristuksessa sekä ”evankelioimista”, joten termi on oikea. Alun perin evankelinen kuitenkin tarkoitti nimenomaan luterilaista.

Uskonpuhdistuksen jälkeisenä aikana evankelisiksi kutsuttiin Lutherin seuraajia erotuksena reformoiduista, jotka seurasivat Calvinia. Nykyäänkin monet Euroopan luterilaiset kirkot kutsuvat itseään evankelisiksi, eivät luterilaisiksi — Luther itse inhosi tuota nimitystä, koska ei halunnut, että Kristuksen kirkkoa kutsuttaisiin hänen nimellään. Amerikassa ”evangelical” on yleinen nimitys kaikille Raamattuun luottaville ja herätystä saarnaaville kristityille, ja käytäntö alkaa levitä myös Eurooppaan. Kuitenkin amerikkalaiset turistit toisinaan hämmentyvät

mennessään saksalaiseen tai pohjoismaiseen kirkkoon, jonka kyltissä lukee ”evangelische”; he odottavat saavansa ylistyslauluja ja alttarikutsuja, mutta saavatkin virsiä ja liturgiaa.

Vaikka muillakin on oikeus kutsua itseään evankelisiksi, luterilaiset ovat joka tapauksessa ensimmäisiä evankelisia. Luonnollisesti on muistettava, että evankeliumi on aina ollut kaikkien kristittyjen uskon keskipiste aina alkukirkon ajoista lähtien ja jopa keskiajalla — vaikka protestantit ovat sitä mieltä, että evankeliumin käyttö ja soveltaminen muuttui aika sekavaksi tuona aikana — mutta luterilaiset olivat kuitenkin ensimmäiset, joita nimenomaan *kutsuttiin* evankelisiksi. He olivat myös ensimmäiset, jotka korostivat evankeliumia niin voimakkaasti, että siitä tuli heidän oppinsa ja elämänsä keskipiste kaikilta osin. Tämä evankelinen korostus erotti keskiajan katolisuudesta ja avasi oven kaikille myöhemmille protestanttisen uskon ilmauksille. Evankelis-luterilainen usko on kuitenkin säilynyt erillisenä.

Elin eräänlaisena hengellisenä irtolaisena — ajautuen uskonosta toiseen, kirkkokunnasta toiseen, äärimmäisestä liberaalisuudesta konservatiivisuuteen — kunnes lopulta löysin evankeliumin. Kun pääsin yhä syvemmin ymmärtämään sitä ja sen sisältöä, huomasin muuttuneeni luterilaiseksi. Tämä kirja on osittain matkakertomus pyhiinvaellukseni varrelta, mutta vain osittain. Pääasiassa se on selvitys siitä, mitkä kohdat luterilaisessa hengellisessä traditiossa ovat osoittautuneet mittaamattoman arvokkaiksi minulle — modernille tai ehkä postmodernille amerikkalaiselle.

Luterilainen traditio on jo jossain määrin hämärtynyt ja Yhdysvalloissa huonosti tunnettu — valitettavasti usein jopa Amerikan luterilaisten keskuudessa — mutta ansaitsee huomiota. Yksi syistä on se, että ensimmäisten evankelisten kristittyjen opetukset osoittautuvat erityisen ajankohtaisiksi kysymyksissä, jotka aiheuttavat päänvaivaa amerikkalaisten kristittyjen keskuudessa juuri nyt ja ne vastaavat voimallisesti tämän päivän sukupolvien tarpeisiin ja kaipaukseen.

Uskonelämä ja teologia

Tämä kirja käsittelee uskonelämää, ei niinkään teologiaa. Tavallaan tämä on harhaanjohtava jako. Nykyään monet ihmiset sanovat, etteivät ole kiinnostuneita uskonnosta kaikkine oppeineen, uskontunnustuksineen ja organisaatioineen, mutta sen sijaan he ovat erittäin kiinnostuneita hengellisistä asioista. He etsivät jotain, mistä saa miellyttäviä mystisiä kokemuksia, taroituksen tunnetta ja hyvää oloa ilman, että heidän ajatuksiinsa, elämäntapaansa ja sosiaaliseen asemaansa kohdistuu vaatimuksia. He haluavat uskonnollisia kokemuksia ilman uskonnollista uskoa.

Ihmiset, jotka näkevät hengelliset asiat pelkästään henkilökohtaisen täyttymyksen välineenä ja joiden mielestä niillä ei ole mitään tekemistä objektiivisen totuuden kanssa, antautuvat kaikenlaisen taikauskon ja hyväksikäytön armoille ja altistuvat kaikille ufokulteille ja kalliille New Age -seminaareille. Tosi-asiassa ei voi olla hengellistä elämää ilman teologiaa, ei uskonnollista kokemusta ilman uskonnollista uskoa. Edes ufokultit ja New Age -seminaarit eivät myy ainoastaan mystistä värinää, vaan kokonaisvaltaista maailmankuvaa ja todellisuuskäsitystä, joka käy piilotetusti ilmi heidän opetuksistaan.

En siis tarkoita ”hengellisyydellä” sisällötöntä, teologisesti epävakaa ja itsetarkoituksellista yliluonnollisten kokemusten metsästämistä. Hengellisyys löytyy juuri sisällöstä, joka täyttää abstraktin teologian, maalliset organisaatiot ja kristittyjen ihmisten jokapäiväisen elämän todellisella merkityksellä.

Tällaisen hengellisyyden etsintä on mielestäni aitoa ja tärkeää. Nykyisessä pinnallisessa, massatuotetussa ja materialistisessa maailmassamme moni kaipaa syvyyttä, runsasta sisältöä ja kosketusta ylimaalliseen. Moni ei edes löydä hengellistä sisältöä omasta kirkkokunnastaan, koska nekin ovat omaksuneet amerikkalaisen pop-kulttuurin helppohintaiset pinnallisuudet ja manipuloivan kaupallisuuden muuttuen itsekin pop-kristillisyy-

deksi. On mielenkiintoista, että monet pop-kristillisyyden uhrin ajautuvat vanhempiin kirkkokuntiin, jotka tuntuvat tarjoavan jonkinlaista hengellistä sisältöä. On käynnissä valtava kansainvaellus protestanttisuudesta roomalais-katoliseen kirkkoon ja ehkä vieläkin merkittävämmiin idän ortodoksisuuteen.

Ei pidä paikkaansa, että protestanttisuudesta puuttuu elinvoimainen sisäisen hengellisen elämän traditio; tämäkin kirja tulee osoittamaan sen. On kuitenkin totta, että amerikkalainen kulttuuri — erityisesti nykypäivän mediavetoinen pop-kulttuuri — on saanut protestanttisen hengellisen perinnön lähes unohtumaan. Kristityille, jotka haluavat säilyttää hengellisen perustansa, olisi hyödyllistä tutkia vanhempaa ja vähemmän amerikkalaistunutta teologista ja hengellistä perintöä. Kaikkien evankelisten kristittyjen olisi hyödyllistä palata juurilleen ja löytää ensimmäisten evankelisten kristittyjen perintö.

Jostain syystä luterilaiset eivät mielellään tee käännytystyötä tai ”varasta lampaita” toisista kirkkokunnista, enkä halua tällä kirjoituksella tavoitella sitä. Mielestäni kuka tahansa kristitty voi ammentaa tässä kuvaamani luterilaisen tradition hengellistä viisautta, vaikka joissain kohdin tuleekin erimielisyyksiä. Esimerkiksi Calvinin ajatukset ovat vaikuttaneet paljon laajemmalti kuin vain presbyteerisissä kirkkokunnissa, jotka virallisesti seuraavat hänen opetuksiaan — esimerkiksi baptistien ja muiden keskuudessa, jotka kiistelevät hänen kanssaan joissain asioissa, mutta hyväksyvät toisia hänen ajatuksiaan. Samalla tavalla myös Luther voisi olla hyödyllinen hyvinkin erilaisille kirkkokunnille. Kun kristityt nykyään kamppailevat sellaisten kysymysten kanssa kuin kirkon rooli politiikassa, Raamatun käyttö, eläminen kristittynä synnin maailmassa ja eläminen kärsimyksen alla, Lutherin syvälliset tutkistelut näistä asioista ansaitsevat tulla mainituiksi. Luonnollisesti täysi annos luterilaista hengellisyyttä voidaan saada vain säännöllisessä yhteydessä jonkin luterilaisen seurakunnan elämään.

Korostan myös, että kirjoitan maallikkona. En ole teologi enkä

pastori. Aion selvittää, mitä eväitä olen itse löytänyt omaan hengelliseen elämään luterilaisesta perinnöstä, toivottavasti siten, että kaltaiseni tavallinen ihminen voi sen ymmärtää. Painotan hengellistä elämää välttelemättä teologiaa, mutta vältän vaikeiden termien käyttöä, asioiden todistelua ja historiallista analyysia sekä vastakkaisten teologisten näkemysten polemisoimista, mitkä kuuluisivat välttämättöminä osina täysimittaiseen teologiseen työskentelyyn. En sano juuri mitään Martti Lutherista ja hänen ajastaan, niin kiinnostava kuin tuo aihe onkin. Luterilaisilla on vahvat historialliset juuret, mutta monilla on se käsitys, että heidän uskonsa lepää Lutherin eikä Kristuksen varassa. Tämän kirjan tutkistelut ovat aivan yhtä ajankohtaisia 2000-luvulla kuin ne olivat 1500-luvulla — ehkä vielä ajankohtaisempia nyt, koska aikamme hengellinen tyhjiys antaa niille entistä terävemmän särmän. En edes pyri puolustamaan näitä ajatuksia, ainakaan kovin painokkaasti; en myöskään aio hyökätä vastakkaisten näkemysten kimppuun. Tulen ainoastaan selvittämään, mitä luterilainen hengellinen elämä on. Lukija voi ottaa tai jättää sen, mutta joka tapauksessa hänelle jää hiukan selkeämpi kuva eräästä suuresta kristillisestä traditiosta.

Varmasti tarkoilla termeillä operoiva teologia, Raamatun tutkimus ja vastakkaisten näkemysten painokas kumoaminen ovat äärimmäisen tärkeitä, jopa välttämättömiä. Eräs luterilaisen perinnön vahvuuksista on se, että teologia on aina otettu vakavasti ja teologiset kysymykset on mietitty läpikotaisin. Luterilaisten keskuudessa esiintyy runsaasti hienosyistä teologista työskentelyä, korkeatasoista raamatuntutkimusta ja tarmokasta polemiikkaa. Viitataan joihinkin tällaisiin teologisiin aarreaittoihin, joiden avulla halukkaat voivat tutkia syvemmin tässä kirjassa esiin tulevia asioita, niiden raamatullisia perusteita ja suhdetta vastakkaisiin näkemyksiin. Tämä ei kuitenkaan ole oma kutsumukseni. Kaikkien niiden, jotka haluavat syvempää tietoa, kannattaa ennen kaikkea keskustella luterilaisen pastorin

kanssa, koska pastorin kutsumuksen ja viran kautta sieluja hoidetaan konkreettisella tavalla. Sitä ei minkään kirjan lukeminen saa aikaan. Onhan hengellinen elämä ennen kaikkea eletävä, ei ainoastaan ymmärrettävä järjellisesti, ja tämä tapahtuu salatulla tavalla tavallisessa seurakuntaelämässä.

2. Vanhurskauttaminen

Synnin ja armon dynamiikka

Tietyt lainalaisuudet vallitsevat sekä suurissa järjestäytyneissä maailmanuskonnoissa että yksittäisen ihmisen pyrkimyksessä löytää elämäänsä merkitystä. *Adolf Koeberle* on löytänyt kolme erilaista hengellisen pyrkimyksen lajia: moralismi, jossa tahto pyrkii saavuttamaan täydellisen hyveellisen elämän; järjkeily, jossa äly pyrkii saavuttamaan täydellisen ymmärryksen; sekä mystiikka, jossa sielu pyrkii saavuttamaan täydellisyyden sulautumalla jumaluuteen. Vaikka näissä kaikissa on oma viisautensa, luterilainen hengellisyys eroaa niistä kaikista.

Sen sijaan, että puhuttaisiin ihmisen muuttumisesta täydelliseksi, luterilaisen hengellisen elämän lähtökohta on epätäydellisyyden kohtaaminen. Emme voi saavuttaa täydellisen moraalista elämää, vaikka kuinka yrittäisimme. Emme voi ymmärtää Jumalaa järkemme avulla. Emme voi tulla yhdeksi Jumalan kanssa. Sen sijaan, että ihmisten pitäisi saavuttaa nämä asiat,

luterilaisen opetuksen mukaan Jumala tekee ne meidän puolestamme — hän tulee yhdeksi meidän kanssamme Jeesuksessa Kristuksessa; hän ilmoittaa itsensä meidän vajavaiselle ymmärryksellemme sanassaan; hän antaa anteeksi vajavaisen moraalimme ja elää Kristuksessa täydellisen elämän meidän puolestamme.

Meidän ei tarvitse astua ylös Jumalan luo, vaan hyvä uutinen on se, että hän on laskeutunut alas meidän luoksemme. Useimmat filosofiat ja teologiat keskittyvät siihen, mitä ihmisten on tehtävä pelastuakseen; luterilaiset väittävät, ettemme kykene tekemään yhtään mitään, vaan Jumala tekee kirjaimellisesti kaiken puolestamme.

Ihmisen synty ja Jumalan armo ovat luterilaisen hengellisyyden kaksi napaa. Varmasti nämä ovat keskeisiä kohtia kaikissa kristinuskon muodoissa, mutta luterilaisuudessa ne korostuvat erityisen voimakkaasti. Ne tiivistyvät opinkohtaan, jonka mukana kirkon sanotaan seisovan tai kaatuvan: se kohta on vanhurskauttaminen armosta, uskon kautta.

Reittejä Jumalan luo

Koeberlen ajatus erilaisista hengellisen elämän lähtökohdista ansaitsee lähempää tutkistelua, jotta luterilainen näkökulma saadaan piirtymään esiin terävämmin.

Moralismi pyrkii ansaitsemaan Jumalan suosion tai saavuttamaan tyydyttävän elämän moraalisen täydellisyyden kautta — on aina tehtävä oikein ja vältettävä kaikenlaisia pahoja tekoja, pidettävä itsensä kurissa pelkän tahdonvoiman ja lahjomattoman omantunnon avulla. Pyrkimys tulla hyväksi ihmiseksi on todellakin ihailtava — jos sen saavuttaminen vain olisi mahdollista.

Monet ihmiset olettavat, että kristinuskko on pelkkää moralis-

mia. Hyvät ihmiset pääsevät taivaaseen, kuvitellaan, ja pahat joutuvat helvettiin. Kristityt ovat niitä, jotka elävät moraalista elämää, välttävät ”syntejä” ja tekevät hyviä tekoja. Joskus jäädään jopa pikkumaisesti tuijottamaan joitain irrallisia elämäntavan valintoja — alkoholin, tupakan ja muiden mitättömien nautintojen välttämistä — ja toisinaan taas tarkastellaan maailmaa syleilevien aatteiden edistämistä, yhteiskunnan vääryyksiin poistamista poliittisen aktivismin ja sosiaalisen uudistuksen kautta.

On totta, että jotkut kristinuskon suuntaukset ovat taipuvaisia lakihenkisyyteen. Aivan varmasti moralismi leimaa monia maailmanuskontoja. Islamissa kaikkia elämäalueita — aina ruuasta ja perhe-elämän yksityiskohdista valtiolliseen hallintoon — hallitsevat tarkat moraalisäännöt. Jopa ei-uskonnolliset ihmiset seuraavat usein moralismin tietä. Eläinten oikeuksien puolustajat, ympäristöaktivistit ja poliittiset aktivistit ovat usein aivan yhtä täynnä kiihkoa, täydellisyyden tavoittelua ja kaiken vaativaa antautumista kuin kaikkein konservatiivisimmat uskonnolliset fundamentalistit.

Moralismi sisältää kuitenkin valtavan määrän mahdollisuuksia ja ristiriitoja. Ihmiset eivät yksinkertaisesti yllä omiin korkeisiin ihanteisiinsa, eivätkä selvästi edes kykenisi siihen. Epäonnistumme jatkuvasti. Joskus nimenomaan pyrkimyksemme moraaliseen hyvään saattavat meidät tekemään moraalittomia tekoja, kuten niissä tapauksissa, joissa ankarat sääntömme saavat meidät vihaamaan toisia ja harjoittamaan pakkovaltaa sekä tuntemaan ylemmyyttä suhteessa toisiin ihmisiin. Toisinaan taas omat sisäiset asenteemme estävät meitä toimimasta hyveellisesti. Olen itse tehnyt ”hyviä tekoja”, jotka ovat tuoneet minulle kiitosta ja kunniaa, vaikka samanaikaisesti sisälläni on vallinnut vastentahtoinen kaunaisuus, joka on poistanut turhat luulot siitä, että olisin jotenkin ansainnut kunniaa.

Ihmismielen himot, tahdon kieroutumat ja sydämen syvim-

mät salaiset halut iskevät parhaitakin moraalisia pyrkimyksiä vasten kasvoja. Moralisteilla on usein kiusaus naamioida epäonnistumisensa epärehellisyiden ja järkeilyn taakse. Siksi moralismin seuralaisena esiintyy usein tekopyhyys, ulkoisen hyveellisyyden julkisivu, joka piilottaa taakseen todellisen tarinan siitä, mitä sen takana tapahtuu.

Toinen tapa selvittää siitä, että moraaliset ihanteemme ovat ulottumattomissamme, on siirtää hyveellisyyden raja oman kokemusmaailmamme marginaaliin — jolloin se käsittää sellaisia asioita kuin oikean äänestyskäyttäytymisen, hyvän sosiaalisen aseman ylläpitämisen tai hyväntekeväisyyden harjoittamisen — vaikka oma yksityiselämämme tai perhe-elämämme olisi samalla täysin raunioina. Laskemme moraalisen täydellisuuden rimaa, jotta se olisi helpommin ylitettävissä ja kontrolloitavissa. Näin tehdessämme päädymme luonnollisesti yleensä rikkomaan juuri kaikkein tärkeimpiä moraalisia velvoitteita, niitä, jotka liittyvät omaan käyttäytymiseemme ja lähimpiin ihmissuhteisiimme.

Toinen moralismin ongelma on se, että vanhurskaudella on taipumusta vääntyä omavanhurskaudeksi, ylpeydeksi ja ylemmydentunteeksi, joka jo sinänsä romahduttaa saavutetun hyveellisyyden. Ongelma ei ole ainoastaan siinä, että elämässään korkeimman moraalin saavuttaneet ihmiset lankeavat. Näyttää nimittäin siltä, että pyrkimys moraaliseen hyvään pitää jo itsessään sisällään taipumuksen synnyttää kovuutta, ylpeyttä ja jopa julmuutta, joita tuskin voidaan pitää ”hyvän ihmisen” tunnusmerkkeinä.

Varmasti kannattaa pyrkiä tulemaan ”hyväksi ihmiseksi”. Ongelma vain on siinä, jos olemme rehellisiä, että kukaan ei näytä täysin kykenevän siihen. Meillä ei todellisuudessa ole moraaliseen täydellisyyteen tarvittavaa tahdonvoimaa, sisäistä motivaatiota tai puhdasta sydäntä.

Moralismin lisäksi toinen hengellisen elämän suuntaus on

järkeily, joka olettaa, että tieto on avain hengelliseen täyty-mykseen. Jos vain tietäisimme totuuden, jos vain löytäisimme avaimen, joka ratkaisisi elämän monimutkaiset arvoitukset, jos vain kykenisimme hankkimaan oikean tiedon, silloin olisimme tyytyväisiä. Siksi kehitämme hienosyisiä filosofisia ajatusrakennelmiämme ja monimutkaisia maailmanselityksiämme sekä etsimme jatkuvasti elämän perimmäistä merkitystä.

Varmasti tiedon tavoittelu, kuten moraalisen elämän tavoittelu, on eräs ihmisen arvokkaimmista pyrkimyksistä. Silti sekin johtaa hengellisen elämän yhä uudelleen umpikujaan. Ihmismieli ei yksinkertaisesti ole tarpeeksi laaja kyetäkseen käsittelemään koko olemassaolon ongelmaa.

Monia vastauksia on tarjottu, mutta ne muuttuvat jatkuvasti, kuten ihmiskunnan aatehistoria osoittaa. Uudet filosofiset koulukunnat syrjäyttävät jatkuvasti vanhoja ja jopa tieteen perusteita täytyy ajoittain muuttaa. Näyttää siltä, ettei koskaan voida saavuttaa lopullisia ja kiistattomia totuuksia.

Erityisesti hengelliset asiat — kuten ajatus täysin tuonpuoleisesta ja ikuisesta Jumalasta — muodostavat mahdollottoman haasteen ihmisen järjelle. Lainataksemme samarialaista naista, ”kai-vo on syvä, eikä meillä ole mitään, millä ammentaa” (Joh. 4:11).

Lisäksi ihmisen ajatusrakennelmat ovat taipuvaisia heijastamaan enemmän ihmisen toiveita kuin objektiivista totuutta. Aukottoman maailmanselityksen tarjoavat aatteet ovat usein muodostuneet valtataistelun, petoksen ja sorron välineiksi. Ranskan vallankumouksen valistusaate antoi maailmalle Napoleonin hirmuvallan. Marxisin vapaamielisiltä kuulostaneet ajatukset antoivat maailmalle gulagit. Kuten moralismin tapauksessa, järjen tiestä tulee jälleen yksi inhimillisen ylpeyden väline, joka puhkeaa esiin tavallista rahvasta halveksivana elitisminä tai yksittäisen ihmisen ylimielisyytenä, jossa ei ole tilaa muiden ihmisten huomioon ottamiselle. Samalla totuudesta tulee entistä tavoittamattomampi, se pakenee ulottumattomiin.

Ja vaikka meillä olisikin kaikki tieto, mitä meillä olisi? Marlowe kirjoittaa Tohtori Faustissa miehestä, joka myy sielunsa Paholaiselle tietoa vastaan. Mutta kun hän lopulta tietää varmasti kaiken, minkä tietämisestä hän oli aina uneksunut — taivaallisten hallitusten yksityiskohdat, tähtitieteen kiistellyt teorit, oppineen mielen koko korkeuden ja syvyyden — hänen kovalla hinnalla hankkimansa tieto tuntuu yhtäkkiä turhalta. Se ei tyydytä häntä eikä se tunnu olevan mitenkään yhteydessä hänen todelliseen hengelliseen tilaansa.

Minun oma tilanteeni oli se että, ahmin kaikenlaisia kirjoja etsiessäni hengellistä valaistumista. Ne edustivat selvästi kaikki keskenään ristiriitaisia käsityksiä, ja minua epäilytti ajatus, että luottaisin yhteen ainoaan ihmiseen, vaikka miten viisaaseen, joka tiesi yhtä vähän kuin minä itse. Olin kuitenkin uppoutunut pääni täyttämiseen tiedolla ja unohdin samalla elää elämäni.

Vaikka moralismin ja järjen teitä kulkevat yhtä lailla uskonnolliset kuin ei-uskonnolliset ihmiset, nykypäivänä ehkä suosituin hengellisen elämän muoto on mystiikka: pyrkimys ekstaattiseen Jumalan läsnäolon kokemiseen. Kaikkien uskontojen piirissä mystikot ja henkiset gurut ovat pyrkineet kohoamaan arkielämän yläpuolelle saavuttaakseen suoran yhteyden jumaluuteen, jättämään tämän maailman noustakseen henkisiin olotiloihin, hankkimaan omakohtaista kokemusta yliluonnollisista asioista ja ammentaa niistä voimaa omiin tarkoituksiinsa. Kokemusten saavuttamiseksi käytetään monenlaisia menetelmiä, aina askeettisesta itsensä kieltämisestä monimutkaisiin mietiskelymenetelmiin, mutta kaikki lupaavat hengellisiä ekstaasikokemuksia ja yliluonnollista voimalatausta.

Yksi tähän liittyvistä ongelmista on se, että minän ”yhdistyminen jumalaan” ei eroa paljoakaan siitä, että minästä tulee Jumala. Kun pyritään sulautumaan jumaluuteen, taka-ajatukseksi voi olla toive omasta jumalallistumisesta. Kaikkein mystisimmät uskonnot, kuten hindulaisuus, tai monet suositut maal-

listuneet mystiikka-aatteet, jotka muodostavat New Age -liikkeen, päätyvät kutsumaan esiin ”sisäistä jumaluuttamme”. Hindulaisuudessa täyttymys koetaan, kun oivalletaan, että ”Atman (oman sisimmän jumaluus) ja Brahma (tuonpuoleinen jumaluus) ovat yhtä”. New Age -henkiset itsehoitoseminaarit pyrkivät siihen, että ihminen ymmärtäisi ”luovansa itse oman todellisuutensa”. Monissa näissä mystiikka-aatteissa lopullinen löytö on se, joka ilmaistaan enemmän tai vähemmän suoraan, että ”*sinä* olet jumala”.

Kristinuskon piirissä kartetaan tuon tapaisia ilmauksia, mutta sieltäkin löytyy sen tyyppistä mystisten kokemusten tavoittelua, jossa pyrkimyksenä on yliluonnollisten voimien valjastaminen ihmisen käyttöön. Voimavaikutukset vaihtelevat sisäisestä jumalallisesta ilmoituksesta, jossa Pyhä Henki puhuu suoraan yksittäiselle ihmiselle, ihmeitä tekevään voimaan asti. Mystiikka voi tulla vaarallisen lähelle käärmeen ensimmäistä kiusausta: ”teistä tulee Jumalan kaltaisia” (1.Moos.3:5).

Vaikka mystiikassa ei mentäisikään näin pitkälle, kiusauksena on se, että ihminen käyttää Jumalaa omiin tarkoituksiinsa — saavuttaakseen voimakkaan mielihyvän kokemuksen, päihdyttävän hengellisen olotilan tai saadakseen voimaa oman elämän laadun parantamiseen. Tämä on poppamiesten ja silmäkääntäjien tavoite, samoin kuin hengellisten gurujen. Mystiikan rajallisuus käy ilmi jo siinä, että ihminen kuvittelee kykenevänsä hallitsemaan henkeä. Parhaimmillaankin mystiikalla on taipumus saada ihminen kääntymään sisäänpäin, tonkimaan sisäisiä tunnetilojaan ja sulkemaan ulkopuolelle muun maailman ja sen asukkaat. Näin kävi ainakin omalla kohdallani.

Ihmisen kuluttava kurkottelu Jumalan puoleen kuuluu kaikkiin näihin kolmeen tavanomaiseen hengelliseen suuntaukseen. Jumala itse jää niissä väkisin sivustakatsojaksi, hän on jossain korkealla maallisen taistelun yläpuolella, kuin siintävä päämäärä, jota kohti ihmisen täytyy pyrkiä, aarre, jota täytyy etsiä,

joka täytyy löytää ja joka täytyy ansaita. Koeberle sanoo, että kolme hengellistä suuntausta ovat sidoksissa ihmismielen kolmeen osa-alueeseen: Moralismi panee liikkeelle ihmisen tahdon voiman; järkeily panee liikkeelle älyn ponnistelun; mystiikka panee liikkeelle tunteiden voiman.

Luterilaisuus lähtee siitä, että kaikki ihmisen yritykset astua ylös Jumalan luo ovat turhia. Tahto, tai ratkaisuvallta, on Lutherin sanojen mukaan sidottu — emme ole ainoastaan kykenemättömiä täyttämään moraalilain vaatimuksia täydellisesti, vaan syvimmältämme emme edes *tahdo* tehdä sitä. Järki on myös omalla tavallaan vangittu, sitä kahlitsee sen oma rajoittuneisuus ja sitä tahraa syntinen tahto. Myös tunteet ovat vangitussa tilassa, niillä on enemmän taipumusta johtaa meidät harhaan kuin Jumalan luo. Sen sijaan että astuisimme ylös Jumalan luo, käytämme suurimman osan ajastamme siihen, että pakenemme pois päin.

Jumala ei kuitenkaan ole mikään passiivinen voima. Ihminen ei ole tässä toimiva osapuoli, vaan Jumala. Ei voida puhua ihmisen astumisesta ylös Jumalan luo, vaan Jumalan astumisesta alas ihmisen luo. Luterilainen hengellisyys keskittyy siihen, mitä Jumala tekee. Hän tuli itse ihmiseksi pelastaakseen meidät surkeasta ja onnettomasta tilastamme. Jumala ja ihminen Jeesus Kristus saavutti sellaisen täydellisyyden, josta moralistit kykenevät vain uneksimaan ja otti päälleen kaikkien ihmisten moraalista epäonnistumisesta koituneen rangaistuksen kuoleamalla ristillä. Hengellinen elämä on sitä, että tunnustetaan Jumalan työ — mitä hän saavutti ristillä ja mitä hän jatkuvasti saa aikaan ihmisten elämässä Pyhän Hengen kautta.

Koeberlen termejä käyttäen voidaan sanoa, että luterilaisuus vastaa tahdon moraaliseen pyrkimyksen lailla ja evankeliumilla. Järkeilyn sijaan tulee Jumalan sana, joka vastaa älylliseen tiedon kaipuuseen. Mystisen kokemuksen ja Jumalaan sulautumisen sijaan luterilaiset puhuvat liitosta, jonka Jumala on sol-

minut ihmisten kanssa Kristuksessa sekä uskon tapahtumasta. Joka kohdassa Jumala on se, joka toimii.

Laki ja evankeliumi

Kun jätämme järkeilyn ja luemme, mitä Jumala itse on sanonut sanassaan, tilamme paljastuu vakavammaksi kuin ehkä arvasimmekaan. Raamattu vaatii todella moraalista täydellisyyttä. Se korostaa yleviä moraalisia totuuksia ja Jumalan vihaa, joka kohtaa kaikkea vääryyttä. Se ei ainoastaan vaadi täydellisyyttä, vaan se tiukentaa entisestään täydellisyyden saavuttamisen vaatimuksia. Ulkonaisten tekojen lisäksi myös sisäisten tunteiden ja motiivien tulee olla täysin puhtaita. Jeesus tuomitsee Vuorisaarnassaan paitsi haureuden myös himon ja paitsi murhan myös vihan — ja lupaa molemmista saman rangaistuksen (Matt. 5:21-30).

Jumalan laki, sellaisena kuin se esitetään Raamatussa, saa varmasti kunnollisimmankin moralistin kiemurtelemaan. Jos meillä olisi tarpeeksi tahdonvoimaa, voisimme ehkä pitää käyttäytymisemme kurissa, vaikka sekin on pidemmän päälle vaikeaa. Mutta miten voisimme pitää kurissa sisäiset mielenliikkeemme, vihan, himon ja itsekeskeisyyden, jotka uhkaavat — mikäli Raamatun sana pitää paikkansa — mitätöidä kaikista hyvistä teoistamme koituneen ansion? Sellaiset mielenliikkeet eivät edes kuulu tahdon piiriin; ne nousevat tahdostamme riip-pumatta emmekä kykene hallitsemaan niitä.

Raamattu vaatii meiltä vanhurskautta, mutta sanoo sitten: ”niin kuin tahrattu vaate on meidän vanhurskautemme” (Jes. 64:6). Se opettaa, että olemme langenneita, osallisia Aadamin ja Eevan tottelemattomuuteen ja kirouksen alaisia (1.Moos. 3). Uudessa testamentissa yksi ainoa jae kumoaa kaikki kolme inhimillisen hengellisyyden muunnelmaa:

*Ei ole ketään vanhurskasta, ei yhtäkään
(se moralismista!);
ei ole ketään ymmärtäväistä (se järjellisydestä!);
ei ketään, joka etsii Jumalaa (se mystiikasta!)
(Room. 3:12).*

Jumalan lain aito kohtaaminen murtaa ihmisen itsevarmuuden, väärän turvallisuudentunteen ja viimeisetkin omavanhurskauden jäänteet. Kuilun pohjalla ihminen alkaa tuntea syyllisyyttä ja pelätä ikuista kadotusta, helvetin tulta, joka on varattu kaikille niille, jotka kapinoivat Jumalan täydellistä ja valtavaa vanhurskautta vastaan. Varmasti yksi selviytymiskeino olisi kieltäminen. Ihminen voi pitää kiinni siitä käsityksestä, että on sittenkin ihan hyvä, että hänen paheissaan ei ole mitään väärää ja että Jumalan sana ei pidä ollenkaan paikkaansa. Raamattu kuitenkin puhuu sellaisella arvovallalla, jota on vaikea vastustaa, ja sisimmässään ihmisen täytyy tunnustaa Jumalan laki oikeaksi. Oman epäonnistumisensa myöntäminen — ja tuomioon alistuminen — on ensimmäinen askel luterilaisen hengellisyden tiellä.

Luterilaisuudessa Jumalan lailla on erilaisia ”käyttöjä” — laki rajoittaa pahaa yhteiskunnassa ja ohjaa uskovia kristillisessä elämässä, näitä käsittelen myöhemmissä kappaleissa — mutta sen ”hengellinen käyttö” tarkoittaa sitä, että laki lävistää kaikki itsepetoksemme kuoret ja saa meidät tajuamaan oman eksyneen tilamme. Raamatun sanoilla sanoen laki tuo ”synnin tuomion” ja johtaa ihmisen katumukseen ja ”parannukseen”.

Hengellinen kielenkäyttö keskittyy usein ekstaattisiin kokemuksiin, voimaan ja yliluonnolliseen autuuden tunteeseen ja siksi lain hengellinen käyttö voi tuntua kielteiseltä, masentavalta ja ikävältä, niin kuin se onkin. Erityisesti nykyään, kun syyllisyyttä pidetään sairauden merkinä ja luja itseluottamus on

merkki henkisestä tasapainosta, hengellisen elämän aloittaminen näin kielteisestä, itsekielteisestä ja jopa epätoivoisesta kokemuksesta tuntuu kummalliselta.

Laki on kuitenkin johdatus evankeliumiin. Lain murtamat ihmiset tuntevat selvästi pelastuksen tarpeensa ja oman kykenemättömyytensä pelastaa itsensä. Sitten tulee ihmeellisenä helpotuksena ja hyvänä uutisena se sanoma, että Jumala tekee kaiken hänen puolestaan. Ne, jotka ovat nääntyneet pyrkimyksessään tulla täydellisiksi omin avuin, saavat kuulla sanoman rististä — että he saavat täysin vapaasta armosta vastaanottaa anteeksiantamuksen Jeesuksen Kristuksen työssä — ja voivat tarttua siihen ja riippua siinä kiinni kynsin hampain, koko olemuksensa jokaisella säikeellä. Silloin he ovat avoimia vastaanottamaan Jumalan lahjat, jotka todella muuttavat elämän.

Kun he tekevät sen, heidät vanhurskautetaan uskosta. Kristuksen vanhurskaus luetaan heidän omakseen. Lain vaatimus moraalisesta täydellisyydestä tulee täytetyksi, sijaisen toimesta mutta todellisesti. Kristuksen kuolema kuittaa kaikki heidän ansaitsemansa rangaistukset. He saavat täydellisen anteeksiantamuksen ja vapautuvat pelosta sekä täyttyvät kiitollisuudella Jumalan valtavan armon takia. Heidän kokemansa hengellinen valaistuminen ei nouse omasta järkeilystä vaan Jumalan sanan kohtaamisesta. He ovat yhteydessä Kristukseen, ei pelkästään mystisen kokemuksen kautta, ikään kuin he olisivat kohonneet jonkinlaiseen henkisempään sfääriin, vaan todellisesti, kun Pyhä Henki on astunut alas heidän elämäänsä. He ovat nyt Kristuksessa, joka sanoi:

*Minä olen tie (se moralismista),
totuus (se järkeilystä) ja
elämä (se mystiikasta)” (Joh. 14:6).*

Seurauksena on, että Kristuksen kautta tahto, järki ja henki pääsevät kaikki vapaiksi. Usko ei ole vain sitä, että järki hyväksyy tietyt uskomukset. Se olisi lähtemistä järkeilyn tielle. Se ei ole myöskään ”positiivisen ajattelun” tai kosmisen optimismin muunnelma eikä se ole edes hyppy tuntemattomaan, kuten Kierkegaard on sanonut. Usko ei ole kokemus. Se olisi mystiikan mukaista ajattelua.

Luterilaisille usko on kaikkea muuta kuin ”uskonratkaisu”, kuten myöhemmissä protestanttisissa liikkeissä on sanottu. Pelastuksen liittäminen tahdon ratkaisuun olisi moralismia, ja tekisi siitä taas riippuvaisen ihmisen teoista, liittäisi sen ihmisen ponnisteluihin, tahdonvoimaan ja tekoihin, ja niiden kerta-kaikkiseen hyödyttömyyteen.

Luterilaisille usko itsessään on Jumalan lahja, jonka hän on luonut ihmisten sydämiin Pyhän Hengen kautta. Usko on luotamusta, tietoista riippuvaisuutta Kristuksesta ja varmuutta siitä, että hän itse asiassa tekee kaiken puolestamme. ”Sillä ei usko vanhurskauta tai pelasta siksi, että se on itsessään hyvä teko”, selittää Melanchton, ”vaan koska se ottaa vastaan luvattun armon.”

Selkeämmin sanoen, ristiinnaulittu Kristus pelastaa. Usko on pelkästään sitä, että ihminen on riippuvainen hänen uhristaan. Suuri osa luterilaisesta opista on tietenkin yhtenevää muiden kristillisten teologioiden kanssa. Monet muut protestanttiset suunnat korostavat kääntymyskokemusta. Myös luterilaiset uskovat herätykseen ja kääntymykseen. Mutta laki ja evankeliumi — parannuksen tekemisen ja Kristuksen vastaanottamisen tapahtuma — on punottu syvälle luterilaisen uskonelämän rakenteisiin, ei vain kertaluonteisena tapahtumana vaan kaavana, joka toistuu yhä uudelleen kautta ihmisen elämän.

Parannuksen tekemisen kaava toistuu joka sunnuntai synnintunnustuksessa ja -päästössä sekä saarnassa, joka on aina lain ja evankeliumin julistusta. Luther meni vielä pidemmälle. Hä-

nen mielestään meidän täytyy joka päivä tulla lain murtamiksi ja evankeliumin elävöittäviksi: ”vanha ihminen meissä on jokapäiväisen katumuksen ja parannuksen kautta upotettava ja kaikkien syntien ja pahojen himojen kanssa kuolettava”, hän kirjoittaa Katekismuksessaan selittäessään kasteen merkitystä ja jatkaa: ”sen sijaan tulee joka päivä nousta uusi ihminen, joka elää vanhurskaudessa ja puhtaudessa iankaikkisesti Jumalan edessä”.

Kristuksen vanhurskauttavat ihmiset ovat kokeneet sisäisen muutoksen. Kristuksen työ saa hyvät teot pulppuamaan esiin tiedostamattamme. Kristityillä on kuitenkin kahtalainen luonto: heissä asuvan Kristuksen uusi hengellinen luonto (Lutherilla ”uusi ihminen”) ja vanha, Aadamilta peritty syntinen luonto (”vanha Adam”). Nämä taistelevat jatkuvasti toisiaan vastaan, joten kristityn elämä ei useinkaan ole rauhallista vaan täynnä kamppailua. Kristityn täytyy jatkuvasti taistella kiusauksia vastaan ja taistelusta huolimatta hän joutuu välttämättä lankeemuksiin. Kuitenkin myös Kristus tekee työtään kristityn elämässä. Rukouksen, ripin sekä sanan ja sakramenttien kautta hän kasvaa pyhyudessa ja hyvissä teoissa — tätä kehitystä sanotaan pyhitykseksi.

Tiettyinä aikoina kristityn on erityisen tärkeä kuulla lakia, toisinaan hän taas tarvitsee evankeliumin julistusta. Luterilaiset pastorit huolehtivat seurakuntalaistensa hengellisestä elämästä pyrkimällä jakamaan oikein lakia ja evankeliumia sekoittamatta niitä keskenään. Jos joku on ylpeä tai elää tietten tahtoen synnissä tai omavanhurskaudessa, hänen on kuultava lakia — muuten hän ei ylimielisyydessään koe tarvitsevansa Kristusta. Jos joku taas on haavoitettu ja syyllisyyden piinaama, toivoton ja masentunut, hänelle on julistettava evankeliumia.

Luterilainen uskonelämä ei siis ole mitään pysyvää autuuden kokemusta, vaan jatkuvaa aaltoliikettä, jossa vaihtelevat hyvät ja huonot ajat, synnin ja armon tunto, katumus ja vapautus.

Evankeliumin täytyy kuitenkin olla koko ajan niskan päällä, kuten *C.F.W. Walther* on sanonut, jotta luterilainen kristitty elää armon tilassa.

Luterilaisuuden paradoksit

Luterilaiset tuntuvat olevan hyvin tietoisia synnistään, lankeamatta moralismiin. He vaalivat teologista ajattelua ja heillä on rikas älyllinen perintö, mutta samalla he korostavat älyn pohdintojen rajallisuutta sekä rajatonta riippuvaisuuttaan Jumalan sanan ilmoituksesta. He suhtautuvat epäilevästi mystisten tunnekokemusten metsästyksen, mutta heillä on voimakas sisäinen hurskauselämä ja jumalanpalveluselämä, jonka keskipisteenä ovat sanomattomat mysteerit. Tulemme huomaamaan, että kristinuskon keskeinen paradoksi, Kristuksen ihmiseksi tuleminen ja kahtalainen luonto, heijastuu kaikkialla luterilaisessa ajattelussa vastaan tuleviin ”sekä että”- lauseisiin. Niitä kohdataan kaikilla alueilla aina sakramenttiteologiasta kristityn rooliin maailmassa.

Luterilainen teologia ja uskonelämä rakentuu paradokseista, näennäisistä ristiriitaisuuksista, jotka ovat tosiasiassa todellisuuden kaksi vastakkaista napaa; totuus ja kokemus. Kristitty on esimerkiksi Lutherin mukaan *simul justus et peccator*, samaan aikaan vanhurskas ja syntinen. Kristitty on täysin vapaa ja kuitenkin samalla kaikkien orja, kristillisessä palveluksessa. Nämä paradoksit eivät ole vain oppirakennelmia, vaan hengellisen elämän monimutkaisuutta jäsentäviä vastakkainasetteluja.

Kun löysin evankeliumin valtavan syvyyden, katosivat ne syyt, jotka tekivät minusta vuoroin moralistin, järkeilijän ja mystikon — tai pikemminkin Kristuksen risti sulatti ne pois.

3. Armonvälineet

Jumalan läsnäolo

Kun luterilaiselta kysytään ”Milloin pelastuit?”, vastaus kuuluu suunnilleen: ”kaksi tuhatta vuotta sitten, kun Jeesus kuoli ristillä ja nousi kuolleista”. Kristinuskon sisältö ei ole niinkään tietyissä käyttäytymisnormeissa, uskomusjärjestelmässä tai kokemusmaailmassa, vaan Kristuksessa. Pelastuksemme on yksin Jumalan teko: hän pelasti meidät suorittamalla sen, mihin me emme kyenneet.

Jumala syntyi ihmiseksi omasta tahdostaan. Jeesus Kristus, lihaksi tullut ihminen, täytti moraalien vaatimukset täydellisesti. Ja kun hänet kidutettiin kuoliaaksi ristillä, tapahtui ihme, jota mullistavampaa tuskin voidaan kuvitella; hän otti päälleen kaikki synnit, joita koskaan on tehty ja kärsi kaikki rangaistukset, jotka koskaan on ansaittu. Jeesus kuoli, koska synnin palkka on kuolema (Room. 6:23). Kun hän huusi kuoleman tuskassaan ”Jumalani, Jumalani, miksi hylkäsit minut?” (Matt. 27:46),

Jeesus joutui vieläpä kokemaan sen, että Pyhä Jumala hylkäsi maailman koko pahuuden — jonka Jeesus kantoi ruumiissaan. Hän joutui kokemaan täydellisen Jumalan läsnäolon puuttumisen, toisin sanoen hän joutui kokemaan helvetin. Mutta sovitettuaan maailman synnit Jeesus nousi kuolleista.

Tämä salattu autuas vaihtokauppa tarkoittaa sitä, että kaikki synnit, joihin kristitty on milloinkaan syyllistynyt — kaikki itsekkyyys, viha, salaiset paheet ja ahne itsekkeskeisyys, joka näyttäytyy muiden loukkaamisena — on luettu Kristuksen syyksi. Ja kaikki se on tapettu ristillä. Vastaavasti Kristuksen vanhurskaus — hyvyys, jota hän osoitti parantaessaan sairaita, kansanjoukkojen sääliminen, kiusausten vastustaminen, rahanvaihtajien ajaminen ulos temppelistä — luetaan kristityn ansioksi. Ja koska Jeesus nousi kuolleista uuteen elämään, kristitty saa kerran kokea saman.

Kristitty nauttii siis samaa Jumalan suosiota kuin Jeesus itse, hänellä on samat valtuudet ja sama lupaus ikuisesta elämästä kuin Jeesuksella. Kun tulemme Pyhän Jumalan luo, hän ei torju eikä tuomitse meitä, vaan näkee meidät Kristuksen läpi — voimme jopa sanoa, että hän näkee meidät Kristuksena. Välimiehemme ottaa kaikki syntimme niskoilleen ja hän on jo maksanut ne verellään. Hän antaa varastoistaan kaikki tarvitsemamme hyvät teot ja pukee meidät omaan vanhurskauteensa — ei meidän vanhurskauteemme. Tätä on olla pelastettu.

Luterilaiset teologit puhuvat ”objektiivisesta vanhurskauttamisesta”. Tarkkaan ottaen vanhurskauttaminen tapahtui meidän itsemme ulkopuolella, Jeesuksen kuoleman ja ylösnousemuksen todellisissa, historiallisissa tapahtumissa. Ristillä, kaksi vuosituhatta sitten, lunastuksemme tuli suoritetuksi meistä riippumattomana tapahtumana. Ja kuitenkin ristin tapahtumilla on ratkaiseva hengellinen merkitys meidän elämässämme juuri nyt. Omat sääliävät pikku paheemme ja perversiomme olivat siellä — ristillä Jeesuksen kanssa. Jeesus kantoi ruumiissaan ne asiat,

joista kannamme syyllisyyttä, joten anteeksiantamus on aina objektiivinen riippumatta omista subjektiivisista syyllisyyden tunteistamme.

Tämä on tietysti ällistyttävää opetusta. Voi tuntua vaikealta uskoa siihen, ajattelee sitä sitten loogiselta, moraaliselta tai teologiselta kannalta. Se voi vaikuttaa liian helpolta, liian hyvältä ollakseen totta. Tämä on juuri se ”hyvä sanoma”, josta käytämme kreikkalaisperäistä nimitystä ”evankeliumi” ja josta ensimmäiset evankelisen uskon edustajat ottivat nimensä; sen varaan he perustivat koko hengellisen elämänsä.

Monet muut kristityt, muun muassa monet, jotka kutsuvat itseään nimellä *evangelical* eli evankelikaalinen, katsovat pelastuneensa silloin, kun he ”tekivät uskonratkaisun”, kun he ottivat vastaan Jeesuksen henkilökohtaisena Vapahtajanaan, tekivät parannuksen tai kokivat Pyhän Hengen kosketuksen tai jotain muuta vastaavaa. Luterilaiset eivät puhu tällä tavalla, vaikka taatusti uskovatkin herätykseen ja uskoontuloon. Pelastuksen tarkasteleminen ratkaisun tekemisen ja kokemusten kautta siirtää painopisteen Kristuksen työstä ihmisen omiin tekoihin. Olemme palanneet epäevankeliseen itsemme pelastamisen ongelmaan — saavutamme pelastuksen ratkaisumme tai kokemus-temme tai tekemistemme kautta. Joudumme takaisin moralismin alueelle ja saamme taas niskaamme siihen liittyvät epäonnistumiset, epävarmuuden ja itsepetoksen. Sen sijaan että perustaisimme toivomme omien tekojemme tai sisäisen elämämme häilyvälle hiekalle, saamme luottaa lujasti siihen, että Kristuksen teko on varma tosiasia. Luterilaiset pyrkivätkin aina kääntämään huomionsa pois itsestään ja muistamaan, että Jumalan teko Kristuksessa on objektiivisesti varma.

Mikä sitten yhdistää oman elämämme, tässä ja nyt, Golgatan tapahtumiin, Jeesuksen ristiinnaulitsemiseen? Vaikka Kristus sovitti koko maailman synnit, kaikilla ei selvästikään ole uskoa. Jos on olemassa objektiivinen vanhurskauttaminen, täytyy

olla myös subjektiivinen vanhurskauttaminen, jossa Kristuksen ristintyö vaikuttaa yksittäisen ihmisen elämään. Jos usko ei ole tahdon ratkaisu, kokemus tai mielenliike, ja jos pelastus on yksinomaan Jumalan teko, voisi kuvitella, että uskonkin pitäisi olla Jumalan teko. Miten siis saamme pelastavan, elämää muuttavan uskon?

Luterilaisessa uskonelämässä vastaus löytyy niin sanotuista *armonvälaineistä*. Pääsemme Kristuksen yhteyteen ja Pyhä Henki saa aikaan sekä uskon että hyvät teot elämässämme sanan ja sakramenttien kautta.

Jumalan sana

Luterilaisen teologian ja hartauselämän kaikilla tasoilla — sen lähteissä, metodeissa ja käytännössä — on keskeisintä se, että Jumala itse puhuttelee ihmisiä inhimillisellä kielellä. Monet muut uskonnot pyrkivät kohtaamaan Jumalan ”näyissä”; monet oppisuunnat olettavat Jumalan ilmoittavan itsensä erityisissä kokemuksissa. Jotkut kristityt olettavat, että Pyhä Henki puhuu heille suoraan, sisäisen ilmoituksen tai henkilökohtaisen ilmestyksen kautta. Luterilaisten mielestä Jumala tulee ulkopuolelta; Pyhä Henki voidaan kohdata objektiivisesti. Jumala puhuu suoraan sanassaan ja hänen sanansa vaikuttaa.

Kaikilla ihmisillä eri kulttuureissa on kieli, ja sen avulla yksilöt pystyvät solmimaan suhteen toisiinsa. Kieli mahdollistaa yksilöiden välisen kommunikaation ja suhteiden solmimisen aina ystävyysuhteista ja perheistä yhteiskuntiin. Kieli mahdollistaa ajattelun, koska se on uusien ajatusten, tiedon kertymisen sekä uusien taitojen ja keksintöjen kanava. Tutkijat ovat parhaillaan löytämässä aivan uusia inhimillisen kielen ulottuvuuksia: kieli on yhteydessä koko ihmispsyhyksen toimintaan, se muovaa kulttuureja ja se jopa määrittää ihmisyyden. Monet tutkijat mene-

vät vielä pidemmälle ja tulevat siihen tulokseen, että kieli pu-
noutuu itse olemassaolon rakenteisiin. DNA:n geneettiset koo-
dit, kemialliset rakenteet ja fysiikan lait tuntuvat vastaavan
kieliopillisen kielen rakenteita.

Ei mikään ihme; loihan Jumala maailmankaikkeuden sanan-
sa kautta (Ps.33:6, Joh.1:1-3). Jumala ei ole abstrakti voima,
kuten monet uskonnot väittävät, vaan persoona. Hän siis ajat-
telee, rakastaa sekä ilmaisee itseään, joten hänellä on kieli. Hän
loi ihmisen omaksi kuvakseen, persoonaksi, joten meilläkin on
kieli. Syntiinlankeemus vaurioitti kielen lahjaa, synty tahrasi
kielen siten, että se rappeutui sekaannuksen ja väärinymmär-
ryksen välineeksi, kuten näemme kertomuksessa Baabelin tor-
nista (1.Moos.11). Mutta helluntaina Pyhä Henki palautti ih-
misten kyvyn ymmärtää toistensa kieltä (Apt.2).

Kaiken perusta on se, että kieli — on se sitten minkälainen
kieli tahansa, esimerkiksi viittomakieli — tekee ihmisten väli-
set suhteet mahdollisiksi. Meidän on pakko kommunikoida,
muuten kärsimme yksinäisyydestä. Kieli tekee mahdolliseksi
ajatusten ja tunteiden — oman sisimpämme — jakamisen toi-
sen kanssa. Ystävysten ja rakastavaisten täytyy puhua keske-
nään. Kommunikaation puute tuhoaa avioliittoja, puhumatta-
kaan yrityksistä ja hallituksista.

Miksei Jumalakin kommunikoiisi ja solmisi suhteita kielen
välityksellä? Ei epäselvien mystisten tuntemusten ja aavistus-
ten kautta vaan oikealla kielellä, sanoilla, kieliopilla ja merkit-
yksillä, jotka ovat kaikkien ulottuvilla ja jotka voidaan kirjoit-
taa muistiin. Kristityn suhde Jumalaan, kuten kaikki muutkin
suhteet, kasvaa kaksisuuntaisesta keskustelusta — kristitty pu-
huu Jumalalle rukouksessa ja Jumala puhuu kristitylle hänen
lukiessaan Jumalan sanaa.

Luterilaisuutta on kritisoitu sanomalla, että Raamattu on in-
himillinen kirja, jonka monet eri ihmiset ovat kirjoittaneet sa-
tojen vuosien aikana kulttuurisesti ja historiallisesti erilaisissa

oloissa. Ja vaikka Jeesuksesta kertovat evankeliumit ja apostolien kirjoitukset ovat peräisin aivan kirkon alkua ajoilta, Raamatun kaanon ei kokonaisuutena ollut koossa ennen kuin vasta 300-luvulla. Eikö tämä tarkoita, että kirkko — joka päätti, mitkä kirjat otettaisiin mukaan Raamattuun — on korkeampi auktoriteetti kuin Jumalan sana?

Luterilaiset pitävät lujasti kiinni siitä, että Raamattu on todellakin Jumalan sana, vaikka ihmiset ovat kirjoittaneet sen. Jumalan sanaa on kuitenkin myös muualla kuin Raamatussa. Jumalan Poikaa, kolminaisuuden toista persoonaa, kutsutaan Raamatussa Jumalan Sanaksi, joten Jeesus on ”lihaksi tullut Sana” (Joh.1:1-3,14). Pastorin saarna on Jumalan sanaa. Kaikki evankeliumin julistus on Jumalan sanan kylvämistä, on se sitten saarna tai maallikon epämuodollinen todistuspuheenvuoro ystävälleen. Suullinen julistus on ihmisen äänen välittämää Jumalan sanaa, jos se vain vastaa Raamatun opetusta.

Luterilaisuudessa pidetään itsestään selvänä sitä, että Jumala yleensä toimii välineiden kautta. Jumala ei häpeä sitä, että hän inspiroi syntisten ihmisten puheita tai saattaa oman jumalallisen totuutensa inhimillisellä kielellä musteen ja paperin muotoon, eikä hän myöskään häpeä sitä, että hänen palvelijoidensa haparoiva puhe välittää hänen sanansa toisille. Suurin ero Jumalan sanan ja inhimillisten sanojen välillä on se, että Jumala on luvannut toimia aina, kun hänen sanaansa julistetaan. ”Minun sanani, joka minun suustani lähtee, ” sanoo Herra, ”ei se minun tyköni tyhjänä palaja, vaan tekee sen, mikä minulle otollista on, ja saa menestymään sen, mitä varten minä sen lähetin” (Jes.55:11).

Esitettyyn kritiikkiin voin vastata, että sana on todellakin tärkeämpi auktoriteetti kuin kirkko. Ennen Raamatun saattamista lopulliseen muotoonsa kukaan ei voinut kuulla Kristuksesta — ja sen kautta tulla kirkon jäseneksi — ellei hänelle kerrottu. Sanat, joilla hänestä kerrottiin, olivat tosiasiaa hä-

nen omia sanojaan ja hänen antamansa anteeksiantamus oli Jumalan sanaa. Varhaiset evankelistat julistivat evankeliumia (Jumalan sanaa), jonka alkuperä voitiin jäljittää ensimmäisten apostolien opetukseen (jotka opettivat Jumalan sanaa), ja jotka vuorostaan kuuluivat sen Jeesukselta itseltään (lihaksi tullut Jumalan Sana). Apostolien todistus kirjoitettiin muistiin alusta lähtien, samoin kuin vanhemmat Vanhan testamentin profeetalliset kirjoitukset, ja myöhemmin kaikki kirjat kerättiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Se pysyi kuitenkin koko ajan samana sanana, jonka kautta Jumala saattoi ihmiset luokseen.

”Kuinka he voivat uskoa siihen, josta eivät ole kuulleet? Ja kuinka he voivat kuulla, ellei ole julistajaa?”, Paavali kysyy. ”Usko tulee siis kuulemisesta, mutta kuuleminen Kristuksen sanan kautta” (Room.10:14, 17). Se sana on voimallinen ja pureva ja se herättää synnintunnon – on se sitten suullisessa tai kirjoitetussa muodossa, ruumiillistuneena Jeesuksessa tai julistettuna uuden ajan saarnatuolista: ”Sillä Jumalan sana on elävä ja voimallinen ja terävämpi kuin mikään kaksiteräinen miekka ja tunkee lävitse, kunnes se erottaa sielun ja hengen, nivelet sekä ytimet, ja on sydämen ajatusten ja aivoitusten tuomitsija” (Hebr.4:12).

”Ei yksikään Raamatun profetia ole kenenkään omin neuvoin selitettävissä”, on Raamatun oma todistus itsestään, ”sillä ei koskaan ole mitään profetiaa tuotu esiin ihmisen tahdosta, vaan Pyhän Hengen johtamina ihmiset ovat puhuneet sen, minä saivat Jumalalta” (2.Piet.1:20-21). Jumala on saattanut sanansa kirjoitettuun muotoon suoran innoituksensa ja historiassa vaikuttavan johdatuksensa kautta. Siksi kristityt uskovat, että jokainen kirjoitus on syntynyt Jumalan Hengen vaikutuksesta (2.Tim.3:16).

Monien mielestä se ei kuulosta tarpeeksi hengelliseltä, että Jumalan sana on kirjoitettuna kirjaan, jota kuka tahansa voi koska tahansa lukea. Heidän mielestään Jumalan kanssa kom-

munikoimisen täytyy olla epäselvempää tai salaperäisempää. Viestien pitäisi ehkä välittyä jonkin oraakkelin kautta, kätkeytyä jonkinlaiseen salamerkkeihin tai rajoittua mystisen kokemuksen maailmaan. Mutta kristityt uskovat, että Jumalan sana on käsin kosketeltava, mustetta ja paperia, helposti saavutettavaa ja objektiivista.

Raamattu on totta. ”Lähimmäiseni ja minä — kaikki ihmiset — erehtyvät ja ovat petollisia, ”Luther kirjoittaa Isossa Katekismuksessaan, ”mutta Jumalan sana ei voi erehtyä”. Raamattu ei ole ainoastaan totta, vaan se on itse totuus. Jeesus itse sanoo: ”sinun sanasi on totuus” (Joh.17:17).

Ihmisjärki pystyy selvittämään aika paljon tosia asioita. Suuri keskiajan teologi Tuomas Akvinolainen uskoi, että järki voi jopa todistaa Jumalan olemassaolon (vaikka monet kristityt ovat eri mieltä). Mutta Tuomas jatkoi, että järki ei pysty kertomaan kovinkaan paljon Jumalasta — millainen hän on, mitkä ovat hänen aikeensa, miten hän suhtautuu ihmiskuntaan. Saadaksemme tietoa hänestä, joka on täysin tuonpuoleinen ja salattu, hänen on ilmoitettava itsensä meille. Jumalan on kerrottava meille itsestään, teoistaan historiassa, tahdostaan ja toimistaan meidän pelastamisksemme. Ja miten voisimme saada tietoa näistä asioista ellei niitä ilmaistaisi meille inhimillisellä kielellä? Olemme jälleen täysin riippuvaisia hänen sanastaan.

Luterilaiset ja muut kristityt ovat samaa mieltä siitä, että Raamatulla on painoarvoa. Se on kaiken pätevä teologian lähde ja koetinkivi. Vaikka Jumalan sana on esillä aina, kun ihmiset julistavat Kristusta, ihmisten sanoja ei voida pitää Jumalan sanana, elleivät ne täsmää Raamatun kanssa ja selitä sitä. Luterilaiset ja muut kristityt ovat samaa mieltä myös siitä, että Raamattu antaa meille täsmällistä tietoa Jumalan teoista historiassa. Emme tietäisi Kristuksen ihmiseksitulosta tai lunastuksesta, elleimme voisi lukea niistä. Nämä objektiiviset, historialliset tapahtumat katoaisivat ajan hämärään ja me emme kos-

kaan saisi tietää niistä. Raamatun kertomukset ja opetukset antavat meille kaiken olennaisen tiedon.

Luterilaiset ajattelevat kuitenkin lisäksi, että jotain erityistä tapahtuu lukiessamme tai kuullessamme Raamatun sanaa. Sana on armonväline. Raamatun sanat eivät ainoastaan välitä tietoa, vaan ne välittävät Pyhän Hengen; ”Jumalan sana on elävä ja voimallinen”. Raamatun sanat yhdistävät meidät konkreettisesti siihen, mistä ne kertovat. Kun luemme näitä kirjoitettuja sanoja, Jumala on kirjaimellisesti ja objektiivisesti läsnä ja tekee työtään sydämessämme, kylvää sinne uskon lahjan

Monet kristityt, myös monet Raamatun arvovaltaan sitoutuneet protestantit, suhtautuvat varauksellisesti luterilaisten valtaamaan Raamattu-arvostukseen. Tietysti Raamattu kertoo meille historiallisia ja teologisia totuuksia, mutta eihän Jumala voi olla läsnä paperissa ja musteessa. Kirjaa ei pidä palvoa. Luterilaisia syytetään ”bibliolatriasta”, kirjanpalvonnasta. Ja kuitenkin luterilaiset väittävät, että Pyhä Henki on todellakin läsnä ja toimii Raamatun sanassa. He kieltävät palvovansa kirjaa sinänsä, mutta heille Raamattu on armonväline ja sellaisena sakramentaalinen.

Jumalan sana koostuu laista ja evankeliumista. Raamattu ilmoittaa Jumalan pyhyden, hänen tahtonsa, hänen vaatimuksensa ja hänen tuomionsa. Niiden lukeminen voi olla masentava kokemus. Raamattu ilmoittaa myös Jumalan rakkauden, armon ja lupaukset — se kertoo, miten Jumala jatkuvasti pelastaa lapsensa heidän syntinsä aiheuttamasta orjuudesta ja kuinka Kristus maksoi syntisten lunnaat omalla verellään.

Emme lue Raamattua ainoastaan saadaksemme tietoa Jumalasta, tietääksemme, miten meidän tulee elää tai hankkiaksemme viisautta menestyksekkään elämän elämiseen – vaikka toki Raamatussa käsitellään myös näitä asioita. Raamatun lukeminen on hengellinen seikkailu, jossa olemme henkilökohtaisesti kasvokkain Jumalan itsensä kanssa. Tämä on kauhistuttava kohtaaminen: jos luemme rehellisesti Jumalan ehdottomista

vaatimuksista ja siitä, kuinka hän rankaisee raivokkaasti pienimmistä rikkeistä, joudumme väkisin syyllisyyden, pakokauhun ja toivottomuuden valtaan. Samalla tämä kohtaaminen on myös hoitava — lukija ymmärtää, että vihan Jumala on myös armon Jumala, joka antoi alusta lähtien veriuhrien peittää kansansa synnit, että hän tuli maailmaan Jeesuksessa ja että risti on lepyttänyt hänen vihansa. Kun me luemme Raamatun historiankirjoituksia, käskyjä, runoutta, kertomuksia ja apostolien kirjeitä, kohtaamme lain ja evankeliumin, joiden kautta Henki vaikuttaa muuttaen sydämemme ja sitoen meidät Kristukseen.

Muistan ajan, jolloin itse aloin lukea Raamattua tosissani. Vanhan testamentin ylevyys teki minuun suuren vaikutuksen ja myöhemmin kauhistuin joitakin kohtia, esimerkiksi sitä, että Jumala käski israelilaisia tappamaan kanaanilaiset. Aloin käsitellä, että Jumala on täysin toisenlainen, kuin mikään aiemmin kohtaamani, että hän on täysin käsityskykyni ulottumattomissa. Huomasin, että olin aiemmin rakentanut itselleni omien arvostusteni mukaisen jumalan. Uskoin jumaluuteen, johon olin sijoittanut niitä ominaisuuksia, joista satuin itse pitämään. Tosi-asiassa olin luonut jumalan omaksi kuvakseni. Raamatusta luin kuitenkin Jumalasta, joka oli täysin erilainen kuin minä, tuonpuoleinen, pyhä ja kauhistuttava. Hänen voimansa iski niihin, jotka koskivat Liiton Arkkiin ilman uhriveren suojaa. Ja kuitenkin vaikutti siltä, että hän on totta.

Luultavasti en koskaan todellisuudessa uskonut siihen hämärään, kesyyyn ja ”kivaan” jumalaan, jonka olin luonut itselleni ja joka hallitsi humaania ja liberaalia teologiaani. Tämä maailmankaikkeutemme on vaarallinen ja arvaamaton: siinä on niin paljon sairautta ja kurjuutta ja niin terävät särmät, ettei se ole voinut lähteä tuollaisen sentimentaalisen jumaluuden kädestä. Todennäköisesti tiesin syvällä sisimmässäni, että olin vain luonut itselleni oman pikku uskontoni oloni helpottamiseksi, ja että ateismi olisi ollut paljon järkevämpi vaihtoehto. Nyt kui-

tenkin luin Raamatun Jumalasta, jolla oli terävät särmät. Hän on ehdoton, täysin tutkimaton ja joistakin päinvastaisista vaikutelmista huolimatta radikaalin oikeudenmukainen. Aloin nähdä Jumalan aivan eri valossa, pyhyiden valossa. Näin itseni kapi-noivissa Israelin lapsissa; olin kiittämätön ja häilyväinen epäju-malien palvoja.

Huomasin kuitenkin jatkaessani lukemista, että Jumala lähetti jatkuvasti kansalleen pelastajia, juuri kun he olivat lähes sulautuneet pakanakulttuureihin ja joutuneet niiden orjiksi pyrkiessään jäljittelemään niiden tapoja. Jumala lähetti Mooseksen, tuomarit, profeetat ja hyvät kuninkaat. Hän antoi myös heille temppelin ja erityiset riitit, joiden avulla heidän syntinsä peitettiin verellä. Päästessäni Uuteen testamenttiin asti, lukies-sani Kristuksen elämästä, palaset alkoivat loksahdella paikoilleen, ja Paavalin kirjeet tekivät lunastukseni asian selväksi ja eläväk-si.

Siihen aikaan en tuntenut vielä käsitteitä, teologiasta puhu-mattakaan. Silti tiedän nyt, että kohtasin Raamatussa ensiksi lain, joka tuomitsi syntini ja herätti minut huomaamaan, että olen kadotettu ja toiseksi evankeliumin, joka sai minut vakuut-tuneeksi Kristuksen anteeksiantamuksesta. Ymmärsin paljon myöhemmin, kun minusta tuli luterilainen, että Jumalan sana eli laki ja evankeliumi on väline, jonka kautta Pyhä Henki synnyttää uskon lahjan.

Sakramentit: kaste

Elämme sekä epäuskon että ylihengellisyyden aikaa. Uskon-to hyväksytään, kunhan se pysyy turvallisesti ihmisen henkilö-kohtaisena asiana, kunhan se on epämääräinen ja aineeton. Voi tuntua epähengelliseltä väittää, että aineellinen kirja, paperi ja painomuste, voi saada aikaan niin suuria asioita, tai että saar-

natuolista julistettu Jumalan sana — joka ei lopulta ole mitään muuta kuin ilmassa väreileviä ääniaaltoja, jotka osuvat korvan tärykalvoon ja prosessoituvat fyysisissä aivoissa — olisi Pyhä Hengen väline, jolla hän synnyttää uskon ja pelastaa sieluja.

Jumalan sana itse puhuu muistakin konkreettisista armonvälineistä, jotka sanasta saamallaan voimalla välittävät meille Kristuksen ja synnyttävät uskon. Nämä ovat sakramentit: kaste ja Pyhä ehtoollinen. Luterilainen hartauselämä on sakramenttien hartauselämää, joka perustuu siihen luottamukseen, että Pyhä Henki todella laskeutuu alas kasteen veteen ja että Kristus on todellisesti läsnä Pyhän ehtoollisen leivässä ja viinissä.

On tosiaan kummallista, että vedellä, leivällä ja viinillä on niin suuri sisältö — vaikka ei kummallisempaa kuin se, että painomuste ja ääniaallot välittävät äärettömän Jumalan sanan — ja tätä erikoista asiaa käsittelen seuraavassa kappaleessa. Luterilaiset uskovat, että evankeliumi välittyy henkilöön katso-matta jokaiselle ihmiselle, jopa pienelle vauvalle, kasteessa. Evankeliumi välittyy täysin objektiivisesti myös silloin, kun Herran ehtoollinen toimitetaan ja tulemme osallisiksi leivästä ja viinistä, joissa Jeesuksen Kristuksen tosi ruumis ja veri ovat läsnä syntien anteeksiantamiseksi. Nämäkin ovat hämmästyttäviä väitteitä, mutta ne ovat jälleen esimerkkejä siitä, että Jumalan armo annetaan objektiivisesti jokaiselle henkilöön katso-matta ja että Jumala itse tekee kaiken lunastuksemme saavuttamiseksi. Meidän tarvitsee vain ottaa vastaan hänen lahjansa.

Samoin kuin Jumala oli läsnä temppeleissä Israelin lasten keskuudessa, raviten heitä jumalanpalveluselämän ja uhrien kautta, hän on myös läsnä kirkossaan tänä päivänä. Jumalan sana ei ainoastaan vanhurskauta yksittäisiä syntisiä, vaan se myös kutsuu heidät kirkon yhteyteen. Vaikka se joskus tuntuu epäto-dennäköiseltä, Pyhä Henki vaikuttaa voimakkaasti paikallisseurakunnissa, kun pastori saarnaa sanaa opettaen ja soveltaen sitä omille seurakuntalaisilleen. Sama sana toimii myös kirkon elä-

mässä hyvin henkilökohtaisella tavalla, kun pastori kastaa ihmisiä ja ruokkii laumaansa Herran ehtoollisella.

”Vesi nyt teidätkin pelastaa, kasteena”, sanoo Raamattu. ”joka ei ole lihan saastan poistamista, vaan hyvän omantunnon pyytämistä Jumalalta — Jeesuksen Kristuksen ylösnousemuksen kautta” (1.Piet.3:21). Nämä sanat ovat selkeät eikä niitä voida selittää pois. Kaste pelastaa, ei vain fyysisenä pesuna, vaan koska se liittää meidät Jeesuksen ylösnousemukseen. Kaste vaikuttaa todella. Paavali ei voisi olla jyrkempi sanoissaan:

Vai ettekö tiedä, että me kaikki, jotka olemme kastetut Kristukseen Jeesukseen, olemme hänen kuolemaansa kastetut? Niin olemme siis yhdessä hänen kanssaan haudatut kasteen kautta kuolemaan, että niin kuin Kristus herätettiin kuolleista Isän kirkkauden kautta, samoin pitää meidänkin uudessa elämässä vaeltaman. Sillä jos me olemme hänen kanssaan yhteenkasvaneita yhtäläisessä kuolemassa, niin olemme samoin myös yhtäläisessä ylösnousemuksessa (Room.6:3-5).

Tämän kohdan mukaan kaste yhdistää ihmisen Kristukseen, erityisesti hänen kuolemaansa ja ylösnousemuksensa. Kasteessa meidät upotetaan hänen kuolemaansa. Kun meidät kastetaan, tulemme ”haudatuiksi hänen kanssaan”. Kun meidät kastetaan, tulemme ”yhteenkasvaneiksi hänen kanssaan hänen ylösnousemuksessaan”.

Nämä ovat voimakkaita sanoja. Luterilaiset on opetettu pitämään kiinni Jumalan sanasta, ei selittämään sitä pois, ja siksi he yksinkertaisesti ottavat nämäkin sanat kirjaimellisesti. Kastetuksi tuleminen on kuolemista — Kristuksen kanssa — ja ylösnousemista kuolleista. Se on silta, joka yhdistää nykyhetken, tämän ajan ja paikan, Golgataan ja tyhjään hautaan. Kastettu ihminen saa olla aivan varma, että hänellä on osallisuus

Kristuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen. Kastettu ihminen on uudestisyntynyt.

Tiedän, että tämän sanominen aiheuttaa pahennusta monien evankelikaalisten suuntien kristittyjen keskuudessa. Muiden kristillisten suuntien uskovat voivat ottaa oppia luterilaisuudesta, mutta heidän täytyy vetää raja luterilaisuuden sakramentalismiin. He myös vastustavat sen lähes maagista kastekäsitystä, ajatusta siitä, että kaste itsessään pelastaa. ”Miten vesi voi vaikuttaa näin suuria asioita?” kuuluu Lutherin luonnollinen kysymys Vähässä katekismuksessa: ”Vesi tosin ei niitä vaikuta, vaan Jumalan sana, joka on vedessä ja veden kanssa, ja usko, joka uskoo veteen yhdistetyn Jumalan sanan”. Kaste ei myöskään ole ihmisen teko, ikään kuin jokin jumalan lepyttämiseksi suoritettu seremonia; kaste, kuten muutkin pelastavat teot, on yksinomaan Jumalan teko. Kuten Luther selittää Isossa katekismuksessa, ”Kun meidät kastetaan Jumalan nimeen, emme saa kastetta ihmiseltä, vaan Jumalalta itseltään. Vaikka se tapahtuu ihmiskäsien kautta, se on siitä huolimatta todella Jumalan oma teko”.

Ajattele esimerkiksi pienten lasten kastetta. Pieni vauva ei voi mitenkään ymmärtää rituaalin merkitystä. Vauvalla ei ole raamatuntuntemusta, tietoa moraalista tai tahtoa, jonka avulla hän voisi päättää seurata Kristusta. Miten luterilaiset voivat väittää, että kastettu pikkuvauva on kristitty, että lapsi on vieläpä uudestisyntynyt? Ja miten he pystyvät yhdistämään opetuksen uudestisyntymisestä kasteessa uskonvanhurskauden oppiin?

Lapsikaste on itse asiassa uskonvanhurskauden paras ilmaus. Luterilaisuudessa opetetaan selvästi, että kastetuilla lapsilla tosiasiallisesti on usko. Vauvalla ei varmasti ole paljon tietoa tai ratkaisukykyä — mutta usko ei olekaan älyllistä käsittämistä, eikä se ole tahdon ratkaisu. Usko on luottamusta, sitä, että ihminen on täydellisesti riippuvainen Kristuksesta. Luottaako pieni vauva, omassa vajavaisuudessaan, äitiinsä ja isäänsä? Eläkö

se täydellisessä riippuvuussuhteessa vanhempiinsa? Eikö lapsi tunnekin äidinrakkauden olemassaolon, ja eikö se ole hänen pienen elämänsä kallein asia? Jos pieni vauva voi uskoa vanhempiinsa — ja levätä turvallisesti heidän rakkautensa ja huolenpitonsa suojissa — miksei se voisi myös uskoa Taivaalliseen Isäänsä?

Vanhurskauttamisessa ihminen on vain passiivinen vastaanottaja. Pelastus ei tule teoista, ei moraalisesta ponnistelusta, ei tiedon keräämisestä eikä mystisten kokemusten hankkimisesta. Pelastus on vain Jumalan lahjan vastaanottamista. Lapsi, joka saa vastaanottaa kasteen, on malliesimerkki tuosta passiivisesta vastaanottamisesta, jota vastaan aikuiset jatkuvasti taistelevat pyrkiessään pelastamaan itsensä omalla vaivannäöllään. Siksi Jeesus itse antoi lapsen malliksi oikeasta uskosta, kääntymyksestä ja kristillisestä elämästä:

Hän kutsui luokseen pienen lapsen ja asetti hänet heidän keskelleen. Hän sanoi:

“Totisesti minä sanon teille: ellette käänny ja tule lasten kaltaisiksi, ette pääse taivasten valtakuntaan. Sentähden, joka nöyrtyy tämän lapsen kaltaiseksi, se on suurin taivasten valtakunnassa” (Matt.18:2-4).

Avuttomasta lapsesta tulee esikuvamme kääntymyksen tiellä (“ellette käänny”).

Vanhurskauttamisessa ei ole yhtään tilaa ihmisen ylpeydelle, se ei jätä tilaa omista kyvyistä tai omista teoista kerskaamiselle (“joka nöyrtyy tämän lapsen kaltaiseksi”). Kasteessa pikkulapsi vastaanottaa passiivisesti Jumalan armon, yhdistyy Kristukseen ja kokee muutoksen. Pyhä Henki asuu nyt lapsessa. Lapsella on siis elävä usko, jota täytyy jatkuvasti ravita Jumalan sanalla, samoin kuin lasta täytyy sen synnyttyä jatkuvasti ruokkia, jotta se pysyy hengissä.

Kastetta ei kuitenkaan pidä tunteellistaa. Se ei ole pelkkä nimenantoseremonia. Huolimatta kaikista niistä tunteista, jotka lämmittävät vanhempien, sukulaisten, ystävien ja seurakunnan sydämiä ja siitäkkin huolimatta, että röyhelöiseen kastemekkoon puettu vauva on niin herttainen ja söpö, totuus on kuitenkin se, että kasteessa lapsi kokee sakramentaalisen kuoleman. Kasteen vesi merkitsee paitsi puhdistumista myös hukkumista. Kaste on, kuten Uusi testamentti sanoo, hautaaminen.

Kasteessa lapsi saa myös nimen. Mutta lapsen omaan, ainutlaatuisen ja henkilökohtaiseen nimeen liittyy myös Jumalan nimi. Itse asiassa juuri Jumalan nimi tekee kasteesta kasteen, ei pelkkä vesi (”Kastan sinut Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen”). Sana välittää hänen läsnäolonsa ja sakramentissa lapsen identiteetti suljetaan Isän, hänen Luojansa, Pojan, hänen Lunastajansa ja Pyhän Hengen, uskon synnyttäjän, identiteetin sisälle.

Kasteella on myös jatkuva rooli luterilaisten jokapäiväisessä hartauselämässä. Meitä muistutetaan jatkuvasti ”muistamaan kastettamme”. Luther sanoi, että meidän on joka päivä kasvoja pestessämme ajateltava kastettamme. Kristityn tulee joka päivä soveltaa elämässään sitä, mitä Luther kirjoitti Katekismukseensa. Linaan uudestaan: ”Vanha ihminen meissä on jokapäiväisen katumuksen ja parannuksen kautta upotettava ja kaikkien syntien ja pahojen himojen kanssa kuolettava, ja sen sijaan tulee joka päivä nousta uusi ihminen, joka elää vanhurskaudessa ja puhtaudessa iankaikkisesti Jumalan edessä.”

Kasteeseen liittyy myös varmuus pelastuksesta. Monet kristityt ovat nykyään huolissaan siitä, ovatko he *todella* tehneet henkilökohtaisen ratkaisun seurata Jeesusta ja ottaneet hänet vastaan Herranaan ja Vapahtajanaan. Suurten evankelioimista-pahtumien fiksaatioksi on muodostunut alttarikutsu, jossa ihmisiä kehoitetaan tekemään uskonratkaisu, jopa ihan vain varmuuden vuoksi. Alttarikutsusta on tullut jonkinlainen evankelika-

linen sakramentti. (Eräs opiskelijoistani kirjoitti kerran kertomuksen miehestä, joka *melkein* meni alttarille — ja varmasti olisikin mennyt, jos saarnaaja olisi laulattanut seurakunnalla vielä yhden säkeen ylistyslaulusta — mutta kuolikin samana iltana auto-onnettomuudessa ja tuomitsi siten sielunsa ikuiseseen kadotukseen). Sisäisen tahdonliikkeen korostaminen on kuitenkin jo sinänsä subjektiivinen ja siksi epävarma asia — lisäksi se asettaa painopisteen siihen, mitä ihminen itse tekee pelastumisensa eteen, eikä siihen, mitä Kristus on tehnyt. Toisenlainen epävarmuus vaivaa joskus niitä, jotka uskovat, että pelastus on yksin armosta. He pohtivat, onko Jumala valinnut juuri heidät niiden joukkoon, jotka saavat uskon lahjana. Luther auttoi niitä, joita pelotti Jumalan armonvalinnan asia, siirtämällä huomion heidän itsensä ulkopuolelle varmaan tosiasiaan: ”Sinä olet kastettu Jumalan lapsi”, hän sanoi heille. Epäilyksen, pelon ja epätoivon aikoina kristittyjen ei koskaan pidä katsoa omaan sisimpäänsä, kun he pohtivat pelastustaan ja osallisuuttaan Kristukseen, koska sieltä todennäköisesti löytyy vain lisää syitä epäillä omaa pelastusta. Luterilaiset väittävät lujasti, että pelastus on objektiivinen asia. Varmuutta kaipaavien kristittyjen tulisi ymmärtää, että heidän pelastuksensa on objektiivinen tosiasia, joka on sinetöity tietyinä ajankohtana ja tietyssä paikassa; se on yhtä käsin kosketeltava kuin vesi.

Vaikka luterilaisille sanotaan jatkuvasti ”muista kastettasi”, varsinaisesti kuitenkin tarkoitetaan: ”muista, että sinut on kastettu”, koska itse tapahtuma yleensä katoaa muistista. Minä pystyn itse kuitenkin muistamaan oman kasteeni. Kaikki, mitä tässä on sanottu, pätee myös aikuiskasteeseen. Minut kastettiin aikuisena — tai paremminkin nuorukaisena — eli olen siitä onnellisessa asemassa, että muistan miltä kastetuksi tuleminen todella tuntui. Se tapahtui kauan ennen kuin minusta tuli luterilainen. (Luterilaiset muuten hyväksyvät kaikkien muiden kirkkokuntien kasteen — kasteeseenhan tarvitaan vain Jumalan sana

ja nimi yhdistyneenä veteen; oikea teologia tai pastori ei tee kastetta. Kaste ei ole missään mielessä ihmisen teko. Lutherkin sanoi, että todellisuudessa Jumala itse suorittaa kasteen).

Siihen aikaan — olin kai suunnilleen 12-vuotias — olin luultavasti yhtä tietämätön kuin sylilapsi. Olin vastannut alttarikut-suun (epäluterilainen käytäntö) ja minut kastettiin upottamalla (toinen epäluterilainen käytäntö, vaikkakin täysin hyväksyttävä, joka mielestäni kuvaa aika tehokkaasti hukkumista ja haudatuksi tulemistä).

Muistan kokemuksen elävästi. Kasteallas oli kirkon etuosan seinään rakennettu vesiallas, jota normaalisti peitti verho; kastetilaisuutta varten verho avattiin ja takaa paljastui kulissi, johon oli maalattu puita, vettä ja taivasta ja jonka oli tarkoitus esittää Jordan-virtaa. Tilanne tuntui minusta aina juhlalliselta ja salaperäiseltä, kun verho oli auki ja joku kastettiin. Joitain muitakin ikäryhmäni nuoria kastettiin samalla kerralla. Muistan, että panin helpottuneena merkille, että vesi oli lämmintä, kun oli minun vuoroni astua betoniportaita alas veteen. Minulla oli päälläni vanhat farkut ja t-paita sekä niiden päällä valkoinen kaapu, jonka helma liikehti vedessä. Pastori kastoi minut Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimeen käyttäen minusta kaikkien tuntemaa lempinimeä — olinhan teinipoika, ehkä siksi koen tuon lempinimen vieläkin omakseni. Suojasin käsilläni nenääni, kuten meitä oli neuvottu tekemään ja nojasin pastorin käsivarsille, upoten lämpimään veteen. Tuntui kuin olisin ollut vedessä kauan, sitten minut nostettiin nopeasti pintaan. Haukoin henkeä ja pärskin vettä. Tunsin voitonriemua.

Kastetoimituksen jälkeen menin riisumaan vaatteeni, jotka olivat vielä kosteat, ja tunsin todella itseni puhdistuneeksi, uudestisyntyneeksi. Seuraavana päivänä olin täynnä intoa Hengessä; menin parhaan ystäväni luo koulun pihalla ja ”todistin uskostani” ensimmäisen kerran, koska halusin hänen kokevan saman uudelleensyntyneen riemun.

*”Earl”, minä sanoin, ”sinun on pakko mennä kasteelle”.
”Miksi?”, hän kysyi, ja se oli tietenkin luonnollinen
kysymys tuossa tilanteessa.
Häkellyin vähän ja koska en ollut saanut paljonkaan
opetusta, en tiennyt oikein mitä vastata. ”No”, minä
sanoin, ”se on kivaa”.*

Tuntui kuitenkin masentavalta antaa niin sääliittävä todistus uskostani. Tiesin, että sisältö oli suurempi ja että minä kaipasin lisää tietoa. Olinhan kuitenkin vain pikkulapsi. Kasteeni ei siis ollut luterilainen kaste, mutta vaikka sain vasta myöhemmin tutustua kristinuskon ajatuksiin C. S. Lewisin kautta ja vaikka luin Raamatun sanaa ja uskoin sen vasta paljon myöhemmin ja vaikka tulin luterilaisen kirkon jäseneksi vasta paljon, paljon myöhemmin, tämä oli kuitenkin minulle kaiken alku.

Sakramentit: Herran pyhä ehtoollinen

Eräs luterilaisen hengellisyyden perusajatuksista on siis tämä: Jumalasuhteessamme Jumala itse on toimiva osapuoli. Me emme etsi häntä; hän etsii meitä. (Huomaa, kuinka tämä kuvataan Jeesuksen vertauksessa kadonneesta lampaasta, Luuk.15:4-7). Me emme rakasta Jumalaa; hän rakastaa meitä (”Siinä on rakkaus — ei siinä, että me rakastimme Jumalaa, vaan siinä, että hän rakasti meitä ja lähetti Poikansa meidän syntiemme sovituksiksi” (1.Joh.4:10). *Francis Thompsonin* runossa ”The Hound of Heaven” on kuvattu sama tilanne: me yritämme paeta Jumalaa, mutta hän ajaa meitä takaa hellittämättä. Sen sijaan, että astuisimme ylös Jumalan luo, hän astuu alas meidän luoksemme. Vaikka kristityt on kutsuttu toimimaan maailmassa, mitä käsittelen myöhemmässä kappaleessa, jumalasuhteessamme kaikki on kiinni Jumalan toiminnasta.

Jumalan toiminta ei katso henkilöön. Jumala tulee luoksemme meidän itsemme ulkopuolelta. Vaikka Kristus ja Pyhä Henki tulevatkin sydämeemme asumaan, he eivät ole pelkkiä psykologiseen tilaamme, kokemuksiimme tai sisimpäämme liittyviä toimintoja. Luterilaista hartauskirjallisuutta on paljon ja se kehottaa aina taistelevia tai epäileviä sieluja olemaan katsomatta sisimpäänsä — sieltä löytyy vain omaa syntisyyttä — ja katsomaan sen sijaan johonkin käsin kosketeltavaan ja objektiiviseen tosiasiaan: ristiin, Jumalan sanaan ja Jumalan lahjomattomiin lupauksiin.

Lupaukset koskevat minua, olen kristitty ja olen lunastettu; ei hämäreiden muistojen perusteella, ei omien ratkaisujeni tai valituksi tulemisen tunteiden perusteella, vaan objektiivisen, konkreettisen ja historiallisen tapahtuman perusteella. ”Kun syntimme tai omatuntomme vaivaa meitä”, Luther kirjoittaa, ”meidän on vastattava, ’minä olen kastettu! Ja jos olen kastettu, minulla on pelastuksen ja iankaikkisen elämän lupaus, niin ruumiin kuin sielun puolesta”.

Edelleen, Jumala toimii *aineellisen todellisuuden* kautta. Sana ”hengellinen” käsitetään usein ”aineellisen” vastakohtana, joten uskontoa pidetään jonkinlaisena pakenemisena ”aineellisesta maailmasta” ja sen arvot asetetaan vastakkain ”materialismin” kanssa. On totta, että monet uskonnot, kuten idän uskonnot, pitävät sisällään sellaisen ajatuksen — hindulaisuudessa aineellinen maailma on pahan hengen virittämä harhakuva, ja pelastus on aistien ja fyysisen olemassaolon kahleista vapautumista. Kristinuskoo taas on aina päinvastoin korostanut fyysisen todellisuuden uskonnollista merkitystä.

Kristinopin ensimmäinen kappale on oppi luomisesta. Jumala ei ainoastaan luo maailmankaikkeutta vaan hän myös katselee aikaansaannostaan ja näkee, että ”se oli hyvä” (1.Moos.1:31). Toinen kappale on oppi Kristuksen lihaksi tulemisesta, joka samoin korostaa fyysistä todellisuutta opettaessaan, että Jumala

itse ”astui alas taivaasta, tuli lihaksi Pyhästä Hengestä ja neitsyt Mariasta, ja syntyi ihmiseksi”. Kristuksessa ”sana tuli lihaksi” (Joh. 1:14). Kolmannessa uskonkappaleessa huomaamme Pyhän Hengen ilmoittavan itsensä konkreettisissa asioissa, ”pyhiin yhteydestä” eli kirkosta aina kuolleiden ruumiilliseen ylösnousemukseen.

Myös armonvälineet — sana ja sakramentit — ovat aineellisia. Arkiset asiat, kuten kirkossakäynti, perhe-elämä ja työnteko ovat täynnä hengellistä merkitystä. Armonvälineet, joiden kautta Pyhä Henki synnyttää meissä uskon ja hengellisen kasvun, ovat *evankelisia*. Toisin sanoen, ne tuovat meille Jeesuksen anteeksiantamuksen *evankeliumin*. Ne eivät ole mitään onnenamuletteja; emme saa niiden avulla langetettua sadetta taivaasta tai hankittua liikeyrityksellemme menestystä (vaikka voimme tietysti rukouksessa pyytää näitä asioita). Niiden on tarkoitus välittää meille armo, Jumalan ansaitsematon suosio, jonka kautta saamme ikuisen elämän.

Luterilainen uskonelämä on kirkkaimmillaan Pyhän ehtoollisen sakramentissa; Jumala toimii siinä objektiivisesti ja käsin kosketeltavassa aineessa, jossa evankeliumi ruumiillistuu, ja antaa lupauksen syntien anteeksiantamuksesta. Herran ehtoollisen sisältö on itse asiassa vieläkin valtavampi — tai paremmin kaiken tämän mahdollistaa — Jeesuksen Kristuksen *todellinen läsnäolo*. Tämä on jälleen hämmästyttävä väite, ja monet kristityt hylkäävätkin sen, mutta se nousee luterilaisen evankelisuuden sykkivästä sydäimestä.

Raamattu kertoo, että Jeesus vain joitakin tunteja ennen pidätystään mursi leivän ja sanoi: ”Tämä on minun ruumiini, joka teidän edestänne annetaan”, sitten hän otti viinin ja sanoi: ”tämä on minun vereni, liiton veri, joka monen edestä vuodatetaan syntien anteeksiantamiseksi”. Hän myös kehotti seuraajiaan: ”tehkää se minun muistokseni” (Matt.26:26-28, Luuk.22:19-20). Eikö Raamattu varmastikin tarkoita, että leipä ja viini ovat

Jeesuksen ruumiin ja veren *vertauskuva*? Ei, luterilaiset eivät pyri selittämään pois tai rationalisoimaan Jumalan sanaa.

Raamatussa on myös muita kohtia, joista käy ilmi, että ehtoollisen aikana tapahtuu jotain poikkeuksellista. Paavali varoittaa vakavasti korinttilaisia: ”joka kelvottomasti syö tätä leipää tai juo Herran maljan, hän on oleva vikapää Herran ruumiiseen ja vereen. Koetelkoon siis ihminen itseänsä, ja niin syököön tätä leipää ja juokoon tästä maljasta; sillä joka syö ja juo erottamatta Herran ruumista muusta, syö ja juo tuomioksensa” (1.Kor. 11:27-29). Tämä ei kuulosta pelkästään vertauskuvalliselta. Kuulostaa siltä, että ”Kristuksen ruumis ja veri” ovat todella *läsnä* — että ne ovat läsnä voimassa, ja että ne täytyy tunnustaa. Joka tapauksessa luterilaiset arvostavat sakramentteja niin valtavasti juuri siksi, että he arvostavat niin valtavasti Jumalan sanaa.

Ja entä jos se onkin totta? *Ylösnoussut* Kristus on todella läsnä leivässä ja viinissä. Puhumme usein Jumalan etsimisestä, toivoisimme, että olisimme voineet tavata Jeesuksen henkilökohtaisesti ja sanomme, että voisimme uskoa, jos hän itse ilmestyisi meille: ja tässä hän on.

Kristus ei ole pelkästään läsnä alttarilla, hän myös antaa itsensä meille. Kun nautimme leivän, saamme hyvin intiimillä ja henkilökohtaisella tavalla vastaanottaa hänen ruumiinsa, joka murrettiin ristillä. Kun maistamme viiniä, vastaanotamme hänen verensä, joka sinetöi liiton ja varmisti syntien anteeksiantamuksen. Olemme kirjaimellisesti yhtä Kristuksen kanssa — ristiinnaulitun Kristuksen kanssa, ylösnoussut Kristuksen kanssa ja Taivaaseen astuneen Kristuksen kanssa. Kuilu tämän hetken ja Golgatan välillä, nykyhetken ja ikuisuuden välillä, on silloitettu.

On sanottu, että tämä yhteys Kristukseen on suurempi ja läheisempi kuin se jokapäiväinen yhteys, joka hänellä oli opetuslapsiinsa. Jälleen Kristus itse tulee meidän luoksemme. Tämä

ei ole meidän tekomme, vaan Kristuksen teko, joka meidän tarvitsee vain ottaa vastaan. Herran ehtoollinen ei ole mitään muuta kuin itse evankeliumi.

Lutherin mielestä ehkä tärkein Jumalan sana, joka on perustavanlaatuisesta ehtoollisesta, on ”sinun puolestasi annettu”. Kun ihminen ottaa vastaan leivän ja viinin, hän kuulee, että se on Kristuksen ruumis ja veri, ”sinun puolestasi annettu”. Tässä ei ole mitään epäselvää. Ei tarvitse kantaa huolta omista ratkaisuista, armonvalinnasta tai omasta syntisyydestä. Sakramentissa Kristus antaa itsensä minulle. Kaikki hänen lupauksensa ja kaikki, mitä hän on tehnyt lunastukseni ja anteeksiantamukseni eteen ristillä, on tehty niin käsin kosketeltaviksi, että pystyn maistamaan ne. Kosketan itse asiassa ylösnoussutta Kristusta, kuten ensimmäiset opetuslapset tekivät. Kun nautin tämän ravinnon, Jumalan sana kaikuu korvissani vakuuttaen, että Kristuksen ruumis ja veri on annettu minun puolestani. Syntini ovat siis anteeksi annetut ja voin olla varma Jumalan suosiosta.

Kun aloin käydä luterilaisessa kirkossa, minuun teki valtavan vaikutuksen pelkästään ihmisten meneminen ehtoolliselle ja pastorin lausumat sanat. Me emme tietenkään itse voineet osallistua ennen kuin olimme saaneet riittävästi opetusta. Meidän piti myös ensin liittyä tämän uskonyhteisön jäseniksi, koska pyhässä ehtoollisesta tapahtuva syöminen ja juominen yhdistää ihmiset läheiseksi yhteisöksi. Aluksi siis vain seurasin sivusta, kuinka Jeesus antoi ruumiinsa ja verensä tuollekin teini-ikäiselle, tuolle äidille ja lapselle, tuolle lääkärille, tuolle rouvalle pyörätuolissa; ja yhä uudestaan ja uudestaan pastori sanoi: ”sinun puolestasi annettu ja vuodatettu”.

Joskus kirkon käytävällä tungeksivat seurakuntalaiset vain noudattivat rutiininomaisesti totuttua tapaa — vaikka toisinaan saatoin hämmästyä joidenkin kasvoilla näkyvää enkelimäisen haltioitunutta ilmettä — mutta rutiininomaisuuskaan ei haitannut. Jumala ruokkii kansansa säännöllisesti, jokapäiväisellä lei-

vällä ja itsellään. Se on hänen työnsä, ja edes sokeutemme tai tylsämielinen arkisuutemme ei millään tavalla pienennä hänen lahjojaan.

Vaikka joskus itsekin pidän pyhää ehtoollista itsestänselvyytensä, toisinaan Kristuksen todellinen läsnäolo täyttää minut hämmästyksellä. Ensimmäinen ehtoolliseni oli saman tapainen kokemus kuin kasteeni. Öylätti oli kevyt, mutta se täytyi pureskella. ”Tämä on meidän Herramme ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen tosi ruumis”, kuulin pastorin sanovan. Viinin väkevyys yllätti minut, hapan ja samalla makea maku, johon yhdistyivät kuulemani sanat: ”Tämä on meidän Herramme ja Vapahtajamme Jeesuksen Kristuksen tosi veri”. Kaikki oli niin käsin kosketeltavaa, niin todellista.

Ilman ruokaa kuolisimme nälkään. Meidän on syötävä pitääksemme yllä fyysistä elämäämme; muuten heikkenemme ja näännymme kuoliaiksi. Ruumiimme saa tarvitsemansa ravinnon ainoastaan muiden luotujen eliöiden kuoleman kautta. Riippumatta siitä, syömmekö verisen pihvin vai kasvispataan pilkottuja vihanneksia, elämän ylläpitäminen edellyttää myös fyysisellä tasolla sitä, että toisen elämä uhrataan. Sama pätee sekä fyysiseen että hengelliseen elämään — voimme elää vain uhrin kautta. Emmekä säily hengissä ilman että saamme jatkuvasti ravintoa.

Kristuksen evankeliumi tekee meistä uskovia, mutta se pitää myös yllä hengellistä elämäämme. Tarvitsemme sitä, että saamme vastaanottaa Kristuksen yhä uudelleen. Luterilaisuuden sakramenttaalisessa hartauselämässä sana ja sakramentit ovat harmonivälineitä. Ne ovat käsin kosketeltavia aineellisia välineitä, joiden kautta Jumala välittää Kristuksen evankeliumin. Kristus synnyttää meissä uskon, ruokkii meitä ja on todellisesti läsnä kirkossaan.

4. Ristin teologia

Salattu Jumala

Tuntuu kummalliselta ajatella, että Kristus on todella pelastavana läsnä tuossa pahvimaisessa öylätissä ja väkevässä viiniltikassa; tai että Jumala puhuu meille kirjoitetussa kirjassa, joka koostuu painomusteesta ja sidotusta paperista. Tai että Pyhä Henki käyttää pastorin saarnaa synnyttääkseen uskon meidän sydämissämme. Se tuntuu uskomattomalta väitteeltä, kun seuraa tavallista jumalanpalvelusta, jossa veisataan alavireisesti, lapset kitisevät taustalla ja arkipäiväiset ihmiset sähläävät penkeissään. Ei tunnu uskottavalta, että niin arkinen ja useimmiten tylsä asetelma voi olla niin valtaviin ja pyhien hengellisten tapahtumien näyttämö.

Saman voi tietysti sanoa kristinuskon keskeisimmästä tapahtumasta. Jumala astui alas taivaasta, eli kiertelevänä juutalaisena puuseppänä ja teloitettiin lopulta kiduttamalla! Hänen kuvitelisi ennemmin tulevan kuninkaana, joka saisi kansaltaan osak-

seen kunnioituksen ja voittaisi kaikki viholliset. On vähintäänkin odottamatonta, että hän tuli heikkoudessa, nöyryytyksessä, hylättynä ja kärsivänä.

Ihmiset, jotka nykyään tavoittelevat hengellisyyttä, joutuvat myöntämään, että Jumala tuntuu usein olevan kaukana. Arjen harmaus, maalliset huolet, kamppailu elatuksen murheissa ja käytännön velvollisuudet tukahduttavat usein ylikuonnolliset tuntemukset. Lisäksi tulevat monenlaiset kärsimykset. Kun kohtaamme epäonnistumisia ja sairauksia, menetämme läheisen ihmisen tai tunnemme oman kuolemamme läheisyyden, meissä nousee tuskallinen kysymys: missä Jumala on nyt?

Profeetta Jesaja sanoo lopulta — kansan luopumuksen, poliittisen romahduksen ja jumalallisen tuomion keskeltä: ”Totisesti, sinä olet salattu Jumala” (Jesaja 45:15). Kun sanotaan, että Jumala on salattu, ei tietenkään tarkoiteta, että hän on poissa. Päinvastoin, salattu on läsnä, mutta piilossa. Jos lapsi on piiloutunut huoneeseen, hän on silti varmasti siellä. Jumala kätkeytyy usein sellaisiin paikkoihin, joista emme koskaan arvaisi etsiä häntä — ristiinnaulittuun rikolliseen, kirjaan, veteen, leipään, viiniin, luuvaloiseen rovastiin, koettelemuksiin ja kärsimyksiin sekä tavallisiin ihmisiin, jotka tekevät töitä ja pitävät huolta perheistään.

Ajatus siitä, että Jumala on salattu, on eräs luterilaisen hengellisyyden syvällisimmistä oivalluksista. Se liittyy ”ristin teologiaan” eli ristin tien hengellisyyteen. Se liittyy Kristuksen lunastustyöhön, hänen läsnäoloonsa ja siihen, kuinka pääsemme lähemmäs häntä. Ristin teologia käsittelee myös vaikeuksia ja vastuksia, joiden läpi kristittyjen täytyy kulkea totuudenmukaisesti ja rehellisesti.

Ristin teologia vastaan kunnian teologia

Useimpien kirjakauppojen ”hengellisyysosastolta” löytyy hyllymetreittäin opaskirjoja. Niissä esitellään kokonainen leegio erilaisia tekniikoita ja opetuksia, joiden avulla kaikki ongelmamme muka ratkeavat ja saavutamme menestyksen hui-pun. Meditaatio, joogan ruumiilliset harjoitukset, keittiöpsyko-logia, positiivisen ajattelun periaatteet — kaikki lupaavat antaa voimia. Eikä siinä kaikki, vaan ne lupaavat myös antaa mielen-rauhan ja ilon, jos niiden opetuksia hyödynnetään oikein, ja ne lupaavat parantaa fyysistä terveyttä, kun paino tippuu tai syöpä voitetaan. Hengellisten harjoitusten mainostetaan myös autta-van eteenpäin uralla, jopa siinä määrin, että hengellisiä kirjoja on usein vaikea erottaa markkinointioppaista (jotka pursuavat kaikenlaisia positiivisen ajattelun mantroja, joilla saavutetaan parempia myyntituloksia, fakiiritemppuja ja mielikuvaharjoituk-sia). Joissakin kirjoissa puhutaan itsensä toteuttamisesta sellai-seen sävyyn, että oma minä kuulostaa saavan sellaisen aseman, joka on perinteisesti kuulunut yksin Jumalalle. Minästä tulee Luoja (”luot itse oman todellisuutesi”) sekä Lainantaja (”päättät itse mikä on hyvää sinulle”) ja ihminen ei enää tarvitse Vapah-tajaa. New Age –hengellisyys korostaa sitä, että oma *minä* on Jumala, ja että koko maailma on osa samaa jumaluutta. Suuri osa nykyajan yleisuskonnollisuudesta tekee ”hengellisyydestä” pelkän maallisten tavoitteiden saavuttamisen välineen; toisinaan pyritään eheytymiseen, vallan tai mielihyvän saavuttamiseen ja jopa siihen, että ihminen itse kohoaa jumalalliseen asemaan.

Myös kristillisistä kirjakaupoista löytyy samaa tavaraa kuin New Age –hyllyistä. Nykyään nekin pursuilevat tietoa siitä, miten Jumalaa voidaan käyttää oman terveyden, onnellisuuden ja menestyksen saavuttamiseksi. Siellä on kristillisiä laihdutus-oppaita, kirjoja ”Jeesuksen mallin mukaisesta henkilöstöjohta-misesta”, ja tutkielmia Kristuksesta huippuluokan myyntimie-

henä. Toiset kirjat käsittelevät vakavasti otettavia aiheita; ne tarjoavat esimerkiksi neuvoja lastenkasvatusongelmiin ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Takakansissa annetaan valtavia ja jännittäviä lupauksia, ikään kuin perheongelmamme häviäisivät noin vain noudattamalla jotakin annettua ohjelmaa, ruumiimme alkaisivat yhtäkkiä toimia tahtomallamme tavalla, taloudelliset ongelmamme katoaisivat, maamme ongelmat ratkeaisivat, seurakuntamme kokisi kasvua ja eläisimme onnellisina elämämme loppuun asti.

On totta, että myös Raamatussa on paljon elämänohjeita, ja sen viisaudet voivat syvällisesti muovata perhe-elämäämme ja yhteiskunnallisia oloja. Itse asiassa seuraava luku *kutsumuksesta* käsittelee juuri sitä, että kristillisellä uskolla on todella voimakas vaikutus sellaisiin tehtäviin, jotka näyttävät täysin maallisilta, esimerkiksi johtajien ja myyntimiesten ja erityisesti vanhempien tehtäviin. Itsehoito-oppaiden hengellisyydessä on kuitenkin se ongelma, että niiden lupaamat ihmeläkkeet eivät edes toimi. Paraskin kristitty perhe kokee ristiriitoja, hankalia tilanteita ja noloja epäonnistumisia. Hartainkin kristitty voi kokea konkurssin tai mielenterveyden romahduksen tai nujertua jonkin parantumattoman taudin alle.

Silloin opaskirjoista ei ole apua, ne vain korostavat entisestään epäonnistumisen tunnettamme. Vaikka niiden hengelliset harjoitusohjelmat olisivat oikeita, emme kuitenkaan kykene täysin seuraamaan niitä, koska kykymme noudattaa Jumalan lakia on vajavainen. Huomaamme, että ”voitokas kristillinen elämä” on mahdoton tavoite, vaikka kuinka lakaisemme epäonnistumiset maton alle, jatkamme pyristelyä hampaat irvessä (ja ostamme lisää opaskirjoja) sekä pidämme yllä kaunista julkisivua. Joudumme näin epärehellisyyden ja teeskentelyn tielle.

Luther kutsui tällaista itsensä korottamiseen pyrkivää ja menestyshakuista voimakristillisyyttä ”kunnian teologiaksi”. Sen viehätys on ymmärrettävä. Kaipaamme luonnollisesti menes-

tystä, voitokkuutta ja onnellisuutta. Meitä vetää puoleensa mikä tahansa uskonto, joka lupaa näitä asioita. Haluamme lopullisia ja helposti sulatettavia vastauksia sekä selkeitä hengellisiä voimia, jotka ovat aivan käden ulottuvilla. Ja olisi toivottavaa, että kaikki tämä tarjottaisiin meille vakuuttavassa, hyvin johdetussa ja tehokkaassa organisaatiossa. Sen sijaan Jumala tarjoaa meille ristin.

Olen kuullut, että lähetystyöntekijät kohtaavat joskus hankaluuksia selittäessään Jeesuksesta heimouskontojen edustajille. ”Meidän jumalamme on suuri soturi”, he saattavat sanoa. ”Hän ei koskaan antaisi tappaa itseään niin kuin teidän Jeesuksenne”. Ristin teologia asettuu vastahankaan kaiken luonnollisen uskonnon kanssa. Se vastustaa kaikkea sitä, mitä me odotamme ja haluamme uskonelämältämme. Jumala ei ilmoittanut itseään abstraktina ajatuksena, vaan hän astui alas taivaasta. Hän ei tullut pelkkänä aineettomana energiana vaan ihmislapsena. Hän syntyi häpeällisellä tavalla köyhästä neitsyestä, ei kuninkaan palatsiin, vaan karjasuojaan. Tosin enkelit juhlistivat hänen tulemistaan, mutta hekään eivät ilmoittaneet siitä kuninkaalle vaan lammaspaimenille. Koko elämänsä ajan Jumalan Poika tyhjensi itsensä kaikesta kunniaista (Fil. 2:6-8).

Tosin Jeesuksella oli valta parantaa sairaita ja hallita jopa luonnonvoimia, mutta henkilönä hän oli epäsuosittu, pilkattu ja koditon: ”Ketuilla on luolat ja taivaan linnuilla pesät, mutta Ihmisen Pojalla ei ole, mihin hän päänsä kallistaisi” (Matt. 8:20). Kuten oli ennustettu,

Hän kasvoi Herran edessä niinkuin vesa, niinkuin juuri kuivasta maasta. Ei ollut hänellä vartta eikä kauneutta; me näimme hänet, mutta ei ollut hänellä muotoa, johon me olisimme mielistyneet. Hän oli ylenkatsottu, ihmisten hylkäämä, kipujen mies ja sairauden tuttava, jota näkemästä kaikki kasvonsa

*peittivät, halveksittu, jota emme minäkään pitäneet.
(Jes. 53:2-3)*

Kummallista, että Jumalan pojan tuleminen tapahtui näin. Sitten tämä Jeesus pidätettiin ja teloitettiin ristiinnaulitsemalla. Profeetta jatkaa:

Mutta totisesti, meidän sairautemme hän kantoi, meidän kipumme hän säilytti päällensä. Me pidimme häntä rangaistuna, Jumalan lyömänä ja vaivaamana, mutta hän on haavoitettu meidän rikkomustemme tähden, runneltu meidän pahain tekojemme tähden. Rangaistus oli hänen päällensä, että meillä rauha olisi, ja hänen haavainsa kautta me olemme paratut. Me vaelsimme kaikki eksyksissä niinkuin lampaat, kukin meistä poikkesi omalle tielleen. Mutta Herra heitti hänen päällensä kaikkien meidän syntivelkamme. (Jes. 53:4-6)

Tässä Vanhan Testamentin tekstissä — ei Uuden, kuten voisi olettaa — Jesaja ennustaa, kuinka Jeesuksen heikkous vaikuttaa meidän omaan heikkouteemme. Ristillä hän ei ainoastaan kantanut rikkomuksiamme ja syntejämme, vaan myös ”sairautemme” ja ”kipumme”.

Tarina jatkuu niin, että Kristus nousi kuolleista. Hän astui takaisin ylös omaan kunniaansa. Sitten, kuten Nikean uskontunnustuksessa sanotaan, ”hän on tuleva takaisin kunniaassa”, ja hänen seuraajansa saavat myös elää kunniaassa. Meille on todella luvassa onnellinen loppu. Sitä odotellessamme joudumme kuitenkin kantamaan täällä maan päällä ristiä.

”Jos joku tahtoo minun perässäni kulkea”, Jeesus sanoi, ”hän kieltäköön itsensä ja ottakoon joka päivä ristinsä ja seuratkoon minua” (Luuk. 9:23). Vastaavasti ”joka ei kannata ristiänsä ja

seuraa minua, se ei voi olla minun opetuslapseni” (Luuk. 14:27). Tämä ei tietenkään tarkoita, että meidän täytyy kärsiä sama kohtalo kuin Jeesuksen, ja vielä vähemmän sitä, että kärsimys toisi meille ansiota tai olisi jonkinlainen hyvitys synneistämme. Jeesus täytti sen kaiken puolestamme. Se tarkoittaa kuitenkin sitä, että kärsimykset, tappiot ja heikkous kuuluvat luonnostaan uskonelämään — ei vain ”autuuden” kokemukset, kuten ehkä toivoisimme.

Tämä antaa meille myös erityisen suhteen Jeesukseen. Uskoon tulemiseen liittyy siis se, että laki saa murtaa meidät ja tulemme tietoisiksi omasta moraalisesta huonoudestamme. Lakihenkiset uskonnot, joissa ihminen pelastuu omien ponnistelu- jensa kautta, edustavat hyvin leimallisesti *kunnian teologiaa*. Niissä odotetaan optimistisesti menestystä; menestyksekkään ja hyveellisen ihmisen voimia ylistetään. Mutta tajutessamme oman kadotetun tilamme, me joudumme pitämään kiinni rististä ja luottamaan siihen, että Kristus tekee puolestamme sen, mitä emme kykene itse tekemään. Tämä on pelastava usko, *ristin teologia*.

Arkielämässä meillä on edelleen ongelmia, mutta nekin liit- tyvät Kristukseen. Meidän ristimme ovat yhteydessä hänen ris- tiinsä.

Ristin kantaminen

Eräs parhaista ristin teologiaa käsittelevistä kirjoista on *Richard Eyerin* Pastoral Care Under the Cross. Pastori Eyer on toiminut vuosia sairaalapastorina, palvelen sairaita ja kuolevia. Eyer kertoo eräästä potilaasta, herra Wittistä, joka sai dialyysi- hoitoa ja oli lisäksi sydänleikkauksen jälkeisessä tehohoidossa. Kun pastori Eyer rukoili hänen kanssaan – pyytäen, että Juma- lan tahto tapahtuisi – Wittillä oli se luterilainen tapa, että hän

teki ristinmerkin.

Herra Wittin tytär oli aina vierailulle tullessaan yhtä hymyä. Hän suorastaan pulppusi rohkaisevia vakuutteluja ja kehotti isäänsä olemaan huoletta, Jumala kyllä parantaisi hänet. ”Jos-tain syystä hänen isänsä ei kuitenkaan saa siitä lohtua”, pastori Eyer muistelee, ”ja kääntyy aina uudestaan minun puoleeni tehdäkseen ristinmerkin”. Tytär uskoo, että riittävä usko kyllä johtaa parantumiseen. ”Hänen jumalakuvaansa ei mahdu heikkoutta ja kärsimystä.” Mutta samalla kun tytär yrittää saada Jumalan taipumaan omaan tahtoonsa, isä on jo taipunut Jumalan tahtoon. ”Hän tietää, että kun ihminen on ristin alla, hänen luottamuksensa Herraan kasvaa täyteen mittaan”.

”Niin kovasti kuin seurakuntalaiset pitävätkin siitä, että he saavat nähdä Jumalan kädenjäljen mahtavissa auringonlaskuis-sa, liikuttavissa kääntymyskertomuksissa tai menestyksekkäis-sä evankelioimiskampanjoissa”, pastori Eyer kirjoittaa, ”Jumalan sydämen ajatukset paljastuvat kuitenkin heille vain Kristuk-sen ristissä ja siinä, että he kantavat omaa ristiään”. Jos seu-raamme kunnian teologiaa, ”alamme vaatia, että Jumalan täy-tyy puolustaa itseään tuomalla kärsimyksiimme avun ja menes-tyksen. Vaadimme sellaisen Jumalan, joka toimii meidän tah-tomme mukaan ja hylkäämme ristin tien, jonka kautta hän lä-hestyy meitä. Alamme pelätä kärsimystä ja teemme mitä tahan-sa välttyäksemme siltä, jopa totuuden ja oikeuden kustannuk-sella”.

Sairaalassa ihmiset ovat avuttomia. He ovat riippuvaisia lää-kintähenkilökunnasta, lääkityksestä ja koneista. Monet sairaat ihmiset kammoavat jo ajatustakin siitä, että joutuisivat elämään sellaisten laitteiden varassa, jotka pitävät yllä heidän elintoi-mintojaan. He pitävät jopa kuolemaa parempana vaihtoehtona. Kulttuurimme myös halveksii ihmisiä, jotka ovat täysin riippu-vaisia muiden avusta. Jotkut hyväksyvät lääkärin avustaman itsemurhan, ja heidän mielestään kuolema on joskus parempi

vaihtoehto kuin kärsimys tai avuttomuus. Ne, jotka uskovat eutanasiaan, ovat sitä mieltä, että elämä avuttomana, heikkona ja kärsivänä ei ole elämisen arvoista ja että jossain vaiheessa on armollista antaa sairaalle kuolinapua.

Hengellinen tilamme on kuitenkin se, että olemme täysin avuttomia ja riippuvaisia. Olemme täysin kykenemättömiä pelastamaan itsemme. Olemme täysin riippuvaisia Jumalasta. Pelastavaan uskoon kuuluu se, että luovumme itseriittoisuuden, voiman ja hallinnan kuvitelmistä. Sen sijaan meidän on vain levättävä ja oltava täysin riippuvaisia Kristuksesta. ”Minun armossani on sinulle kylliksi”, Herra sanoi Paavalille, ”sillä voimani tulee täydelliseksi heikkoudessa” (2.Kor. 12:9).

Luonnollinen pyrkimyksemme on se, että haluamme pelastaa itse itsemme. Haluamme elää hengellisessä itsenäisyydessä ja omavaraisuudessa, jotta voimme täysin hallita uskonelämäämme. Ei ihme, että olemme niin kiintyneitä lakiuskontoihin, kunnian teologioihin, jotka asettavat painopisteen omiin saavutuksiimme, ansioihimme ja aikaansaannoksiimme. Emme tietenkään suostu luopumaan omavoimaisuuden tavoitteesta, vaikka saavutuksemme, ansiomme ja aikaansaannoksemme jäävät jatkuvasti turhan vaatimattomiksi – niinhän meille käy, vaikka kuinka peittelisimme epäonnistumisiamme ja silottelisimme niitä järkeilemällä. Aidosti evankelisessa uskonelämässä tämän asenteen täytyy kuitenkin murtua ja meidän on herättävä luottamaan itsemme sijasta Kristukseen. Evankeliumi tuo riippumattomuutemme tilalle riippuvaisuuden.

Luonnostamme me haluamme siis olla riippumattomia, tulla toimeen omillamme ja hallita elämäämme. Pidämme kuolemaa parempana vaihtoehtona kuin avuttomuutta, arvioimme oman arvomme ja toisten arvon sen mukaan, kuinka paljon kukakin pystyy tekemään ”hyviä tekoja”. Näillä asenteilla voi olla paikansa maallisessa elämässä, kuten huomaamme jatkossa. Kuitenkin myös maallisessa mielessä esimerkiksi perheenjäsenten

kuuluu olla riippuvaisia toisistaan, niin myös yhteiskunnan jäsenten tai johonkin talousjärjestelmään kuuluvien ihmisten. Täydellisen itsenäisyyden tavoite syö väkisin uskolta perustan ja se saattaa hajottaa sen suunnitelman, joka Jumalalla on ihmisten välisiä suhteita varten.

Jumalan laki murskaa siis omahyväisyyden, ja samalla tavalla ristin kantaminen arjessa murskaa sydämemme omahyväisyyden – se murskautuu epäonnistumisten, turhautumisten, pettymysten, vaikeuksien, taisteluiden ja kärsimysten kautta. Sekä laki että risti ajavat meidät yhä läheisempään riippuvaisuuteen Kristuksesta, joka kohtaa syntimme ja kärsimyksemme omassa ristissään.

Salattu elämä

On sanottu, että moderneilla kristityillä ei ole ollenkaan kärsimyksen teologiaa. Tahdomme ymmärrettävistä syistä välttää sitä hinnalla millä hyvänsä – kuitenkin se aina pulpahtaa esiin, mutta me emme osaa käsitellä sitä emmekä tiedä sen merkitystä.

Usein ajatellaan, että kärsimyksen olemassaolo on todiste siitä, että Jumala ei ole olemassa. Rakastava ja kaikkivaltias Jumala ei voisi sallia kärsimystä, niin oletetaan, vaan tekisi kaikki onnellisiksi. Ja koska maailmassa on niin paljon kärsimystä, Jumala ei voi olla olemassa. Vielä pahempaa on se, että kärsimystä usein pidetään merkinä siitä, että Jumala on hylännyt kärsijän. Oletetaan, että kristityn ei tarvitse kärsiä, että jos ihmisellä on riittävästi uskoa, Jumala parantaa sairaudet ja antaa hyvinvoinnin ja menestyksen. Mieltymyksemme kunnian teologiaan on niin suuri, että nykyään kokonaiset kirkkokunnat rakentuvat hyvän terveyden ja taloudellisen menestyksen lupauksen varaan. Näissä ei tyydytä noudattamaan raamatullisia

periaatteita, vaan uskon rukouksessa saatetaan vaatia Jumalalta tiettyjä asioita (”name it and claim it”). Evankelis-luterilainen ristin teologia tarjoaa kärsimyksen teologian, ja se tarjoaa myös käytännöllisen, realistisen ja hengellisesti dynaamisen kristillisen elämän viitekehyksen.

Aivan ensimmäiseksi täytyy korostaa sitä, että ristin teologia ei missään tapauksessa puhu sen puolesta, että kärsimys olisi jonkinlainen hengellisen valaistumisen saavuttamisen keino, vaikka se puhuukin kärsimyksen hengellisestä merkityksestä. Ristin teologia ei ole asketismia. Siinä ei tarkoituksellisesti haeta epämiellyttäviä kokemuksia, joiden avulla saavutettaisiin hengellisiä ansioita tai saataisiin syntinen liha kuoletettua. Maailman uskonnoista löytyy loputon kirjo erilaisia lihankidutuksen muotoja – paastoa, ruoskimista, itsekidutusta – mutta vaikka ne sisältävät kärsimystä, niiden sankariteot, itsekieltämys ja itsensä hallitseminen on silti luettava kunnian teologian piiriin. Monet luterilaiset noudattavat yksinkertaisia elämäntapoja, mutta he eivät oikeastaan koskaan ole askeettisia. Luther opettaa, että ristimme ei ole koskaan itse valittu tai itse aiheutettu. Itse valituilla risteillä ei voi olla minkäänlaista vaikutusta. Risti liittyy pikemmin juuri niihin kärsimyksiin, joita emme ole itse valinneet, ulkoapäin tuleviin koettelemuksiin ja vaikeuksiin, joihin emme voi itse mitenkään vaikuttaa.

Ristin kantaminen ei välttämättä tarkoita syöpäpotilaan tai lapsensa menettäneen vanhemman dramaattista kärsimystä, vaikka nekin saattavat kuulua siihen. Ristin kantaminen liittyy usein enemmän arjen vähäpätöisiin ja tavanomaisiin vastoinkäymisiin ja turhautumiseen, sekä kutsumuksessa ilmeneviin koettelemuksiin – näitä käsittelem seuraavassa luvussa. Tylyisyminen, lievä masentuminen ja pahantuulisuus voivat olla ristejä siinä missä fyysinen kipu tai suuret tunne-elämän mullistukset.

Ongelmat ovat ”koetuksia” riippumatta siitä, ovatko ne dra-

maattisia vai arkipäiväisiä. Vaikka ymmärrettävästi yritämme välttää niitä, koetukset ovat välttämätön osa jokaisen elämää. Ristin teologia opettaa myös, että niillä on tärkeä osa uskonelämässä.

On korostettava, että ristin teologia ei tarjoa kärsimyksen ongelmaan patenttiratkaisua. Se ei selitä aukottomasti, miksi Jumala sallii pahat asiat. Lutherille kamppailu miksi-kysymysten kanssa oli olennainen osa koettelemusta. Luther puhuu myös Jumalan kanssa painimisesta. Joskus voi tuntua siltä, että Jumala toimii ristiriitaisesti. Pastori saattaa esimerkiksi kokea, että Jumala vastustaa sitä pyhää tehtävää, johon Hän on itse kutsunut. Luther kommentoi sitä, kuinka Abraham painiskeli Jumalan ristiriitaiselta vaikuttaneen käskyn kanssa, kun hänen oli käsketty uhrata oma poikansa sekä Jaakobin kirjaimellista painiottelua Jumalaa vastaan.

”Kaikkein raskain koettelemus”, *Walther von Loewenich* sanoo Lutheria lainaten, ”tulee ihmisen osaksi, kun hän uskoo olevansa Jumalan unohtama ja hylkäämä. Sellainen koettelemus tulee vain suurimpien pyhien osaksi”. On ironista, että se, mitä monissa kristillisissä suunnissa pidettäisiin merkinä hengellisestä epäonnistumisesta – oman armonvalinnan epäileminen, Jumalan poissaolon kokemus – on Lutherille merkki suurimmasta pyhydestä, joka tulee (onneksi) ainoastaan kaikkein mahtavimpien hengen jättiläisten osaksi.

”Minkä neuvon Luther voi antaa sellaisessa tapauksessa? Ei muuta, kuin että on pidettävä kiinni sanasta. Ja sana ei ole Lutherille mitään muuta kuin Kristus itse”. Luther kehottaa yhä uudelleen kirjoituksissaan niitä, jotka epäilevät omaa pelastustaan, epäilevät Jumalan rakkautta tai uskovat syyllistyneensä anteeksiantamattomaan syntiin, lukemaan Jumalan lupauksia Raamatusta ja pitämään kiinni hänen sanastaan – muistamaan sen objektiivisen tosiasian, että heidät on kastettu – ottamaan vastaan Kristuksen ruumiin ja veren Pyhässä ehtoollisessa –

riippumaan kiinni Jeesuksen Kristuksen ristissä.

Usko on sitä, että uskotaan Jumalan sanan lupauksiin tunteista riippumatta. Siksi meillä on kaikissa koettelemuksissa arvoikas tilaisuus harjoittaa uskoamme. ”Elämme uskossa, emme näkemisessä” (2.Kor. 5:7). Pimeydessä emme kykene näkemään, voimme vain kuunnella Jumalan ääntä ja siten lähestyä salattua Jumalaa.

Toinen syy, miksi koetukset ovat hengellisesti hyödyllisiä, on sen, että ne ajavat meidät rukoukseen. Epätoivon hetkinä – kun tunnemme paniikinomaisesti, että emme voi vaikuttaa tapahtumien kehitykseen, auto-onnettomuudessa, syöpädiagnoosin edessä tai läheisen ihmisen taistellessa elämästään – turvaudumme vaistomaisesti rukoukseen. Jopa ei-uskovat toimivat niin. Kristitylle ne ovat hetkiä, jolloin hän tajuaa olevansa täydellisen riippuvainen Jumalasta ja näin hän itse asiassa on aivan uskon ytimessä. Epätoivoisen hädän hetkellä me rukoilemme erityisen aidolla hartaudella ja syvällä intohimolla. *Gustaf Wingren* sanoo lainaten Lutheria: ”Tuollaista rukousta, josta tässä on kysymys, voi tuskin kukaan sellainen rukoilla, joka ei ole vaikeassa hädässä ja ahdistuksessa. Sillä mikä rukous se olisi, ellei hätää olisi olemassa ja meitä painamassa”. Jumalan huutaminen avuksi hädän hetkellä on uskon ilmaus ja siinä tilanteessa pääsemme lähemmäs salattua ja rukouksia kuulevaa Jumalaa.

Miten tämä kaikki toimii tosielämässä, miten usko ja rukous ja salattu Jumala muuttavat arjen, on seuraavan kappaleen aihe. Tässä vaiheessa on vain muistettava, että vaikka Jumala on salattu – toisin sanoen häntä ei voi nähdä tai kohdata – ristin kantamisessa hän on kuitenkin todellisesti läsnä ja uskon tavoitettavissa.

Lisäksi kristityn uskonelämä itsessään on salattu. ”Te olette kuolleet”, Paavali sanoo, ”ja teidän elämänne on kätkeytynä Kristuksen kanssa Jumalassa; kun Kristus, meidän elämämme, ilmestyy, silloin tekin hänen kanssaan ilmestytte kirkkaudessa”

(Kol. 3:3-4). Koska meidät on haudattu Kristuksen kanssa kasteessa ja koska meidät on uskossa yhdistetty hänen ristiinsä, kristillinen elämä on ”salattu”. Kuolleiden ylösnousemuksessa ja ikuisessa elämässä taivaassa ei tietenkään ole ristiä, Jumala ei enää ole salattu vaan selvästi nähtävissä ja kaikki on pelkkää kirkkautta. Mutta toistaiseksi kristityn elämä on piilotettuna Kristuksessa.

Tähän mennessä olemme puhuneet vanhurskauttamisesta, mutta sanoneet vain vähän pyhityksestä eli siitä prosessista, jossa kristitty kasvaa pyhydessä. Seuraava kappale käsittelee hyviä tekoja ja toimimista maailmassa. Ihmisen ja Jumalan välinen suhde perustuu kuitenkin puhtaasti uskoon, ei ihmistekoihin, ja pyhityksessäkin pääasia on uskossa kasvaminen. Tämä tapahtuu siis koetusten ja ristin kautta; elämän taistelut pakottavat meidät turvaamaan yhä enemmän Jumalaan ja siten kasvamaan uskossa. Hyvät teot tulevat itsestään, uskon seurauksena. Jos joltakulta puuttuu hyviä tekoja, hänen täytyy saada lisää uskoa eli hänen täytyy saada lisää evankeliumin opetusta saavuttaakseen syvemmän ymmärryksen ja kyetäkseen tuottamaan hyviä tekoja.

Pyhitys eli hengellinen kasvu ei kuitenkaan suju vaikeuksitta. Puhumme sitten kasvusta uskossa tai kasvusta hyvissä teoissa, jotka molemmat kuuluvat oppiin pyhityksestä, kristityn pyhyys ei aina ole näkyvää laatua. Epäonnistumiset, tekopyhyys, epäilykset, rakkauden puute, välinpitämättömyys, teeskentely, itsekeskeinen ylpeys ja salaiset lihan synnit ovat kaikkina aikoina olleet yleisiä kristillisissä seurakunnissa.

Kirkko vaikuttaa itse asiassa usein heikolta ja vaisulta laitokselta. Monesti on vaikea havaita mitään eroa kristittyjen, tai kirkossakävijöiden, ja heidän ei-uskovien lähimmäistensä välillä. Jokaisen kristityn täytyy myöntää nämä syytteet tosiksi omalla kohdallaan ja he tunnustavatkin syntejään päivittäin. Heidän jumalasuhteensa tuntuu usein olevan jatkuvaa aaltoliikettä; välillä

he kokevat valtavaa Jumalan läheisyyttä, toisinaan hän taas tuntuu olevan kaukana; välillä he ovat täynnä hengen voimaa ja toisinaan taas elävät hengellistä erämaakautta. Usein on vaikea havaita mitään edistystä; tulee lankeemus ja sen perään uusi alku, sitten jälleen lankeemus. Jos Jumala todella toimii kristittyjen elämässä, eikö tulosten pitäisi olla sen mukaisia?

Luther puhuu siitä, että ”vanha ihminen” taistelee meissä jatkuvasti ”uutta ihmistä” vastaan. Kastettu ja uskova syntinen saa uuden hengellisen luonnon, uuden elämän Kristuksessa, hänessä asuvan Pyhän Hengen kautta. Mutta vanha syntinen luonto jää edelleen asumaan langenneessa luonnossamme (Gal. 5:16-26). Nämä sotivat toisiaan vastaan ja kristitty saattaa edelleen langeta noudattamaan syntistä luontoaan, jota täytyy siis koko ajan kurittaa ja vastustaa. Vastaavasti ”uuden ihmisen” tulee kasvaa uskossa ja rakkaudessa. Vasta kuolemassa, kun syntinen luonto häviää, konflikti selviää ja uudestisyntynyt luonto saavuttaa täydellisyyden ikuisessa elämässä.

Siihen asti uusi ihminen on kuitenkin piilossa. Ei ole kyse ainoastaan siitä, että kristityt epäonnistuvat kutsumuksessaan – vielä vähemmän tällä voidaan selitellä heidän epäonnistumisiansa. Heidän todellinen identiteettinsä ja asemansa Jumalan edessä on salattu jopa heiltä itseltään. Jälleen Jumala näkee kristityt ristin läpi: Kristuksen veri verhoaa syntimme ja epäonnistumisemme, arkinen elämämme on verhottu ja meidän yllämme on Kristuksen vanhurskauden vaate. Kun Jumala katsoo kristittyä, hän näkee Jeesuksen.

Kuten apostoli Paavali sanoo, elämämme on kätkeytynä Kristuksessa. Risti kätkee syntimme. Hänen vanhurskautensa kätkee meidän vanhurskautemme. Elämämme on itse asiassa kätkeyty Jumalalta itseltään. Varmasti ne ovat siis piilossa myös meiltä itseltämme ja maailmalta. Tässä on pelastusvarmuutemme perusta. Kristityn elämä on turvallisesti kätkeyty. Luterilaiset uskovat toki siihen lain sanomaan, että kristitty voi joutua

kadotetuksi, jos hän kieltäytyy tekemästä parannusta synnistä ja hylkää uskon. Evankeliumi kuitenkin karkottaa kaiken pelon.

”Tuuli puhaltaa, missä tahtoo”, Jeesus itse sanoo ”Sinä kuulet sen huminan, mutta et tiedä mistä se tulee ja minne se menee; niin on jokaisen, joka on Hengestä syntynyt”. Jumalan Henki toimii jokaisen kristityn elämässä, muuttaen salaperäisesti sydämen, toimien sanan ja sakramentin kautta, hoitaen koettelemuksissa ja kärsimyksissä, luoden ihmisen, joka seisoo Taivaan Jumalan edessä pyhänä olentona. Tämä prosessi ei ole näkyvä, sitä ei voida mitata tai seurata, eikä kristitty itse ole välttämättä tietoinen edistyksestään.

Keskiverto kirkossakävijä ei ehkä ole kovinkaan vakuuttava. Hänen vikansa ovat ilmeiset. Hän saattaa menettää malttinsa ja hänellä saattaa olla taipumus juoruiluun ja muita maailmallisia piirteitä. Ehkä hän ei edes vaikuta kovin hengelliseltä. Ja kuitenkin hänen elämänsä on kätkeytyä Kristuksessa. Joka sunnuntai hän kuulee Jumalan sanan tuomion ja synninpäästön. Hän tutkii itseään ja astuu alttarille ottamaan vastaan Kristuksen ruumiin ja veren syntiensä sovituksiksi. Ehkä hän ei aina ole paras mahdollinen aviomies, mutta kun hänen vaimonsa kuolee, hän huutaa tuskassaan Jumalan puoleen. Sellaiset ihmiset saattavat olla vähäpuheisia, mutta he osoittavat valtavaa uskoa tiukan paikan tullen.

Monet kyseenalaistavat nykyään kirkossakävijöiden todellisen uskon ja hylkäävät ”kuolleet kirkot” etsien hengellistä voimallisuutta. Varmasti kirkkojen jäsenrekistereissä on paljon uskosta osattomia, monet kirkot ovat luopuneet evankeliumin julistamisesta ja ovat siten kuolleita (korkeista jäsenluvuista huolimatta) ja toisaalla monet hengen jättiläiset saattavat meidän muut häpeään. Kuitenkin, lainataksemme C. S. Lewisia, kirkonpenkissä istuva tavallinen mies tai nainen saattaa olla Jumalan silmissä siunattu pyhä, jonka edessä meidän tekisi mieli

painaa päämme, jos tietäisimme. Ulkonäkö voi pettää.

Myös omissa kärsimyksissämme ulkonäkö saattaa pettää, tai silloin, kun Jumala tuntuu etäiseltä ja torjuvalta, tai jopa epätodelliselta. Ulkonäkö saattaa pettää myös arvioidessamme veden, leivän ja viinin käyttöä jumalanpalveluksessa tai pastorin toimintaa hänen lukiessaan sanoja kirjasta ja puhuessaan saarnatuolissa. Jos arvioisimme ulkokuoren perusteella, emme varmaankaan pitäisi juutalaista puuseppää lihaksi tulleen Jumalana. Ulkoisesti hänen kiduttamisensa kuoliaaksi Golgatalla olisi inhottava ja turha julmuuden teko. Ei tulisi mieleenkään pitää sitä koko maailman pelastuksena.

5. Kutsumus

Uskonelämä arjessa

Toisaallakin Jumala on salattu: arkielämässä. Jumala toimii inhimillisen toiminnan välityksellä sellaisissa arkisissa rutiineissa kuin elatuksen hankkiminen, ostosten tekeminen, kunnan kansalaisena eläminen ja perheen kanssa oleskelu. Lutherin mukaan erilaiset inhimilliset virat – vanhemmat, maanviljelijät, työläiset, sotilaat, tuomarit, kauppiat ja muut sellaiset – ovat kaikki ”Jumalan naamioita”.

Lutherin opetus kutsumuksesta saattaa olla eräs hänen oma-peräisimmistä hengellisen elämän eväistään. Jos hän suhtautuu-kin kriittisesti ajatukseen ihmisen mystisestä kohoamisesta jumalalliseen todellisuuteen ja painottaa sen sijaan, että Jumala astuu alas syntisen ihmisen luo armonvälineissään, Luther jatkaa muotoilemalla jotakin mitä voidaan kutsua arjen mystiikaksi. Jos hän kieltäekin hyvien tekojen osallisuuden pelastuksen saavuttamisessa ja pitää kiinni vapaan anteeksiantamuksen

ajatuksesta, Lutherin opetus kutsumuksesta antaa hyvälle teoille aivan erilaisen hengellisen merkityksen. Jos hän joskus antaa-kin ihmiselle vähäisen osan täysin syntisenä ja rajallisena olentona, kutsumusopissaan hän kuitenkin korottaa ihmisen ällistytävän korkeaan asemaan. Kutsumusopissa hengellisyys tulee alamaan pinnalle ja mullistaa arkisen käytännön elämän.

Nykyään, ehkä vielä enemmän kuin Lutherin aikaan, määrittelemme itsemme työn kautta. Usein olemme nääntyä, koska meillä on niin kiireisiä aikatauluja, monenlaisia vastuutehtäviä ja taipumusta hajottaa itsemme eri tahoille. Emme aina ole selvillä asioiden tärkeysjärjestyksestä tai kaiken tarkoituksenmukaisuudesta. Työ tuntuu usein syövän hengellistä elämäämme, koska siihen liittyy moraalisia kompromisseja, ”maailmallisia” pyrkimyksiä ja perhe-elämän laiminlyöntiä. Työpaineet saattavat lamauttaa ihmisen, myös silloin, kun epäonnistumme tai emme menesty odotusten mukaisesti. Ja kuitenkin työ jossain muodossa on jatkuvasti elämämme keskipisteessä: useimmat pyrkimyksemme, tavoitteemme ja saavutuksemme liittyvät siihen.

”Mikä sinusta tulee, kun kasvat isoksi?” kysymme pieniltäkin lapsilta, emmekä odota vastaukseksi sellaisia asioita kuin ”mukava ihminen” tai ”luonnosta nauttiva ihminen” tai ”ihminen, jolla on paljon harrastuksia”. Ajattelemme ammattia. ”Minä olen opettaja”, sanomme, tai ”koneenkäyttäjä” tai ”henkilöstöpäällikkö”. Koko olemuksemme on sidoksissa toimenkuvaamme.

Varmasti tällainen oman olemuksen samastaminen työhön voi olla kieroutunut harha. Saatamme käyttää työtä tekosyynä muiden velvollisuuksiemme laiminlyömiselle, vaikka ne olisivat vielä tärkeämpiä – kuten puolison, vanhemman tai kansalaisen velvollisuudet. Ne, jotka eivät saa työstään palkkaa, mutta tekevät kuitenkin korvaamatonta työtä – kuten kotiäidit ja täysipäiväiset vanhemmat – saavat helposti kokea olevansa poik-

keavia, samoin kuin eläkkeensaajat. Työstä tulee hullu statuskilpailu, kun vertailemme eri ammatteja ja ihmisen arvo perustuu hänen työnsä arvostukseen. Joka tapauksessa emme voi mitään sille, että työ – eri muodoissaan – jollain tavalla määrittää sitä, keitä me olemme.

Samalla jokapäiväinen elämämme asettaa meidät muiden kysymysten eteen: miten hoidan perhe-elämäni hyvin tai miten kasvatamme lapsemme, esimerkiksi. Taloudelliset kysymykset askarruttavat, tarvitsemme lisää rahaa ja hankimme sillä selaista, mikä on meille välttämätöntä ja mistä pidämme. Elämäämme vaikuttavat politiikka, kansalaisena elämisen velvollisuudet ja siihen liittyvät hankaluudet, hallinnolliset päätökset ja oikeusjärjestelmä.

Kaikki nämä elämänalueet – jotka vievät suurimman osan ajastamme – näyttäytyvät aivan uudessa valossa ja saavat sisälön sekä suunnan, kun niitä tarkastellaan kutsumusopin kautta.

Jumalan naamiot

Jumala hallitsee Kaikkivaltiaana kaikkia luomakuntansa osaluueita. Hän ei luonut maailmaa jossakin alkuräjähdyksessä jättääkseen sen sitten elämään omaa elämäänsä. Hän pitää sitä yllä, ”kantaen kaikki voimansa sanalla” (Hepr. 1:3). Jumala hallitsee kaikkea luomaansa, eli kaikkea olevaista, ja osallistuu henkilökohtaisesti sen elämään. Hänen kaikkivaltansa ulottuu fysiikan lakeihin, galaksien liikkeisiin, kansakuntien vaiheisiin ja varpusen putoamiseen taivaalta (Matt. 10:29), eikä hänen kaitselmuksensa ulotu yhtään vähäisemmässä määrin epäuskoisten kuin uskovien elämään.

Luterilainen teologia puhuu kahdesta hallintoalueesta eli regimentistä; Jumala hallitsee sekä hengellistä että maallista todellisuutta, tosin eri tavoilla. Tätä käsitellään lähemmin seura-

vassa kappaleessa, mutta tällä erää on vain tärkeä muistaa, että Jumala on molempien hallitsija. Sekä hengellisessä että maallisessa valtakunnassa Jumala on aktiivinen ja toimii erilaisten välineiden kautta. Hengellisessä regimentissä hän toimii sanan ja sakramenttien kautta, kuten olemme kuulleet. Maallisessa regimentissä hän toimii *kutsumuksen* kautta.

Isä meidän -rukouksessa pyydämme Jumalaa antamaan meille meidän jokapäiväisen leipämme, niin kuin hän tekeekin. Hän ei tee sitä suoraan, kuten antaessaan israelilaisille mannaa, vaan hän toimii maanviljelijöiden, rekkakusien, leipurien, kauppiaiden ja monien muiden ihmisten työn kautta. Tosiasiassa hän antaa meille meidän jokapäiväisen leipämme koko siihen liittyvän taloudellisen järjestelmän kautta – työnantajien ja työntekijöiden, pankkien ja sijoittajien, liikenteellisen infrastruktuurin sekä tuotantoteknologian – jossa jokainen osa on toisista riippuvainen ja välttämätön. Ilman niitä emme saa ruokaa. Jokainen lenkki tässä taloudellisessa ”ravintoketjussa” on kutsumus, jonka kautta Jumala toimii toimittaakseen lahjansa perille.

Jumala parantaa sairaita. Hän pystyy tekemään sen suoraan, ilman välikäsiä, poikkeuksellisessa ihmetyössä, ja joskus hän myös tekee niin. Mutta tavallisesti Jumala parantaa lääkärien, sairaanhoitajien ja muun lääkintähenkilökunnan työn kautta. Jumala suojelee meitä pahalta. Tähän hän käyttää virkavallan, asianajajien ja tuomarien kutsumustehtäviä – samoin kuin soti-laallisia kutsumustehtäviä. Jumala opettaa opettajien kautta, johtaa yhteiskuntaa hallitusten kautta ja julistaa evankeliumia pastorien kautta.

Luther huomautti, että Jumala olisi voinut kansoittaa maapallon luomalla jokaisen yksilön ja sukupolven erikseen maan tomusta. Sen sijaan hän keksi perheen. Jumala sääti, että uusi elämä tulee maailmaan – sekä hoidetaan ja kasvatetaan aikuiseksi asti – miehen ja naisen työn kautta, jotka tulevat yhteen ja muodostavat perheen. Aviomies, vaimo, isä ja äiti ovat kut-

sumustehtäviä, joiden kautta Jumala laajentaa luomakuntaansa ja jakaa rakkauttaan.

Kaikki tämä on vain osoituksena siitä, että Jumala jakaa aina lahjojaan välineiden kautta. Jumala sääti, että ihmiset liittyvät toisiinsa rakkauden sitein muodostaen suhteita ja yhteisöjä keskinäisessä riippuvaisuudessa. Tässä yhteydessä Jumala toimii hoitaen kansaansa, jonka jokainen jäsen antaa oman panoksensa Jumalalta saamiensa kykyjen, lahjojen, tilaisuuksien ja virkojen mukaan. Jokaisesta ihmisestä tulee siis Lutherin sanoin ”Jumalan naamio”:

Kaikki työmme pellolla, puutarhassa, kaupungissa, kodissa, taistelussa, hallituksessa – mitä muuta se on Jumalan edessä kuin lasten leikkiä, jonka kautta Jumala katsoo hyväksi antaa lahjansa pellolla, kodissa, kaikkialla? Nämä ovat Herran, Jumalamme naamioita, joiden taakse hän haluaa kätkeytyä tehdäkseen tämän kaiken.

Jumala, joka vuodattaa hyvyytensä niin pahoille kuin vanhurskaille, sekä uskoville että epäuskoisille, kätkeytyy tavallisiin toimiin ja virkoihin, jopa kaikkein vaatimattomimpiin. Käyttääksemme toista Lutherin esimerkkiä, Jumala itse lypsää lehmät karjapiian kutsumuksen kautta.

Kaikki kutsumukset ovat siis Jumalan rakkauden kanavia. Ruotsalainen teologi *Gustaf Wingren* on kirjoittanut tästä aiheesta teoksen, jossa hän kirjoittaa:

Kutsumuksessaan ihminen tekee työtä, joka vaikuttaa muiden hyvinvointiin; sillä niin Jumala on säätänyt kaikista säädyistä. Jumalan luova työ menee eteenpäin työn kautta, jota hän tekee ihmisten kutsumuksissa, ja tämä hänen luova työnsä on rakkautta, hyvien lahjo-

jen tuhlailua. Hän käyttää ihmisiä ”käsinään” tai ”työtovereinaan” ja antaa maallisessa elämässä tarvittavia lahjojaan maallisten kutsumusten kautta (ruoka maanviljelijöiden, kalastajien ja metsästäjien kautta; ulkonainen rauha hallitsijoiden, tuomareiden ja esivallan kautta; tieto ja koulutus opettajien ja vanhempien kautta ja niin edelleen). Saarnaviran kautta Jumala antaa syntien anteeksiantamuksen. Siten rakkaus tulee Jumalalta ja virtaa ihmisille maan päällä kaikkien kutsumusten kautta, sekä hengellisen että maallisen esivallan kautta.

Jumala siis pitää armossaan huolta ihmisistä toisten ihmisten työn kautta. Jumala itse piilee vanhemmilta saamamme huolenpidon takana, opettajilta saamamme opetuksen takana, puolisolta, työnantajilta ja valtionhallinnolta saamiemme hyvien asioiden takana. Näin hän jakaa siunaustaan.

Eteemme piirtyy kuva valtavasta ja monimutkaisesta ihmisten muodostamasta verkostosta, jossa jokaisella on erilaiset lahjat ja kyvyt. Kaikki palvelevat toisiaan. Ja jokaista palvellaan. Amerikkalaisuuteen kuuluu omavaraisuuden ihanne ja uneksimme usein siitä, että voisimme viljellä itse oman ruokamme, rakentaa omat kotimme ja elää elämämme muista ihmisistä riippumattomina. Ihmisen oikea tila on kuitenkin riippuvaisuus. Koska rakkaus on kaiken keskipiste, on välttämätöntä, että olemme riippuvaisia toisista ihmisistä ja heidän välityksellään itse Jumalasta. Vastaavasti (ja näin tehdään mahdottomaksi yhteiskunnan avun väärinkäyttö) toisten ihmisten on oltava riippuvaisia meistä. Meidän on työskenneltävä toisten hyvinvoinnin eteen. Jumalan maallisessa valtakunnassa meidän on saatava hänen siunauksensa muilta kutsumuksessaan toimivilta ihmisiltä ja heidän taas on saatava siunaus meidän kauttamme.

Ennen kuin minusta tuli luterilainen ja ennen kuin tutkin

opetusta kutsumuksesta, minulla oli paha tapa yrittää aina tehdä kodin remontteja itse, vaikka minulla ei ollut siihen minikäänlaisia kykyjä. Tuloksena oli aina turhautumista, ajanhukkaa ja surkeaa jälkeä sekä lopulta normaalia korkeampia korjauskuluja. Jos yritin korjata pistoketta, sain tehtyä seinään reiän ja vältin vain täpärästi hengenlähdön. Nyt ymmärrän, missä vika oli: minulla ei ole kutsumusta sellaiseen hommaan.

Nykyään käytän ilomielin putkimiesten, sähköasentajien ja kirvesmiesten kutsumuksia – sekä myös autonasentajien, partureiden, kokkien, pankkiirien ja taiteilijoiden kutsumuksia. Jos jollakulla on tee-se-itse- taipumuksia, hänen kannattaa kaikin mokomin käyttää niitä; monipuolinen lahjakkuus on itsessään Jumalan lahja, kutsumusten kokoelma. Haluan vain sanoa, ettei meidän tarvitse tehdä kaikkea itse maallisen elämämme aikana. Maallinen elämä – ja tämä pätee sekä ei-uskovien että uskovien kohdalla – koostuu antamisesta ja vastaanottamisesta, palvelemisesta ja palvelukseksi tulemisesta; kaikki tapahtuu taloudellisessa, sosiaalisessa ja henkilökohtaisessa riippuvuussuhteiden verkostossa.

Jumalan naamiona toimiminen on pelottavan suuri tehtävä ja siihen tiivistyy kristillisen palvelun olemus. Luther sanoo: ”Jumala antaa meille kaiken hyvän, mutta sinun on tehtävä työtä ja annettava itsesi Jumalan välineeksi ja naamioksi”.

Kutsumus

Sanaa kutsumus tai latinalaisessa muodossa *vokaatio* on käytetty pitkään paimenvirasta ja muista hengellisistä viroista. Tietenkin pastorin kutsumuksella on ratkaiseva merkitys; se toimii erityisellä tavalla ”Jumalan naamiona”. Luterilaiset olivat kuitenkin ensimmäisiä, jotka käyttivät sanaa kutsumus myös maallisista viroista ja ammateista. Nykyään sana on yleistynyt arki-

kielessä, puhutaan esimerkiksi monenlaisista kutsumusamma-teista. Sanan takana on kuitenkin ajatus siitä, että kaikki laillinen työ ja kaikki yhteiskunnalliset toimet ovat erityisiä Jumalalta saatuja kutsumuksia, joissa tarvitaan Jumalalta saatuja lahjoja, taitoja ja taipumuksia.

Kutsumuksen luonteesta riippumatta sen tarkoitus on aina toisten palveleminen. Siinä täyttyy Kristuksen kehotus rakastaa lähimmäistä. Vaikka vanhurskauttamisella ei ole mitään tekemistä tekojen kanssa, kutsumus pitää sisällään hyviä tekoja. Kristityn suhde Jumalaan perustuu Jumalan puolelta silkkään armoon ja anteeksiantamukseen; kristityn suhde toisiin ihmisiin tulee sen sijaan perustaa rakkaudelle, joka tulee esiin tekoina. Luther sanoo sen näin: ”Jumala ei tarvitse hyviä tekojamme, mutta lähimmäisemme tarvitsee niitä.”

Uskon kautta vanhurskautettu ihminen, joka käsittää Kristuksen anteeksiantamuksen ja jonka Pyhä Henki on sen kautta muuttanut, toimii rakkauden innoittamana, ei laissa olevien sääntöjen, määräysten ja uhkausten voimalla. Rakkauden hedelmänä tulee hyviä tekoja, mutta niitä ei tehdä ”Jumalalle”, kuten usein hurskaasti sanotaan, vaan toisille ihmisille. Tarkkaan ottaen me emme ”palvele Jumalaa” – hän on pikemmin jatkuvasti palvelemassa meitä; sen sijaan palvelemme lähimmäisiämme.

Luther sanoo jopa, että ne teot, jotka kuvittelemme tekevämme yksin Jumalalle ilman että ne hyödyttävät ketään ihmistä, menettävät moraalisen arvonsa:

Jos olet virassa, jossa teet hyvää Jumalan kunniaksi tai pyhimysten hyväksi tai itsesi hyväksi, mutta et lähimmäisesi parhaaksi, sinun on tiedettävä, ettei se työ ole mikään hyvä työ. Sillä jokaisen tulee elää, puhua, toimia, kuunnella, kärsiä ja kuolla rakkaudessa toisia ihmisiä kohtaan, jopa vihollisia kohtaan, vaimo mie-

hensä vuoksi, lapset vanhempiansa hyväksi, palvelijat isäntiensä hyväksi, isännät palvelijoidensa hyväksi, hallitsijat alamaistensa hyväksi ja alamaiset hallitsijoidensa hyväksi. Näin jokaisen käsi, suu, silmä, jalka, sydän ja halu toimii toisten hyväksi; nämä ovat kristillisiä tekoja ja hyviä tekoja.

Lutherin mielestä askeettinen itsensä kieltäminen ja henkilökohtaiset tuomitsevat mielipiteet eivät ole ollenkaan hyviä tekoja – on todella autettava jotakuta.

Luterilaisuutta syytetään usein antinomismista eli siitä, että moraalilakia käytetään liian lepsusti ja vapaan armon evankeliumin julistus ylikorostuu sen kustannuksella. Syytös perustuu kuitenkin karkealle väärinkäsitykselle. Hyvät tekomme eivät määritä suhdettamme Jumalaan (koska syntinen luontomme estää meitä ansaitsemasta Jumalan suosiota niiden kautta), vaan tarvitsemme syntien anteeksiantamusta ja sitä, että Jeesuksen Kristuksen täydelliset hyvät teot luetaan meidän hyväksemme. Hyvät tekomme kuitenkin määrittävät suhteemme lähimmäisiimme, ja niiden tuottaminen on mahdollista ainoastaan siten, että Jumala toimii meidän kauttamme. Luterilaisuus vie itse asiassa moraalin pois teoreettiselta ja teologiselta tasolta siirtäen sen arkielämän tasolle.

Tietysti ihmiset tekevät syntiä kutsumuksessaan. Rikomme Jumalan lakia ja laiminlyömme velvollisuutemme rakastaa ja palvella toisia epäitsekkäästi työssämme ja toimissamme. Vaikka me vastustamme Jumalan toimintaa meissä ja meidän kauttamme, kutsumuksella on taipumus tuottaa hyvää toisille meistä riippumatta. Tavallisesti vaikuttimemme ovat itsekkäät, mutta Jumala toimii kutsumuksessa naamion takaa täysin päinvas-
taisella tavalla. Näin Wingren kirjoittaa:

Tässä tulee esille Lutherille hyvin ominainen vasta-

*kohta Jumalan lahjoittavan, itsensä antavan rakkau-
den ja ihmisen minäkeskeisyyden välillä. Ihminen etsii
omaansa ja toivoo, että kaikki koituisi hänelle hyödyk-
si. Kun mies ja vaimo avioliitossaan palvelevat toisi-
aan ja lapsiaan, ei tämä suinkaan aina, päivittäin ja
hetkittäin, ole ilmausta häiriintymättömästä ja välittö-
mästä sydämen rakkaudesta. Avioliitossa ulkonaisena
järjestyksenä on jotakin, joka pakottaa miehen itsekkäät
toivomukset väistymään ja taistelee myöskin vai-
mon sydämen itsekkyyttä vastaan. Avioliitossa vaikut-
taa voi, joka taivuttaa uhrautumaan toisen puolison ja
lasten hyväksi. Näin on sääty itsessään siveellinen
tekijä, subjekti, sillä sääty on maan päällä lain kautta
toimiva Jumala.*

Avioliiton kutsumus saa itsessään aikaan sen, että itsekkäät ihmiset huolehtivat toisistaan ja kannustavat toisiaan enemmän kuin he tekisivät, jos he eläisivät yksin. Vanhemmuuden kutsu-
mus saa itsekkäät aikuiset ihmiset uhrautumaan lastensa hyvin-
voinnin takia. Se vieläpä tehdään yleensä vapaasta tahdosta, ei
lakihenkisenä velvollisuutena. Vanhemmat tekevät sen spontaanisti lastensa vuoksi.

Sama malli toteutuu siinä, että yritysjohtajalla ei ehkä ole minkäänlaista kiinnostusta rakastaa lähimmäistään tai palvella toisia. Hänen ainoa vaikuttimensa voi olla ahneus. Kuitenkin hän tulee kutsumuksensa takia työllistäneeksi ihmisiä, jotka siksi pystyvät elättämään perheensä. Lisäksi yritys tuo ihmisten ulottuville tuotteita, joita he tarvitsevat tai joista he nauttivat; näin hän on tahtomattaankin siunaukseksi lähimmäisilleen. Omat synnilliset taipumuksemme eivät välttämättä kumoa sitä, että Jumala toimii kutsumuksen kautta.

Mistä tiedämme, mikä on kutsumuksemme? Tosiasiassa – vaikka painostamme nuoria ”päättämään”, mitä heistä tulee isona

– kutsumusta ei voi itse valita. Jumala antaa meille kutsumuksen kutsumalla meidät johonkin tiettyyn työhön tai asemaan. Jumala antaa jokaiselle ihmisyksilölle ainutlaatuiset lahjat, taidot ja taipumukset. Hän myös kuljettaa jokaista ihmistä ainutlaatuisen ulkoisten vaiheiden kautta, jotka ymmärretään Jumalan johdatukseksi. Koska kutsumusta ei valita itse, se saattaa tulla ilmi muiden ihmisten toiminnan kautta. Kutsumus saattaa löytyä siten, että saan työpaikan, tulen valituksi virkaan tai löydän ihmisen, joka haluaa mennä kanssani naimisiin.

Yleensä kutsumusta on etsittävä siitä asemasta, jossa ihminen on nykyhetkessä. Jos joku on juuttunut työpaikkaan, jossa hänellä ei ole etenemismahdollisuuksia, hän saattaa elätellä toiveita paremmasta paikasta. Sillä hetkellä hänen työnsä on kuitenkin hänen kutsumuksensa, vaikka se olisi kuinka vaatimaton. Hampurilaisten paistaminen, hotellihuoneiden siivoaminen ja alusastioiden tyhjentäminen ovat kaikki arvokkaita kutsumuksia. Niissä voi osoittaa lähimmäisenrakkautta epäitsekään palvelemisen kautta, johon Jumala itse naamioituu. Ehkä myöhemmin löytyy toinen kutsumus. Kutsumus ei kuitenkaan ole vain tulevaisuudessa, vaan tässä ja nyt. Ihminen ei voi ottaa avioeroa sillä verukkeella, että hänellä ”ei ole kutsumusta avioliittoon” tai sanoa: ”Minulla ei ole kutsumusta vanhemmuuteen” ja jättää lapsensa heitteille. Jos olet naimisissa, se on kutsumuksesi. Jos sinulla on lapsia, he ovat kutsumuksesi.

On olemassa myös sisäkkäisiä kutsumuksia. Jokaisella ihmisellä on paljon eri kutsumuksia. Tavallinen mies voi olla samaan aikaan aviomies (palvellen vaimoan), isä (palvellen lapsiaan), poika (palvellen elossa olevia vanhempiaan), työnantaja (palvellen työntekijöitään), työntekijä (palvellen esimiehiään) ja kansalainen (palvellen maataan). Huomaa, että sama henkilö saattaa yhdessä työssä olla sekä ”herra”, vastuussa alaisistaan, että ”palvelija”, joka vastaa tekemisistään ylemmilleen, ovat he sitten toimitusjohtajia, osakkeenomistajia tai äänestäjiä. Eri

kutsumusten täyttämisessä voidaan tarvita sekä johtajuutta että alamaisuutta. Oppi kutsumuksesta auttaa erottamaan eri roolit toisistaan ja tekee niistä kaikista arvokkaita ja tärkeitä.

Toimiminen kutsumuksessa ja sen ulkopuolella

Eri kutsumuksiin liittyy erilainen auktoriteettiasema ja toimintakenttä ja niihin sovelletaan erilaisia pelisääntöjä. Jos joku pakottaisi ventovieraat riisuutumaan ja viiltäisi heidän vatsansa auki veitsellä, hän syyllistyisi törkeään rikokseen. Tällainen toiminta on kuitenkin sallittua henkilölle, joka toteuttaa lääkärin kutsumusta. Seksin harrastaminen avioliiton ulkopuolella on väärin, mutta avioliiton kutsumuksen sisällä se on hyvä ja hyödyllinen asia.

Jos joku loukkaa meitä, luonnollinen reaktiomme on kostaa vääräys, mutta Raamattu kieltää sen jyrkästi. Rikosten rankaiseminen – kuuluu siihen sitten vauhdikkaita takaa-ajoja, aseellisia yhteenottoja, pidätyksiä tai kuolemantuomion langettamisia – ei yksinkertaisesti ole meidän kutsumuksemme. Se kuuluu kuitenkin poliisien, tuomarien ja muun oikeusjärjestelmän kutsumukseen: ”Älkää itse kostako, rakkaani”, kirjoittaa apostoli Paavali, ”vaan antakaa sijaa Jumalan vihalle, sillä kirjoitettu on: ‘Minun on kosto, minä olen maksava, sanoo Herra’” (Room. 12:19). Seuraava jae kehottaa meitä ennemmin antamaan anteeksi niille, jotka tekevät meille paha, ruokkimaan vihollisiamme heidän ollessaan nälkäisiä ja voittamaan pahan hyvällä (12:20-21). Mutta tästä tullaan suoraan kysymykseen maallisen esivallan merkityksestä ja siitä, kuinka tärkeää sen totteleminen on: ”Sillä ei ole esivaltaa muutoin kuin Jumalalta” (13:1). Maallinen hallitsija ”on Jumalan palvelija, sinulle hyväksi. Mutta jos paha teet, niin pelkää; sillä se ei miekkaa turhaan kannan, koska se on Jumalan palvelija, kostaja sen ran-

kaisemiseksi, joka pahaa tekee” (13:4). Se tarkoittaa, ettei meidän pidä ottaa kosta omiin käsiimme. Se on Jumalan tehtävä. Mutta hän toimii maallisten kutsumusten kautta, omien ”edustajiensa” kautta, joiden kutsumukseen kuuluu miekan kantaminen.

Lutherin aikana käytiin keskustelua siitä, voiko kristitty toimia tuomarina, pyövelinä tai sotilaana. Sanoohan Raamattu ”älä tapa”. Tuomari saattaa joutua langettamaan kuolemantuomion ja pyöveli joutuu saattamaan tuomion täytäntöön. Taistelussa sotilaat on kutsuttu tappamaan – ei armahtamaan – vihollisensa. Luther sanoi, että kristityn ei varmasti pidä riistää toisen henkeä. Jumalalla sen sijaan on valta ottaa ihmisen henki. Hän tekeekin sen erityisten ja lainmukaisten tuomarin, pyövelin ja sotilaan kutsumusten kautta. Kirjoituksessaan *Sotilaan autuudesta säädyistä* (1526) Luther selvittää, että myös sotilaan työ on eräs tapa palvella ja rakastaa lähimmäisiä. Yksityiselämässään sotilaidenkin täytyy kristittyinä antaa anteeksi omille vihollisilleen, mutta maansa puolustajina heillä on kutsumuksessaan lupa taistella ja jopa tappaa vihollisia sodassa. Sotilaan tehtävä on tosiasiaassa ”siunattu toimi”, rakkaudellinen palvelustehtävä:

Siis, koska sotilas saa Jumalalta taistelukuntonsa, hän voi käyttää sitä palvelemiseen. Hän voi palvella lahjoillaan ja taidoillaan ketä tahansa, joka tarvitsee hänen palveluksiaan; ja hän voi ottaa työstään vastaan palkkaa. Sillä hänenkin kutsumuksensa nousee rakkauden lain pohjalta.

Samoin väittäisin, että koska perheenisän kutsumukseen kuuluu perheen suojeleminen, hänellä on lupa tarvittaessa tehdä se myös voimakeinoin. Lääkärin kutsumus taas on parantaminen, ei tappaminen (eli eutanasia suljetaan pois). Äidin kutsumus on pitää huolta lapsesta (eli abortti suljetaan pois).

Jotkut saattavat ajatella, että näin korkea esivallan ja puolus-

tusvoimien arvostus saattaa avata oven hirmuvallalle. Seuraava kappale osoittaa, ettei asia ole niin. Jumala hallitsee kumpaakin regimenttiä ja hänen sanansa hallitsee kaikkea. Jos joku tekee syntiä kutsumuksessaan, käyttää kutsumustaan toisella tavalla kuin Jumala on tarkoittanut ja unohtaa epäitseekkään palvelun ja lähimmäisenrakkauden, hän on ansainnut nuhteet sekä Jumalan vihan. Pääasia on kuitenkin nyt se, että Jumala todella hallitsee ihmisten kautta, jotka toimivat kutsumuksessaan. Laillisella esivallalla on Jumalalta saatu arvovalta. Myös vanhemmuuteen liittyy Jumalalta saatu arvovalta.

Koska jokaisella kutsumuksella on oma Jumalan määräämä toiminta-alueensa, tästä seuraa se, että oman kutsumuksen ulkopuolelle astuminen tuottaa ongelmia. Ajattele vaikka epätoivoisia yrityksiäni sähkölaitteiden korjaamiseksi. Kun toimimme kutsumuksemme ulkopuolella – eli ottamatta huomioon Jumalalta saamiamme kykyjä, taipumuksia ja asemaa – me yleensä epäonnistumme surkeasti tai jopa rikomme moraalिन vaatimuksia.

On mahdollista – ja jopa tavallista – että ihmiset hakeutuvat ammatteihin, joihin heillä ei ole valmiuksia eikä siis myöskään kutsumusta. Minulla on ollut paljon opiskelijoita, jotka ovat valinneet opiskelualan sillä perusteella, että he saavat hyvin palkatun ammatin, mutta he eivät ole ottaneet huomioon niitä lahjoja, jotka Jumala on antanut heille. He kouluttautuvat väkisin kirjanpitäjiksi, liikkeenjohtajiksi tai insinööreiksi, vaikka lopputulos on se, että he inhoavat työtään ja ovat yrityksistään huolimatta keskinkertaisia työntekijöitä. Heidän todellinen kutsumuksensa saattaa olla musiikki tai taide, mutta he yrittävät olla ”käytännöllisiä” – ikään kuin kutsumuksen voisi itse valita – ja he kieltävät todelliset Jumalalta saamansa lahjat ja tavoittelevat lahjoja, joita heillä ei ole. Opetusalalla on ihmisiä, joilla ei todellisuudessa ole ominaisuuksia, joita hyvä opettaja tarvitsee. On olemassa poliitikkoja, jotka eivät yksinkertaisesti

sovellu hallitsemaan. Jos he kuitenkin ovat siinä asemassa, heidän tulee ajatella, että heidän kutsumuksensa ja velvollisuutensa on toimia parhaansa mukaan. He pärjäisivät paljon paremmin, jos he käyttäisivät omia erityislahjojaan.

Seuraukset ovat vakavampia, jos yhdessä kutsumuksessa toimiva henkilö tunkeutuu toisen kutsumuksen alueelle. Yksityisillä kansalaisilla ei ole oikeutta ”ottaa oikeutta omiin käsiinsä”. Valtion johdolla ei ole oikeutta ottaa lasten kasvatusta tehtäväkseen, koska se kuuluu vanhempien kutsumukseen. Luther tuhtui erityisesti silloin, kun maalliset hallitsijat kuvittelivat voivansa sanoa pastoreille, mitä näiden tuli saarnata. Näissä tapauksissa hänen kielenkäyttönsä oli sellaista, että kenelläkään ei pitäisi olla syytä sanoa, että hän mielisteli maallisia hallitsijoita: ”sinä narri ja auttamaton houkka”, hän sanoi, puhuen ruhtinaalle, ”pidä vaari omista toimistasi, älä sinä saarnaa, jätä se papillesi”.

Paimenen kutsumus

Paimenen virka on luonnollisesti aivan erityinen kutsumus, ei vain Jumalan maallisella hallintoalueella, vaan myös hengellisellä. Jumalan edessä pastorinvirka ei varmasti ole yhtään ansiokkaampi kuin maanviljelijän työ, tehdastyöläisen työ tai mikään muu maallinen kutsumus. Luterilaiset olivat myös ensimmäisiä, jotka puhuivat ”kaikkien uskovien yhteisestä pappeudesta” eli siitä, että kaikilla kristityillä on henkilökohtaisesti pääsy Jumalan luo Kristuksen kautta. Ja kuitenkin luterilaisuus on aina pitänyt paimenvirkaa valtavan suuressa arvossa.

Luterilaisen liturgian synnintunnustus ja synninpäästö sisältää seurakunnan tunnustuksen, jonka jälkeen pastori vastaa: ”Jeesuksen Kristuksen palvelijana sanon sinulle, että Jumala armosta, Jeesuksen Kristuksen tähden antaa sinulle kaikki syn-

tisi anteeksi, ja tämän syntiesi anteeksiantamuksen minä julistan sinulle Isän, Pojan ja Pyhän Hengen nimessä”.

Ei-luterilaiset ihmettelevät usein sitä vaikutelmaa, että pastori antaa anteeksi syntejä. Tosiasiassa hänellä on kuitenkin se valtuutus, että hän yksinkertaisesti julistaa evankeliumin ilosanoman eli käyttää päästöavainta. Hän ei anna syntejä anteeksi omalla valtuutuksellaan, vaan Kristuksen nimessä. Seurakunnan jäsenet voivat olla varmoja anteeksiantamuksesta, jos he ovat katuneet (synninpäästö julistetaan tunnustuksen jälkeen ja sen päälle) ja jos heillä on usko, ei pastoriin vaan Jumalan sanaan, pastorin julistamaan Kristuksen evankeliumiin. Pastori toimii konkreettisenä – voidaan sanoa sakramentaalisena – anteeksiantamuksen sanoman välikappaleena. Luther kirjoittaa Vähässä katekismuksessaan, että meidän tulee uskoa pastorin synninpäästöön yhtä lujasti kuin jos se tulisi Kristukselta itseltään. Pastori toimii ”Herran Jeesuksen Kristuksen sijassa ja hänen käskynsä nojalla”. Hän toimii siis Jumalan naamiona.

Sanan ja sakramenttien toimittamisen viran sisältöä käsitellään lähemmin seuraavissa kahdessa kappaleessa. Tällä erää haluan vain huomauttaa, että muut kutsumukset liittyvät maalliseen regimenttiin; paimenvirka liittyy Jumalan hengelliseen hallintoalueeseen. Ensin mainittu voi käyttää miekkaa, Luther sanoi, mutta jälkimmäinen voi käyttää ainoastaan sanaa. Pastori ei koskaan saa käyttää voimakeinoja, maanitella tai manipuloida ihmisiä uskomaan; hänen täytyy käyttää Jumalan sanan voimaa. Pappien on julistettava Jumalan sanaa ehdoitta, silloinkin kun se tuomitsee vallitsevat käytännöt tai maallisen vallan käyttäjät, mutta he eivät saa alkaa pelkiksi politiikan tekijöiksi, koska silloin he astuisivat maallisten hallitsijoiden kutsumuksen alueelle. Pastorin kutsumus on syntisten kutsuminen sisälle katoamattomaan valtakuntaan.

Jumala itse toimittaa kasteet, pastorin käsien kautta. Kristus itse valvoo pyhää ehtoollistaan, kun pastori jakaa leivän ja vii-

nin. Jumalan oma sana kaikuu pastorin saarnassa. Luterilaiset pastorit ovat pukeutuneet albaan, kasukkaan ja stolaan. Ne ovat merkkejä siitä, että tämä ihminen – joka ei itsessään eroa mitenkään seurakuntalaisistaan – on puettu virkaan, jossa hänen on toimittava Kristuksen sijassa ja hänen käskyjensä alaisena.

Myös maallikot palvelevat kirkossa, käyttäen taitojaan ja lahjojaan – kutsumuksiaan – uskonyhteisön hyväksi. Talouden hallinnoiminen, tapahtumien järjestäminen ja luottamushenkilönä toimiminen ovat välttämättömiä asioita mille tahansa järjestölle. Maallikot voivat myös julistaa evankeliumia Kristuksen anteeksiantamuksesta omassa kutsumuksessaan. Vanhemmat evankelioivat lapsiaan. Työpaikalla muodostuu suhteita työtovereihin; ystävyyden ja yhteisen työn välityksellä he saattavat tulla kosketuksiin armon evankeliumin kanssa. Jumalan sana leviää maailmaan kutsumuksen kautta. Maallikoiden – ja heidän paimentensa – täytyy kuitenkin muistaa, ettei heidän tarvitse olla aktiivisia seurakunnassa palvellakseen Jumalaa. Kaikki illat saa helposti vierähtämään seurakunnan tilaisuuksissa, ”Herran työssä”, mutta kutsumusopin mukaan aviopuolison ja lasten kanssa vietetty aika sekä oman työn hoitaminen hyvin ovat myös tapoja palvella Jumalaa – tai pikemminkin Jumalan tapoja palvella muita meidän kauttamme.

Paimenen kutsumus on toimia Jumalan sanan palvelijana. Hän palvelee meitä maallikoita ruokkimalla meitä Jumalan sanalla ja sakramenteilla, julistamalla meille Jumalan lakia ja evankeliumia eli anteeksiantamusta Jeesuksessa Kristuksessa. Siksi me olemme täysin riippuvaisia pastoreistamme, joiden kautta Kristus ilmoitetaan meille. Kuitenkin nimitys ”pastori” tarkoittaa yksinkertaisesti ”paimenta”, joka on vaatimaton kutsumus maallisen regimentin alueelta. Pastorille on annettu tehtävä pitää huolta Jumalan lampaista. Jumala itse kätkeytyy paimenvirkaan, kuten kaikkiin muihin kutsumuksiin.

Ristin kantaminen kutsumuksessa

Huolimatta siitä, että oppi kutsumuksesta antaa arkielämällemme valtavan hengellisen sisällön – ja siitä, että Jumala on läsnä työssämme ja ihmissuhteissamme ja toimii niiden välityksellä – on selvä, että usein epäonnistumme, kärsimme ja turhaudumme kutsumuksessamme. Ehkä vanhemmat ovat tehneet kaikkensa lapsen hyväksi ja silti he joutuvat siihen tuskalliseen tilanteeseen, että tämä kääntyy heitä vastaan. Yrittäjä saattaa kokea konkurssin, joka jättää kaikki työntekijät työttömiksi. Pastori saattaa kokea sen, että koko seurakunta kääntyy häntä vastaan. Avioliitossa tulee ongelmia. Usein tai ainakin toisinaan kutsumuksesta tulee taakka ja risti. Ristin teologia soveltuu erityisen hyvin kutsumukseen.

Wingren huomauttaa, että koska Jumala toimii kutsumuksessa, Perkele myös pyrkii horjuttamaan sitä. Yksi tapa on se, että kutsumus muutetaan uhrautuvasta palvelusta ja lähimmäisenrakkauden osoituksesta ”kunnian teologiaksi”, siitä tehdään itsethostuksen, ylpeyden ja hengellisesti merkityksettömän menestyksen tavoittelun väline. ”Kunnian tavoittelu palvelemisen sijaan”, Wingren sanoo, ”ja kutsumuksen käyttäminen itsekkäseen vallantavoitteluun palvelemisen sijasta on kutsumuksen rikkomista”.

Toinen Perkeleen juoni on ihmisen houkutteleminen ulos kutsumuksesta. ”Koettelemus kutsumuksessa”, Wingren sanoo, ”on Perkeleen yritys saada ihminen luopumaan kutsumuksestaan”. Siksi saattaa tulla kiusaus luovuttaa: ottaa avioero, jättää lapset tai ottaa lopputili työstä, lakata kirjoittamasta, tekemästä musiikkia tai käyttämästä muuta omaa erityislahjakkuutta.

Ristin kantaminen kutsumuksessa liittyy usein siihen, että oma kutsumus tuntuu turhalta ja merkityksettömältä. ”Kun ristiä kannetaan missä tahansa kutsumuksessa”, Wingren kirjoittaa, ”se kutsumus tuntuu vähäpätöiseltä”. On ironista, että tämä

kokemus on tuttu jopa niissä kutsumuksissa, joihin näyttää sisältyvän eniten valtaa ja arvostusta. Presidentit ja miljonäärit kärsivät usein velvollisuuksistaan ja kokevat olevansa alमितaisi niiden täyttämiseen. ”Ulkopuolelta katsottuna joitakin kutsumuksia näyttää ympäröivän miellyttävä hohtokkuus”, Wingren sanoo, ”Mutta sisältäpäin näkee selvästi, että nekin vaativat uhrautuvaa ja alentavaa palvelemista, joka on vanhalle ihmiselle risti”.

Lisäksi jokaiseen kutsumukseen liittyy tavanomaisia vaikeuksia. Nämä hankaluudet ja kärsimykset voivat kuitenkin sulautua Kristuksen ristiin sillä hetkellä, kun ymmärrämme oman heikkoutemme ja hyväksymme sen, että olemme täysin riippuvaisia Kristuksesta. Kutsumuksessa koettavaa mitättömyyden tunnetta voidaan joko ylpeästi vastustaa tai se voi muuttua aidoksi nöyryydeksi. Uskomme naamion takana olevaan Jumalaan voi syventyä siitä, että koemme olevamme kyvyttömiä menestymään työssämme.

Koettelemukset kutsumuksessa ajavat meitä rukoukseen. ”Joka tekee työtä, hän tietää, että tulee hetkiä, jolloin kaikki ihmismahdollisuudet ovat lopussa”, Wingren huomioi. ”Nämä ovat erityisessä mielessä rukouksen aikoja”. Kun oma järkemme ja vaivannäkömme riittää ratkaisemaan ongelmamme, meillä ei ole tarvetta pyytää Jumalalta apua. Mutta kun olemme käyttäneet kaikki hyvät neuvomme, kun mikään ei silti toimi ja olemme epätoivon tilassa, silloin käännyimme Jumalan puoleen. Kaikkein hartain, kiihkein ja kaipaavin rukous nousee ahdistuksesta. ”Sillä mikä rukous se olisi, ellei hätää olisi olemassa ja meitä painamassa – jotta rukous sitä voimakkaammin nousisi esiin?”, Luther sanoo. Ja Wingren kommentoi tähän: ”Tuollaista voimakasta ja uudestimuovaavaa rukousta voi tuskin kukaan sellainen rukoilla, joka ei ole vaikeassa hädässä ja ahdistuksessa”.

Siihen rukoukseen myös vastataan. ”Kutsumuksessa kohtaamme ahdistusta ja se saa aikaan rukousta. Mutta rukouksen kuu-

leminen tapahtuu myös kutsumuksessamme; ja rukousvastaus liittyy läheisesti siihen, että kutsumustyömme muuttuu”. Meidän näkökulmastamme katsottuna rukous tuo Jumalan mukaan kutsumukseemme. Luovutamme tekemisemme Jumalalle, jättydymme hänen tahtonsa varaan ja luotamme hänen johdatukseensa. Linaan jälleen erästä hienoa Wingrenin kirjan kohtaa: ”Rukous on ovi, josta Jumala, Luoja ja Herra, astuu luovassa voimassaan sisälle kotiimme, yhteiskuntaamme ja työhömmemme”.

Rukous tuo myös uskon mukaan kutsumukseemme. Rukouksessa tulemme tietoisiksi siitä, että olemme riippuvaisia Jumalasta, ja se luottamus on uskon ilmaus. Ilman uskoa kutsumukset ovat pelkkiä työpaikkoja, tyhjiä toimia, joissa ei ole Jumalaa eikä tarkoitusta. Usko näkee ne Jumalan naamioina. Ilman uskoa kärsimys on tyhjä ja turha, se on vain osoitus elämän järjettömyydestä ja tarkoituksettomuudesta. Uskon kautta kutsumuksessa koettava kärsimys nähdään ristinä, joka saa sisältonsä Jeesuksen Kristuksen pelastavasta ristikistä. Wingren kirjoittaa:

Kutsumus on maallinen, yhtä yllättävällä tavalla maallinen kuin Kristuksen ihmisyy; näennäisesti siinä ei ole mitään jumalallista. Kristuksen ristiinnaulitsemisessa jumalallinen luonto oli vain kätkeyty, ei poissaoleva; se oli läsnä vaatimattomassa muodossa, rakkautta ryöväreitä ja sotilaita kohtaan.

Samalla tavalla Jumala kätkee ihmisille osoittamansa rakkauden työn ristin alaiseen kutsumukseen, joka todella tuottaa hyötyä lähimmäiselle. Jumala kätkeytyy Kristuksen voittoon ristillä, joka ulkoisesti näyttää heikkoudelta – se on rakkauden voitto, joka saavutetaan alhaisuudessa; siksi ylösnousemus tapahtuu kolmantena päivänä. Nyt evankeliumin kautta Kristuksen voitto tarjotaan kipeästi koetellulle ihmiselle, jonka

vanha luonto on ristiinnaulittu kutsumuksen vaivoissa. Uskon kautta evankeliumin sanaan nousen uutena ihmisenä, kirkosta syntyneenä, ja omistan toivossa taivaan ja iankaikkisen elämän ruumiillisen kuoleman jälkeen. Maallisen elämän koettelemusten jälkeen avautuu elämän ja vapauden tie tulevassa valtakunnassa, ja ainoastaan yksi tie johtaa perille – alistuminen ristin alle tässä elämässä.

6. Kahden maan kansalaisena

Pyhä ja maallinen

Kutsumusoppi antaa hengellisen sisällön tavalliselle arkielämälle ja pyhittää niin sanotun maallisen regimentin alueen. Perhe, työ, hallinto ja muut yhteiskunnallisen elämän ulottuvuudet näyttäytyvät rakkauden, palvelun ja Jumalan työn kenttinä. Vanhurskauttamisoppi taas on ylimaallinen ja käsittelee sitä, että vajavaiset ihmiset, jotka ovat juuttuneet synnin maailmaan, pelastuvat iankaikkiseen elämään taivaassa. Luterilainen uskonelämä tunnustaa kummankin todellisuuden olemassaolon. Samoin kuin muiden suurten paradoksien kohdalla – synni ja armo, laki ja evankeliumi, Kristuksen jumalallinen ja ihmellinen luonto, sakramentti pelkkänä leipänä ja viininä sekä Kristuksen ruumiina ja verenä – luterilaisuus pitää kiinni siitä, että kristitty kuuluu samanaikaisesti kahteen eri valtakuntaan.

Ajatus siitä, että Jumalalla on sekä hengellinen että maallinen valtakunta, joiden hallitsemisessa hän toimii erilaisilla mutta

samansukuisilla tavoilla, antaa kristityille täyden vapauden toimia maallisessa elämässä ilman, että maailmallisuus saa heidät valtaansa. Oppi kahdesta valtakunnasta eli regimentistä luo raamit kristittyjen yhteiskunnalliselle vaikuttamiselle, mutta varjelee samalla poliittiselta – ja teologiselta – utopismilta. Se antaa uuden muodon kristityn elämälle maailmassa, mutta samalla se varjelee maailmallisuuden vaaroilta. Kristitty elää samanaikaisesti sekä maailmassa kutsumuksensa kautta että taivaassa uskon kautta.

Kristillisuus ja kulttuuri

Eräs hankalimmista kysymyksistä kristityn elämässä on se, miten on mahdollista elää hengellistä elämää epähengellisessä maailmassa. Tuleeko kristittyjen katsoa televisiota, käydä elokuvissa ja antautua muille ”maailmallisille” nautinnoille? Tuleeko kristittyjen elää toisin kuin muut? Pitääkö kristittyjen vetäytyä pois synnillisestä yhteiskunnasta vai pyrkiä muuttamaan sitä? Kysymykset uskon ja kulttuurin suhteesta erottavat teologisesti kirkkokuntia ja aiheuttavat ongelmia niiden jäsenille. Tuleeko kirkon osallistua politiikkaan? Onko meillä oikeus soveltaa kristillistä moraalialia ei-kristittyihin? Tuleeko kirkon muuttaa uskoaan ja toimintatapojaan sopeutuakseen kulttuurin muutoksiin? Ikuiseen kiistaan kirkon ja valtion, pyhän ja maallisen välisestä suhteesta on tarjottu erilaisia ratkaisuja.

Eräs tapa ratkaista ongelma on se, että tehdään uskonnosta ja kulttuurista yksi ja sama asia. Useimmat maailman uskonnot liittyvät aika suoraviivaisesti tiettyyn kulttuuriin. Uskonnolliset uskomukset sanktioivat yhteiskunnallisia toimintoja. Heimouskonnoissa yhteisön perinteet on sidottu jumaliin ja niiden alku-perä perustellaan myyttisillä tarinoilla. Monissa pakanauskonnoissa hallitsijaa pidetään jumalana tai jumalan jälkeläisenä ja

luonto, kulttuuri ja uskonto kutoutuvat yhteen saumattomaksi verkoksi. Hindulaisuus kastijärjestelmiseen ja rituaaleineen on erottamaton osa Intian kulttuuria. Jos joku omaksuu islamin, hän omaksuu kokonaisen kulttuurin pukeutumista, ruokavaliota, lakia ja arabian kieltä myöten. Käsittääkseni juutalaisuudessa on mahdollista olla sekä ateisti että juutalainen. Monille uskonto on yksinkertaisesti osa kulttuuri-identiteettiä.

Uskonnon sosiologinen merkitys on niin suuri, että myös kristinusko alennetaan usein kulttuuriuskonnon osaan. Serbiortodoksit ja katoliset kroaatit pitävät ehkä uskontoa sopivana syynä toistensa tappamiselle, mutta olen kuullut, ettei kummasakaan leirissä liiemmin harrasteta kirkossakäyntiä. Uskoakseni Pohjois-Irlannissa on katolisia ateisteja ja protestanttisia ateisteja, joilla on molemmilla kova tarve räjäyttellä toisiaan. On myös vähemmän tulehtuneita tilanteita, joissa monet kristinuskon muodot saattavat muuttua pelkiksi etnisen identiteetin merkeiksi. Näin on käynyt erityisesti Amerikassa, missä kirkot ovat siirtolaisten perustamia. Meillä on Puolan katolilaisia ja Irlannin katolilaisia, Saksan luterilaisia ja Skandinavian luterilaisia, jotka viettävät kaikki kansallisia juhliiaan omien kirkkojensa piholla.

Varmasti kristinusko voi tukea ja muovata jotain tiettyä kulttuuria. Kulttuurit kuuluvat Jumalan maalliseen valtakuntaan ja niiden puitteissa monet ihmiset toimivat omissa kutsumuksissaan. Kuitenkin kristinuskon tulisi tiukkaan ottaen olla yleinen, katolinen usko, joka on tarkoitettu kaikille eri kulttuurien ihmisille. Jeesus lähetti seuraajansa kastamaan ja tekemään opetuslapsikseen ”kaikki kansat” (Matt. 28:19). Taivaassa on lunastettujen joukossa ihmisiä ”kaikista heimoista ja kielistä ja kansoista ja kansakunnista” (Ilm. 5:9) – eli kaikista kulttuureista.

Jos siis kristinuskon ei ole tarkoitus samastua kulttuuriin, mikä niiden suhteen tulisi olla? *H. Richard Niebuhr* on kirjoittanut tärkeän teoksen *Kristus ja kulttuuri*, jossa hän osoittaa, että

mahdollisia ratkaisuja on rajallinen määrä ja että ne kaikki ovat jonkin kristillisen teologisen perinteen käytössä.

Jotkut ihmiset toimivat niin, että kun he huomaavat ristiriidan kristinuskon ja kulttuurin välillä, he pyrkivät *muuttamaan kristinuskoa*. Heidän mielestään kulttuurin tulee hallita kirkkoa. Tiedettä korostavana aikana kirkon tulee hillitä puheita ylikuonnollisista asioista. Romanttisena aikana kirkon on oltava tunteellisempi ja korostettava enemmän yksilöä. Jos vallitseva kulttuuri hyväksyy avioliiton ulkopuolisen sukupuolielämän, kirkon tulee tehdä samoin. Tämä on ”liberaalin teologian” lähestymistapa. Se on eri aikoina esiintynyt eri muodoissa, riippuen sen hetkisistä kulttuurin suhdanteista. Oletetaan, että kirkon on muututtava yhteiskunnan muuttuessa, jotta se säilyttäisi kulttuurisen uskottavuutensa.

Liberaalteologiassa maallinen nielaisee pyhän. Kristinuskosta tulee vain yksi kulttuuriuskonto, vieläpä aika heikko ja tyhjä sellainen. Muut kulttuuriuskonnot sentään johtavat ja vaikuttavat, mutta tämä teologisen liberalismiin muoto kykenee ainoastaan seuraamaan orjallisesti maallisia trendinluojia. On ironista, että vaikka tällainen ajattelu tosiasiallisesti madaltaa voimakkaasti kirkon ylikuonnollista statusta, monet kirkonmiehet ja teologit pakenevat sen turviin juuri siksi, että he pelkäävät instituutioidensa menettävän jäseniä elleivät ne pysy ajan tasalla. Maallikot tajuavat yleensä, että jos kulttuuri on johtavassa asemassa ja kirkolla ei ole mitään siitä poikkeavaa annettavana, heidän kannattaa yksinkertaisesti nukkua pitkään sunnuntai-aamuisin.

Toiset ihmiset taas toimivat sankarillisemmin huomattessaan, että heidän hengellisten uskomustensa ja synnillisen maailman välillä on ristiriita. He yrittävät *muuttaa maailman*. He heittäytyvät mukaan poliittiseen vaikuttamiseen sekä sosiaaliin uudistushankkeisiin. He uskovat, että yhteiskunta voidaan lainsäädännön, poliittisen vallankäytön ja yhteiskuntasuunnittelun avulla saada Jumalan lain mukaiseksi. Sellaisella aktivismilla

on pitkä ja usein kunniakaskin historia, ja sitä ovat harjoittaneet niin poliittisen vasemmiston kuin oikeistonkin kannattajat. Mutta jos kirkot muuttuvat poliittisen toiminnan lautakunniksi, ne ovat vaarassa hukata oman ylikuonnollisen sisältönsä. Jos ne keskittyvät vain maallisiin hankkeisiin, ne eivät mitenkään eroa muista maailmallisista järjestöistä.

Jos ne onnistuisivatkin yrityksessään ja saisivat aikaan täydellisen yhteiskunnan, mikä olisi tulos? Jälleen uusi hengellistynyt kulttuuri. Ihmisten maan päälle rakentama taivas ei ole sama asia kuin iankaikkinen elämä. Jälleen kristinuskon on oltava enemmän kuin pelkkä kulttuuriuskonto.

Jotkut kristityt taas *vetäytyvät kokonaan pois synnillisestä maailmasta*, koska heidän uskonsa ei sovi yhteen vallitsevan kulttuurin kanssa. He erottautuvat maallisista huvituksista ja instituutioista. Jotkut lähtevät asketismin tielle ja kieltävät itseltään ne nautinnot, seurapiirit ja viihdykkeet, jotka tuottavat heidän maallistuneemmille lähimmäisilleen iloa. Toiset sallivat itselleen viihteen, kunhan musiikki, kirjat, elokuvat ja videot ovat sisällöltään puhtaasti kristillisiä. Joidenkin mielestä kirkon tulee erottautua kokonaan yhteiskunnasta ja siksi he perustavat omia yhteisöjään, joissa seurataan puhtaasti kristillisiä ihanteita. Klassinen esimerkki on amish-lahko, joka menee niin pitkälle puhtauden vaatimuksessaan, että sen piirissä ei hyväksytä edes modernia teknologiaa. Sama asenne tuli esiin kristillisten kommuunien perustamisena joitakin vuosikymmeniä sitten sekä siinä, että jotkut perustavat kristillisiä yrityksiä ja yhteisöjä luoden siten erityisen kristillisen alakulttuurin.

Myös näissä pyrkimyksissä on paljon ihailtavaa. On totta, että kristittyjen on erottauduttava synnistä. Itsensä kieltäminen ja maailmallisuuden torjuminen ovat aitoja hyveitä. Tässäkin ajattelussa on silti ongelmia. Ensinnäkin Raamattu kutsuu meidät palvelemaan ja toimimaan maailmassa. Jos vetäydymme kristittyjen omiin kaninkoloihin ja annamme maailman, kirjai-

mellisesti, mennä helvettiin, syyllistymme Raamatun mukaan vakavaan rikokseen. Sitä paitsi myös kristittyjen alakulttuuriin tulee ennen pitkää samoja ongelmia, jotka vaivaavat ulkopuolella olevaa maailmaa – poliittista peliä, statuskilpailua ja maailmallisia pyrkimyksiä. Kaikkia kulttuureja tahraa sama synnin saasta, eikä siitä päästä helposti eroon.

Kirkko ei onnistu sen paremmin hallitsemaan vallitsevaa kulttuuria kuin muodostamaan omaa kulttuuriaan, koska synnin juuret ovat liian syvällä. Mikään suunnitelmista ei ole menestyksenkäs. Kristityt kuningaskunnat sortuvat korruptioon. Kristittyjen kommuunit hajoavat kateuden, henkilöristiriitojen ja ulkoisen synnin takia. Kukaan ei kykene elämään täydellistä elämää, eivät edes kristityt. Vielä mahdottomampaa on pakottaa joku muu siihen. Siihen tosiasiaan kaatuvat kaikki yritykset perustaa täydellinen kristillinen kulttuuri.

Kaikki julistus siitä, että on joko mukauduttava yhteiskuntaan, uudistettava sitä tai erottauduttava siitä on pelkkää lakia, ei evankeliumia. Sellaisen julistuksen sanoma on, että kristinusko on pelkkää lakia, käyttäytymissäantöjä ja oikeita menettelytapoja – niissä unohdetaan, kuinka voimakkaasti synti sitoo ihmisiä; he eivät yksinkertaisesti kykene täyttämään lakia. Niiden syvin harha on sen unohtaminen, että kristinuskon ydin on Jumalan armo, vanhurskauttaminen Kristuksessa ja syntien anteeksiantamus. Toisin sanoen niiden kunnianhimoinen pyrkimys rakentaa maanpäällinen valtakunta on kunnian teologiaa, ei ristin teologiaa.

Kahden maan kansalaisena

Kuitenkin sekä yhteiskunnallinen vaikuttaminen että maailmasta erottautuminen ovat molemmat hyviä tavoitteita. Onko mahdollista tavoitella molempia? Raamattu tuntuu vaativan

monisyisempää ratkaisua kristinuskon ja kulttuurin yhteensovittamisen ongelmaan. Kun Jeesus rukoili seuraajiansa puolesta ennen pidätystään Getsemanessa, hän antoi perustan:

Minä olen antanut heille sinun sanasi, ja maailma vihaa heitä, koska he eivät ole maailmasta, niinkuin en minäkään maailmasta ole. En minä rukoile, että ottaisit heidät pois maailmasta, vaan että sinä varjelisit heidät pahasta. He eivät ole maailmasta, niinkuin en minäkään maailmasta ole. Pyhitä heidät totuudessa; sinun sanasi on totuus. Niinkuin sinä olet lähettänyt minut maailmaan, niin olen minäkin lähettänyt heidät maailmaan. (Joh. 17:14-18)

Hänen seuraajansa – eivät pelkästään opetuslapset, vaan myös ”ne, jotka heidän sanansa kautta uskovat minuun” (17:20), nimittäin me – eivät ole ”maailmasta”, kuitenkin hän lähettää heidät ”maailmaan”. Jotenkin kristittyjen on oltava ”maailmassa, mutta ei maailmasta” – mukana maailman menossa, mutta kuitenkin toisen todellisuuden kansalaisina.

Kun Niebuhr selvittää kristittyjen erilaisia tapoja suhtautua tähän ongelmaan, hän kuvailee luterilaista näkökulmaa sanoilla ”Kristuksen ja kulttuurin paradoksi”. Luterilaiset itse kutsuvat sitä regimenttiopiksi, opiksi kahdesta valtakunnasta. Sen mukaan Jumala hallitsee sekä kulttuuria että kirkkoa. Mutta hän hallitsee niitä kahdella eri tavalla.

Luterilainen opetus kulttuurista on se, että Jumala on kaikkivaltias koko luomakunnassaan. Hän hallitsee kaikkea: varpusta, joka putoaa maahan, tähtisumujen liikkeitä, yksittäisen ihmisen omaatuntoa ja kansakuntien vaiheita. Kaikki niin sanotut maalliset asiat ovat siis hänen hallinnassaan. Jopa ne, jotka eivät usko Jumalaan, ovat hänen hallintansa ja huolenpitonsa alla. Hänen moraalilakinsa, joka tuomitsee synnin ja sen seuraukset,

koskee heitä. Jos ihmisen synnillinen taipumus päästettäisiin täysin valloilleen, se hajottaisi kaikki ihmisten väliset suhteet. Kahlitsemattomana synti tuhoaisi kaikki mahdollisuudet yhteistyöhön ja ihmisten välisiin riippuvuussuhteisiin, joita ilman yhteiskunta ei pysy yllä. Kulttuurin olemassaolo tulisi mahdottomaksi. Siksi Jumalan laki on näkyvillä omantunnon rajoitteissa, ulkonaisissa sosiaalisissa tavoissa, oikeusjärjestelmässä ja moraalisisessa opetuksessa, jotka ovat olemassa kaikissa kulttuureissa.

Kaikki eri tavoin uskovat, tai uskonnottomat, ihmiset ovat myös Jumalan huolenpidon kohteita. ”Hän antaa aurinkonsa nousta niin pahoille kuin hyvälle, ja lähettää sateen niin vanhurskaille kuin syntisille” (Matt. 5:45). Ja hänen huolenpitonsa kanavoituu tavallisen arjen ja ihmistyön kautta. Hän naamioituu jopa niihin ihmisiin, jotka eivät tunnusta häntä. Hän siis toimii, kuten olemme kuulleet, kutsumuksen kautta. Koko luomakunta on hänen valtakuntaansa.

Jumalalla on kuitenkin myös toinen valtakunta, pelastuksen ja armon valtakunta. Hänellä on erityinen suhde niihin ihmisiin, joiden luo hän laskeutuu pelastavassa voimassaan. Hän kokoaa heidät yhteen seurakunnassa, jota hän johdattaa Pyhän Henkensä kautta. Jumala hallitsee maallista valtakuntaansa voimalla; hengellistä valtakuntaansa hän hallitsee rakkaudella. Jumalan maallinen valtakunta on lain alainen; hänen hengellinen valtakuntansa on evankeliumin alainen.

Kristityt ovat kummankin valtakunnan kansalaisia. Heidän on oltava aktiivisia omassa kulttuurissaan, koska heidät on kutsuttu palvelemaan lähimmäisiään hyvillä teoilla. He ovat myös Kristuksen kirkon jäseniä, jotka on vanhurskautettu yksin uskosta. Hengellisessä valtakunnassa he ovat Jumalan armon passiivisia vastaanottajia. Maallisessa valtakunnassa he ovat aktiivisia Jumalan palvelijoita omissa kutsumuksissaan. Kristittyjen on toimittava kummassakin valtakunnassa samanaikaisesti-

ti niin, että he ovat ”maailmassa, mutta ei maailmasta”.

Osallisuus kahteen valtakuntaan

Regimenttioppi kannustaa kristittyjä yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen. Luterilaisuutta on usein syytetty siitä, että se kannustaa tottelemaan orjallisesti esivaltaa. Ajatellaan, että jos hallitsijan kutsumus tekee hänestä Jumalan naamion, pahan hallitsijan vastustaminen olisi Jumalan vastustamista. Jos maallinen esivalta on osa Jumalan valtakuntaa ja jos kirkon tulee olla puhtaasti hengellinen, niin vaikuttaa siltä kuin luterilaisuus kieltäisi ihmisiä arvostelemasta johtajiaan tai pyrkimästä yhteiskunnallisiin uudistuksiin. Sellainen ajatus regimenttiopista on kuitenkin väärinkäsitys (vaikka joillakin luterilaisilla on ollut sama väärä käsitys). Ei pidä koskaan unohtaa, että Jumala on yhteiskunnallisten ja poliittisten järjestelmien kuningas. Vaikka hän toimii maallisten instituutioiden kautta, ne ovat kaikki hänen lakinsa alaisia.

Lain ensimmäinen käyttötarkoitus on pahan sitominen, erityisesti yhteiskunnassa. Kun hallitsijat (tai poliittiset järjestelmät tai kulttuurit) rikkovat Jumalan lakia – kun ne ovat korruptoituneita, tyrannimaisia tai avoimesti pahoja – ne kapinoivat Jumalan tahtoa vastaan ja astuvat kutsumuksensa ulkopuolelle. Kansalaisuus on itsessään kutsumus ja kristityillä kansalaisilla on oikeus arvostella epäoikeudenmukaisuutta, kun he näkevät sitä, myös hallitsijoissaan, sekä pyrkii sosiaaliseen, poliittiseen ja kulttuuriseen oikeudenmukaisuuteen julkisella kentällä.

Uwe Siemon-Netto on kirjassaan *The Fabricated Luther* kumonnut täydellisesti väitteen, jonka mukaan luterilaisuus sallisi sortohallinnon (ja siten myös sen törkeän syytöksen, että luterilainen yhteiskuntateoria muka mahdollisti Hitlerin valtaannousun). Olen itse osoittanut kirjassani *Modern Fascism*, että Hit-

ler, joka hylkäsi Raamatun sen juutalaisen alkuperän vuoksi ja jonka ideologia voidaan ilmaista tiiviisti sanoilla ”tahdon riehmuvoitto”, oli, ellei aivan Antikristus, ainakin Anti-Luther. Kun Saksan kirkko asettui tukemaan kansallissosialismia, se oli jo aikaa sitten omaksunut kulttuuriuskonnon roolin. Se opetti, että vallitseva kulttuuri on kristillisyyden yläpuolella ja piti julistuksessaan piilossa Raamatun yliluonnollisia korostuksia. Alkuperäinen luterilaisuus, joka pitää Raamattua ylimpänä auktoriteettina ja tunnustaa, että ihmisellä on ”sidottu ratkaisuvallta”, joutuu välttämättä torjumaan kaiken sellaisen kulttuurinpalvonnan, epäjumalanpalvonnan ja kapinan Jumalan käskyjä vastaan – ja näin tapahtuikin niiden henkilöiden todistuksen kautta, jotka tunnustivat uskonsa.

Luterilainen näkökulma politiikkaan on sen tähden syvällisen realistinen. Se suhtautuu hyvin epäilevästi kaikenlaisiin utopistisiin maailmanparannus-kuvitelmiin. Mikään ihmisten rakentama järjestelmä tai instituutio ei ole täydellinen. Niitä täytyy aina voida arvostella moraaliselta kannalta Jumalan lain pohjalta, joka on kaikkien maallisten ja kulttuuristen asioiden yläpuolella. Samalla kutsumusoppi antaa arvoa maallisessa kutsumuksessa tapahtuvalle yhteiskunnalliselle, kulttuuriselle ja poliittiselle vaikuttamiselle. Kristittyjen kansalaisten ei pidä elätellä kuvitelmia siitä, että he pystyisivät luomaan taivaan maan päälle toimintansa kautta, mutta heidän on silti pidettävä esillä ja sovellettava Jumalan moraalisia vaatimuksia.

Regimenttioppi antaa todellisuudessa kristityille vapauden toimia tehokkaasti maallisella kentällä ja se päästää heidät hankaluuksista, joita he usein kohtaavat julkisessa päätöksenteossa. Usein esimerkiksi oletetaan, että moraalit on uskonnon pääsisältö. Siksi niitä, jotka vastustavat aborttia, syytetään uskontonsa tyrkyttämisestä muille. Maassa, jossa kirkko ja valtio on erotettu toisistaan, moraaliperiaatteisiin vetoaminen ei tule kysymykseen. Luterilaisuuden mukaan moraalit ei kuitenkaan ole

ollenkaan kirkon asia vaan kuuluu maalliseen hallintoalueeseen.

Uskonto, ihmisen suhde Jumalaan, ei perustu lakiin vaan evankeliumiin; yhteiskunnalliset suhteemme taas perustuvat lakiin. Jumalan moraalilaki on kirjoitettu myös ei-uskovien sydämiin (Room. 2:14-15). Elämän suojeleminen on jokaisen hallituksen asia, kaikissa kulttuureissa, ja kristityillä on oikeus vastustaa aborttia moraalisisista syistä. Tämä ei ole uskonnon tyrkyttämistä – siihen pitäisi liittyä se, että pakotettaisiin ihmiset uskomaan Kristukseen, ja se taas on mahdotonta. Kristityt voivat pyrkiä suojelemaan elämää ja pitämään esillä muita moraaliperiaatteita käytännön keinoin, yhteistyössä ei-kristittyjen liittoalaisten kanssa, pelaten poliittista peliä ja säääten lakeja.

Vaikka regimenttioppi mahdollistaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja osallistumisen, samalla se pitää kirkon erillään maailmasta ja säilyttää sen erityisluonteen. Kirkon ei pidä matkia kulttuuria tai seurata kaikkia siinä ilmeneviä pyrkimyksiä. Kirkon ensisijainen tehtävä on evankeliumin julistaminen, ei lain ylläpitäminen. Kristityt ovat vapaita osallistumaan omien kulttuuriensa toimintoihin, ei kuitenkaan kritiikittömästi. Synti täytyy tunnistaa ja on pidettävä tietty etäisyys suhteessa maailman katoavaisuuteen. ”Sillä ei meillä ole täällä pysyväistä kaupunkia, vaan tulevaista me etsimme” (Hep. 13:14).

Kahden valtakunnan sekoittuminen

Ongelmia tulee, kun hallintoalueet sekoitetaan keskenään – kun kirkko ottaa kulttuurin tehtäviä tai kulttuuri ottaa kirkolle kuuluvia tehtäviä. Se, mikä on soveliasta yhdessä regimentissä, saattaa olla epäsopevaa toisessa regimentissä. Voitontavoittelu toimii talouselämässä ja poliisin kuuluu laittaa lainrikkokat telkien taakse. Kirkko ei kuitenkaan saavuta menestystä tuottamalla taloudellista voittoa eikä sillä ole lupaa heittää putkaan

niitä, jotka eivät usko sen opetukseen. Kirkolla ei ole mitään asiaa pitää yllä inkvisitiolaitosta tai käydä pyhää sotaa.

Uskonnollisten uskomusten tyrkyttäminen toisille olisi todella rikos evankeliumia vastaan. Luther korosti, ettei kirkolla ole lupaa käyttää voimakeinoja. Kirkolla ei ole lupaa käyttää miekkaa, vaan ainoastaan sanaa. ”Kirkonmiehen”, sanoo Gustaf Wingren, ”on erottauduttava kaikista maallisista aseista, kuten voimankäytöstä ja maallisen vallan halusta; Sana ei nimittäin saa käyttää ulkoisia voimakeinoja. Saarnaaja, joka tekee työtään yksinkertaisesti luottaen julistetun sanan sisäiseen, näkyvämmään voimaan, on sellainen saarnaaja, joka on uskollinen kutsumukselleen”. Sota saattaa olla oikeutettu ja joillakin saatetaan olla taisteluun kutsumus, mutta uskonsota sinänsä – ajatus siitä, että valloitetaan ihmisiä Kristukselle – ei Lutherin mukaan tule missään tapauksessa kyseeseen.

Kristittyjen tulee hänen mielestään kärsiä uskonsa tähden, seuraten Kristuksen ristiä, enemmän kuin puolusta uskoaan väkivalloin. Usko on Jumalan lahja, jonka Pyhä Henki synnyttää armonvälineiden kautta. Sitä ei voida miekan avulla väkivalloin tyrkyttää kenellekään. Maallinen hallitsija sen sijaan käyttää voimakeinoja; se kantaa miekkaa. Laillinen esivalta – ei kirkko – voi sotia, pakottaa tottelevaisuuteen ja rankaista pahantekijöitä. Mutta maallinen esivalta ei voi sanella, mitä pappien tulee saarnata eikä se voi muutenkaan sekaantua sanan virkaan. Esivallan tulisi suojella kirkkoa, joka ei voi suojella itse itseään.

Kahden regimentin sekoittumista on myös se, kun maallinen esivalta pyrkii matkimaan hengellisen valtakunnan toimintaa. Muistan kuunnelleeni, ennen kuin minusta tuli luterilainen, erästä saarnaajaa, joka oli mielestään keksinyt ratkaisun rikollisuusongelmaan. Se oli sellainen, että kaikki rikoksista tuomitut vangit tulisi vapauttaa. Eikö Jeesus sanonutkin tullessaan vapauttamaan vangittuja? Jos todella uskomme Raamattuun, otamme sen kir-

jaimellisesti. Jos tyhjentäisimme vankilamme, rosvot ja murhaajat liikuttuisivat niin, että tekisivät parannuksen. Pidin jo silloin tuollaista toimintaehdotusta aika naiivina. Nyt tiedän myös, että siinä sekoitettiin kaksi regimenttiä. Maallisen regimentin tehtävä on lain ylläpitäminen; hengellinen regimentti on olemassa siksi, että saamme sen kautta vastaanottaa anteeksiantamuksen. Tuomarin on jaettava oikeutta, ei ansiotonta armoa, joka löytyy ainoastaan evankeliumista. Varmasti oikeusjärjestelmän puitteissa on mahdollista käyttää lempeyttä, tietyillä ehdoilla, mutta se ei voi vain yksinkertaisesti julistaa rikollisille anteeksiantamusta. Kristus tietenkin voi. Rikollinen saattaa tehdä parannuksen, tulla Kristuksen seuraajaksi ja vastaanottaa täyden syntien anteeksiantamuksen sekä hyväksynnän kirkon jäsenyyteen. Hengellinen kääntymys ei kuitenkaan estä sitä, että valtio rankaisee häntä.

Regimentit saattavat myös sekoittaa, kun maallinen esivalta pyrkii tuottamaan hengellistä hyvää ihmisille. Hankkeet, joiden väitetään ratkaisevan kaikki ihmisten ongelmat, muuttavan ihmisluontoa ja poistavan synnin seuraukset – kaikki tämä inhimillisten aatteiden ja yhteiskunnallisten uudistusten kautta – vaikuttavat ehkä hyvää tarkoittavilta, mutta ne ovat lähes aina vaarallisia. On suurta historian ironiaa, että kun ihmiset tekevät utopistisia suunnitelmia luodakseen taivaan maan päälle, he saavat yleensä lähinnä aikaan helvetin. Niin kävi, kun Ranskan vallankumous pyrki tasa-arvoon, kun fasismi ihanoi ajatusta täydellisestä valtiosta ja kun kommunismi ajoi dialektisen materialismin aatetta, ja niin käy aina, kun joku hirmuhallitsija antaa katteettomia lupauksiaan. Ihmisten muodostamat yhteiskunnat ja hallitukset ovat aina rajoittuneita, taipuvaisia epäonnistumaan ja synnin tahrtaamia. Ne ovat inhimillisen ja jumalallisen palvelun toimintakenttiä, mutta ne eivät milloinkaan voi tuoda taivasta maan päälle. Ainoa tie taivaaseen on Jeesuksen Kristuksen risti.

Kirkko ei ole riippuvainen vallasta, yhteiskunnallisesta arvostuksesta, puhetaidollisesta manipulaatiosta tai ihmisjärjen sorvaamista toimintaohjelmista. Sillä ei ole muuta kuin sana ja sakramentit, jotka vaikuttavat ehkä maailman ja kunnian teologian silmissä heikoilta, mutta jotka todellisuudessa tuovat meille Pyhä Hengen voiman, joka muuttaa elämää.

Kirkon – ja kristittyjen, jotka sen muodostavat – on oltava toisesta maailmasta. Sen tulee keskittyä Jumalan hengellisen valtakunnan ylikuonnolliseen todellisuuteen, siihen, että Jumala hallitsee ihmissydäntä ja että hän on luvannut meille iankaikkisen elämän. Kuitenkin kristittyjen on myös oltava aktiivisia tässä maailmassa, kutsumuksessa, pidettävä esillä Jumalan lakia ja tehtävä osuutensa Jumalan huolenpidon välittämiseksi toisille. Taas kerran paradoksin molemmat puolet on pidettävä voimassa. Uskovaiset, jotka vetäytyvät haaveelliseen mystiikkaan ja laiminlyövät velvollisuutensa palvella lähimmäisiään ja tehdä työtä maailmassa, laiminlyövät maallisen regimentin vaatimukset. Uskovaiset, jotka hylkäävät uskon ylikuonnollisen puolen ja keskittyvät sen sijaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen ja panevat toivonsa yhteiskunnalliseen asemaan, laiminlyövät hengellisen regimentin vaatimukset.

Molemmat regimentit ovat olemassa nyt, samanaikaisesti, ei vain tulevaisuudessa (ikään kuin iäisyys olisi olemassa vasta kuoleman jälkeen, tai ikään kuin yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus olisi tärkeä ainoastaan tulevaisuudessa, kun valtio lakkaa olemasta olemassa). Jokainen kristitty on samaan aikaan kummankin valtakunnan kansalainen, ja hänen on toimittava sekä hengellisissä asioissa että maailmassa. Kristitty elää jännitteen keskellä, usein jopa avoimessa kriisitilanteessa, koska synty ja Saatana pyrkivät tuhoamaan ja sekoittamaan regimentit. Jumala hallitsee kuitenkin kaikkivaltiaana luomakuntaansa – kirkkoa ja valtiota, uskovia ja ei-uskovia, pyhää ja maallista.

Uskonelämä arjessa

”Kristitty elää sekä kutsumuksessa että kirkossa”, Wingren selvittää. ”Kutsumus on lain konkreettinen ilmenemismuoto, ja kirkko taas on evankeliumin konkreettinen ilmenemismuoto”. Kumpikin on olennainen osa kristityn elämää. Ihminen, joka tunnustaa sekä uskon evankeliumin sanaan että aktiivisen toiminnan maailmassa – eli sellainen ihminen, joka elää tietoisesti molemmissa regimenteissä yhtä aikaa – on hengellisesti tasa-painossa. Hänen elämässään on paikka sekä maaliselle että pyhälle, sekä moraalille että vapaudelle.

Luther kuvailee sellaisen tavallisen ihmisen tilannetta, joka toimii vaatimattomassa ammatissa ja tietää asemansa kahden valtakunnan kansalaisena:

Niin kauan kuin hän (esimerkiksi suutari tai seppä) pysyy näissä kahdessa, uskon sanassa Jumalaa kohtaan, jossa sydän puhdistuu, sekä ymmärryksen sanassa, joka opettaa häntä toimimaan oikein lähimmäistään kohtaan omassa säädyssään, niin kauan kaikki on hänelle puhdasta, vaikka hän käsillään ja koko ruumiillaan käsittelisi pelkkää likaa.

Likaisella työmiehellä on puhdas sydän, uskon kautta Kristukseen. Vastaavasti kaikki hänen likaisessa maailmassaan on hänelle puhdasta, koska sekin on osa Jumalan valtakuntaa, johon hänet on kutsuttu.

Luther kirjoitti kaksi teologista merkkiteosta, joilla näyttää olevan keskenään ristiriitaiset otsikot: Ensimmäinen on *Sidottu ratkaisuväliltä*, joka korostaa sitä, että olemme synnin orjia ja että emme kykene pelastamaan itseämme, vaan olemme täysin riippuvaisia Jumalan armosta. Toinen on *Kristityn vapaudesta*, jossa hän tutkii sitä täydellistä vapautta, jonka usko Kristus-

seen on meille avannut. Jälkimmäisessä kirjassa on paradoksaaliset lauseet:

Kristitty on täysin vapaa kaikkien herra, ei kenenkään alamainen.

Kristitty on kaikkien ihmisten nöyrä palvelija, kaikkien alamainen.

Hengellisessä valtakunnassa vallitsee täydellinen vapaus, jossa kuninkaat ja talonpojat, rikkaat ja köyhät, miehet ja naiset kaikista kulttuureista ja kutsumuksista, ovat tasa-arvoisia Kristuksen edessä. He ovat vapaita lain vaatimuksista ja maailman vaatimuksista. Ja kuitenkin, koska he elävät maallisessa valtakunnassa, he *vapaaehtoisesti* luopuvat hengellisestä vapaudesta elääkseen toisten palvelijoina. Kristityt palvelevat vapaaehtoisesti lähimmäisiään, luopuen omista eduistaan muiden hyväksi ja toteuttaen kutsumuksiaan rakkaudessa ja hyvissä teoissa. Taas kerran arki saa uuden sisällön. Usko ja hyvät teot osoittautuvat saman kolikon eri puoliksi.

Oletamme usein, että erityisen hengellinen elämä pitää sisälään haaveellista mystiikkaa, yli-inhimillisiä hyveitä tai yliluonnollisia voimia, joiden avulla kaikki vastukset voitetaan. Tosi-asiassa hengellinen elämä osoittautuu aika harmaaksi – pinnalta katsoen. Siihen kuuluvat kaikki sellaiset yleiset toimet ja kokemukset, kuin ihmissuhteiden solmiminen, naimisiinmeno ja lasten kasvatusta, käytännön ongelmien kanssa painiskelu ja työnteko. Regimenttiopin mukaan Jumala kätkeytyy tavalliseen arkielämään.

Eivät siis pelkästään yliluonnollisen haltioitumisen hetket ole hengellisiä. Ihmissuhteet ovat hengellisiä. On korkea ja pyhä kokemus, kun saa olla niin syvästi rakastamansa ihmisen vallassa, että unohtaa itsensä – kuten avioliitossa usein tapahtuu. Kun toimimme vanhempina – suojelemme, kuritamme, hoivaam-

me ja rakastamme lapsiamme – olemme läheisesti yhteydessä Jumalaan. Hän kätkeytyy työhön, jota teemme lapsen hyväksi ja toimii sen kautta.

Työstä saamamme tyydytys on hengellinen kokemus. Kun teet sitä, minkä osaat parhaiten, kun työsi tai taiteesi saa sinut niin valtaansa, että olet aivan hurmiossa, silloin Jumala, jolta olet saanut lahjasi ja kutsumuksesi, vaikuttaa erityisen lähellä työsi taustalla. Kohtaamme Jumalan myös silloin, kun vastaanotamme hänen lahjojaan muiden kautta, emme ainoastaan silloin, kun palvelemme muita. Puolison, vanhemman tai ystävän rakkauden kohteena oleminen on tosiasiaa Jumalan rakkauden kohteena olemista. Kun hyödyimme toisten kutsumuksista – syömme ravintolassa, korjautamme auton, käymme lääkärin vastaanotolla, hidastamme vauhtia nähtyämme poliisiauton tai hankimme jonkin hyvin tehdyn esineen – olemme tilanteessa, jossa voimme kiittää Jumalaa. Itselleni taideteoksista nauttiminen – on se sitten musiikin kuuntelua, romaanin lukemista tai maalauksen tuijottamista – on erityisen puhdas esimerkki siitä, kuinka voimallisesti Jumala toimii kutsumuksessa. Sydämeni tulee aina täyteen ylistystä, kun pystyn ilman omia ansioitani saamaan niin suurta nautintoa lahjojen kautta, joita Jumala on antanut toisille ihmisille – ihmisille, joilla on sellainen kutsu, joka itseltäni täysin puuttuu. En ole kiitollinen ainoastaan taiteilijalle, vaan myös Jumalalle, joka jakaa niin valtavan anteliaasti lahjojaan.

7. Päätös

Jumalan palveleminen

Muistan ensimmäisen kerran, kun vaimoni ja minä osallistuimme luterilaiseen jumalanpalvelukseen. Koska taustamme olivat liberaalissa ja evankelikaalisessa kristillisyydessä, emme olleet koskaan kokeneet niin muodollista jumalanpalvelusta. Pidimme siitä. Se erosi kaikesta, mitä olimme aiemmin kokeneet. Huomasimme heti, että siinä oli jotain erityistä. Tulimme siis takaisin seuraavana sunnuntaina. Yllätykseksemme seurakunta alkoi veisata messusävelmiä. Tällä kerralla jumalanpalvelusta ei seurattu lehtisestä vaan käsikirjasta, johon oli koottu rukouksia, Raamatun tekstejä ja vanhoja virsiä. Pastori oli pukeutunut albaan ja stolaan ja hän julisti meille synninpäästön ja teki ristimerkin. Liturgia huipentui saarnaan ja saavutti jälleen huipun pyhässä ehtoollisessa, johon seurakuntalaiset osallistuivat kumartaen kunnioittavasti ja pastori asetti valkoisen öylätin heidän kielelleen. Tuntui kuin olisimme astuneet suoraan keskiaikaan.

Kuulimme jälkeenpäin, että ensimmäinen jumalanpalvelus, johon olimme osallistuneet, ja joka meistä oli tuntunut niin muodolliselta, oli ollut sen seurakunnan *epämuodollinen* jumalanpalvelus. Kerran kuussa he vaihtoivat vapaalle. Muuten he käyttivät perinteistä luterilaista liturgiaa. Sen jälkeen olen huomannut, että silloinkin, kun luterilaiset kokeilevat vähemmän muodollista jumalanpalvelustyyliä, he ovat kuitenkin lopulta muodollisempia kuin kaikki muut protestantit.

Luterilainen uskonelämä ruumiillistuu, saa käsinkosketeltavan muodon, luterilaisessa jumalanpalveluselämässä. Vaikka olen tässä kirjoittanut hengellisistä aiheista, jotka tuntuvat henkilökohtaisilta, kuten vanhurskauttamisesta ja kutsumuksesta, todellisuudessa on mahdotonta olla luterilainen ilman seurakuntaa. Laki ja evankeliumi, pelastava sana ja sakramentit, saarnavirka ja Kristuksen todellinen läsnäolo puhaltavat liturgian jokaiseen osioon hengen ja elämän. Viikoittain kristitty osallistuu jumalanpalveluksessa jumalalliseen draamaan, mysteeriin, jossa Kristuksen lahjat saadaan ottaa vastaan.

Pyhyiden mysteeri

Olin jo käynyt tuon seurakunnan jumalanpalveluksissa kuuksia, kun tajusin, miten se erosi muista. Koin siellä sellaista, mitä en ollut koskaan ennen kokenut, nimittäin pyhyiden tuntua. Kirkossa käytettävät kaavut, rituaalit, taide ja musiikki erottivat sen kaikesta arkisesta. ”Pyhyys” tarkoittaa kirjaimellisesti ”erotettua”. Meillä Amerikassa noudatetaan tasa-arvoa, epämuodollisia tapoja ja rentoja asenteita, eikä mikään ole ”erotettua”. Mikään ei ole enää pyhää, kuten sanonta kuuluu. Aloin kuitenkin huomata, että kirkko oli paikka, josta vielä löytyi jotain pyhää. Pastorin tapa kumartaa ristille ja alttarilla olevalle Raamatulle ja seurakunnan tapa nousta seisomaan ja polvistua

sekä liturgian majesteettinen kieli vakuuttivat minut siitä, että kirkossa tapahtui jotain erityistä, jotain täysin poikkeuksellista.

Ja kun jumalanpalvelus huipentui pyhän ehtoollisen viettoon, pyhyden mysteeri tuli käsin kosketeltavaksi. Tiesimme vaimoni kanssa, ettei meillä ollut lupaa osallistua ehtoolliseen – emme voineet ottaa vastaan Kristuksen ruumista ennen kuin olimme saaneet riittävästi opetusta, ennen kuin olimme tulleet seurakunnan jäseniksi ja ennen kuin tiesimme varmasti, mitä olimme tekemässä. Kaikissa muissa kirkkokunnissa, joiden kokouksissa olimme käyneet, suhtauduttiin vähemmän vakavasti sakramenttiin ja niissä päästettiin ehtoolliselle melkein kuka tahansa. Silti luterilaisten suljettu ehtoolliskäytäntö ja jäsenyyteen liittyvä jäykkyys ei tuntunut loukkaavalta. En ollut aiemmin kohdannut sellaista käytäntöä, mutta se vain lisäsi tunnetta siitä, että sakramentti oli jotenkin valtavan poikkeuksellinen tapahtuma. Aloimme käsittää jotakin sen merkityksestä, kun näimme, miten ihmiset menivät alttarille, polvistuivat ja ottivat uskoen vastaan sen, mikä pastorin sanojen mukaan oli ”Jeesuksen Kristuksen ruumis, sinun edestäsi annettu” ja palasivat sitten penkkeihinsä, usein kasvoillaan liikuttunut ja haltioitunut ilme.

Monet kiusoittelevat luterilaisia siitä – ja luterilaiset vitsailevat itsekin siitä – että heidän jumalanpalveluksensa ei ole kovin tunnepitoinen. Luterilaisen jumalanpalveluksen luonne on tosiaan objektiivinen. Se johtuu siitä käsityksestä, että armo tosiasiassa lähtee ihmisen omien ajatusten ulkopuolelta, joka eroaa ratkaisevasti monien muiden suuntien subjektiivisemmista käsityksistä. Luterilainen jumalanpalveluselämä on Jumala-keskeinen, ei ihmiskeskeinen. Silti luterilainen liturginen jumalanpalvelus herättää mielestäni paljon tunteita. Se aiheuttaa minussa tunnereaktion, ei niin, että joutuisin jonkinlaisen välittömän tunneryöpyyn valtaan, vaan niin, että tunnen voimakasta kiittolisuutta siitä, että saan vastaanottaa jotakin niin todellista.

Pidimme jumalanpalveluksia – sekä saarnan syvällisyyttä ja luterilaisen opin rikkautta, johon aloin vähitellen tutustua kirjallisuuden kautta – niin vakuuttavina, että päätimme liittyä kirkkoon. Sekään ei ollut aivan helppoa. Odotimme useita viikkoja ennen kuin tajusimme, ettei mitään alttarikutsua ollut tulossa. Emme siis voisi yksinkertaisesti kävellä seurakunnan eteen tullaksemme kirkon täysivaltaisiksi jäseniksi. Meidän oli osallistuttava opetukseen, joka kesti kuukausia, ja joka oli sisällöltään yhtä pitkä ja perusteellinen kuin jotkin vasta suorittamani yliopistokurssit. Opittavaa oli todella paljon.

Lopulta meidät otettiin kirkon jäseniksi. Saimme vastaanottaa Herran ehtoollisen. Myöhemmin vastasyntynyt tyttäreemme kastettiin. Tulimme vähitellen yhä syvemmin osallisiksi kirkon elämästä.

Taivas maan päällä

Luterilaisessa jumalanpalveluksessa seurakunta saa kylpeä Jumalan sanassa. Lukukappaleet, liturginen vuorolaulu ja liturgian kohokohdat kuten johdanto 'Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen' ja 'Herra armahda', eivät ole ”turhaa toistoa”, kuten kritisoijamme joskus sanovat. Niiden sanat ovat suoraan Raamatusta. Luterilaiset virret eivät ole tunteellisia vuodatuksia. Ne ovat Raamatun tekstien selitystä, joka on laadittu tiettyjen tiukkojen opillisten ja taiteellisten sääntöjen mukaan. Uskonnustuksen ja rukousten juuret ovat Raamatussa. Luterilainen saarna ei ole koskaan moralisoiva kannustuspuhe, ei tilaisuus pohtia ajankohtaisia tapahtumia tai keittiöpsykologiaa, vaan lain ja evankeliumin julistusta, joka nousee suoraan kyseiselle päivälle määrätystä Raamatun kohdasta. Sakramentti on Herran ehtoollisen viettämistä sellaisena kuin se on kuvattu Uudessa testamentissa. Jumalan sana läpäisee koko luterilaisen jumalan-

palveluksen, ja Jumalan sana on armonväline.

Australialainen teologi *John Kleinig* sanoo, että jumalanpalveluselämä ei ole mitään muuta kuin taivaan kokemista maan päällä. Kun maalliset valtakunnat yrittävät tuoda taivaan maan päälle, tulos on katastrofaalinen; mutta kirkko, joka kuuluu samaan hengelliseen valtakuntaan, joka on olemassa niin maan päällä kuin taivaassa, tuo taivaan maan päälle joka sunnuntai. Teemme jumalanpalveluksessa samaa kuin kaikki pyhät taivaassa; tulemme Jumalan läsnäolon osallisuuteen.

Pastori *Kleinig* selvittää sen pohjalta, mitä Raamatussa sanotaan jumalanpalveluksesta, lähtien temppelijumalanpalveluksesta ja päätyen uuden liiton Kristus-keskeiseen jumalanpalvelukseen (Hepr. 10 ja 12), että kun me vietämme jumalanpalvelusta kirkossa, osallistumme samalla kaikkien pyhien ja enkelien kanssa taivaalliseen jumalanpalvelukseen. Jeesus on uhrinsa kautta antanut meille pääsyn Jumalan luo. Koska olemme Kristuksessa, olemme Jumalan silmissä aivan yhtä pyhiä kuin Jeesus, ja hän kuulee rukouksemme aivan kuin niiden lausuja olisi itse Jeesus. Meillä on siis vapaa pääsy Kaikkein Pyhimpään, Jumalan läsnäolon osallisuuteen – kerran taivaassa ja joka sunnuntai jumalanpalveluksessa.

Meidän ei tarvitse odottaa kuolemaan asti saadaksemme selville, mikä asemamme on Jumalan edessä. Jumalanpalveluksen alussa tunnustamme syntimme, kuulemme evankeliumin sanan ja saamme vastaanottaa synninpäästön. Pastori toimii kutsumuksessaan ”Kristuksen sijassa ja hänen käskynsä nojalla”, ja niin kuulemme Kristuksen lausuman tuomion: armahdettu.

Saarnaviran kautta Jumala puhuu meille Raamatussa ja Pyhä Henki synnyttää uskon sydämissämme. Kun ylistämme Jumalaa virsissä ja psalmeissa ja Kunniassa, liitämme äänemme kaikkien maailman kristittyjen ja kirkkokuntien muodostamaan kuoroon – ja lisäksi kaikkien taivaassa olevien pyhien muodostamaan kuoroon, muinaisista marttyyreista aina omiin poisruk-

kuneisiin ystäviimme ja sukulaisiimme.

Samoin kuin Vanhan testamentin papit puhdistautuivat puhtaalla vedellä ennen kuin he saivat astua temppelein pyhiin paikkoihin, kristityillä on nyt kaste. Samoin kuin Vanhan Testamentin papit pyhittivät itsensä uhrilampaan verellä, kristityt saavat vastaanottaa Kristuksen veren Herran ehtoollisessa. Ja kun Kristus antaa oman ruumiinsa ja verensä leivässä ja viinissä, hän on todellisesti läsnä, samoin kuin hän on läsnä taivaassa ja samoin kuin hän oli läsnä opetuslastensa keskuudessa. Itse asiassa Kristus on jumalanpalveluksessa lähempänä meitä kuin hän oli opetuslapsiaan. Hän on lähempänä meitä, läheisemmässä yhteydessä meihin, koska hän on ottanut meidät ristinsä osallisuuteen.

Ristin teologia kieltää kaiken lakihenkisyyden, mutta samalla se innoittaa meitä epäitsekäseen palvelemiseen. Risti tekee tyhjäksi kaiken rationalistisen järkeilyn samalla, kun se vahvistaa ilmoituksen totuudet, kaikki sen käsittämättömät salaisuudet. Risti asettuu vastustamaan pelkkää mystisten kokemusten metsästystä nostamalla esiin vähäpätöiset, arkiset ja jopa tuskalliset asiat ja samalla se tarjoaa todellisen yhteyden Kristukseen sanan ja sakramenttien kautta.

Uskonelämä, jossa Jumala tekee kaiken ihmisen puolesta, saattaa vaikuttaa liian helpolta, liian hyvältä ollakseen totta. Kun ihminen tulee lain murtamaksi, taistelee omaa syntistä luontoaan vastaan ja kulkee taistellen koettelemusten ja kärsimysten kautta, siinä ei varmasti ole mitään helppoa. Mutta toisaalta uskonelämä on todellakin helppoa: saa vain ottaa vastaan Kristuksen lahjat. Anteeksiantamuksen ja armon evankeliumi ristissä on, kuten Katekismus sanoo, ”varmasti totta”. Sen totuus ei ole pelkkä järjen päätelmä, vaan se on usko, jonka elämme todeksi jumalanpalveluselämässä, sydämemme sisimmissä syvyyksissä, lähimmäisenrakkaudessa ja arjen jokapäiväisissä rutiineissa.

“Elin eräänlaisena hengellisenä irtolaisena ajautuen uskonnosta toiseen, kirkkokunnasta toiseen, äärimmäisestä liberaalisuudesta fundamentaalisuuteen kunnes lopulta löysin evankeliumin. Kun pääsin yhä syvemmin ymmärtämään sitä ja sen sisältöä, huomasin muuttuneeni luterilaiseksi. Tämä kirja on osittain matkakertomus pyhiinvaellukseni varrelta, mutta vain osittain. Pääasiassa se on selvitys siitä, mitkä kohdat luterilaisessa hengellisessä traditiossa ovat osoittautuneet mittaamattoman arvokkaiksi minulle.”

Kirjan kirjoittaja Gene Edward Veith Jr. on englantilaisen kirjallisuuden professori, Concordia University Mequon, Yhdysvalloissa. Tämä kirja jatkaa Suomen Luther-säätiön kustantamaa kirjasarjaa Hengen viisaus. Sarjaa toimittavat rovasti, teol.lis Simo Kiviranta, pastori, teol.lis Sakari Korpinen ja pastori Juhana Pohjola.

Suomen Luther-säätiö

HENGEN VIISAUS

Nro. 2

ISBN 952-5409-19-8